

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kıbele Yayınları: 47
Anı / Öykü: 7
Ömrüne Sığamayanlar
Salim Turgut

Editör: Hüseyin Yılmaz Keser, Selman Altınöz
Kapak Tasarımı: Süleyman Balcı
Sayfa Düzeni: nkk

Bu kitabın yayın hakları, Kıbele Yayınları'na aittir;
Yayıncı izni olmaksızın, kısmen de olsa çoğaltılamaz.
İsim belirtilerek, tanıtım amacıyla kısa alıntılar yapılabilir.

Baskı-Cilt
Barış Matbaa Mücellit Ali Laçın
Davutpaşa Caddesi, Güven San. Sit., C Blok, No: 291
Topkapı – İstanbul
Tel: 0212 674 85 28 – Faks: 0212 674 85 29

Birinci Baskı: Nisan 2013

ISBN: 978-9944-339-71-1

KİBELE YAYINLARI
Rıhtım Caddesi, Tayyareci Sami Sokak,
Demirli İş Merkezi, No: 18, Kat: 4
Kadıköy – İstanbul
Tel/Faks: 0216 450 65 00

www.kibelegrup.com.tr – kibele@kibelegrup.com.tr

Salim Turgut

Ömrüne Sığamayanlar

 kibele

2013

Salim Turgut

1961 yılında Silifke'nin Sökün Köyünde doğdu. Politik nedenlerden dolayı 12 yıl cezaevinde yattı. Gündem ve Demokrasi Gazeteleri'nde Adana Haber Müdürü olarak çalıştı. Birçok gazete ve internet sitelerinde yazıları yayınlandı. Kuruluşundan beri Özgürmedya.org sitesinin editörlüğünü yapmakta. Sema Turgut ile evli.

Salim Turgut

Ömrüne Sığamayanlar

Kendi ömrüne sığamayanlara...

İlk Söz Yerine

Tarih yaşanan sınıf mücadelelerinin bir kronolojisidir. Tarihin seyri, öznel ve nesnel koşulların diyalektik bütünlüğü ile yol alır. Tarihin akışında bazı dönemler nesnel bazı dönemlerde öznel koşullar ağırlık koyar. Nesnel koşullar akışkanlığa evrimci yollar çizerken öznel koşullar da ona devrimci dinamizm katar.

Ülkemizin tarihinde öznel dinamikler bazı süreçlere damgasını vurdu. 68 kuşağı tarihin akışını hızlandırmaya yönelik devrimci bir müdahale olarak tarih sayfalarına yansıdı. 68’lilik tüm dünyada bir idol / aykırı yaşam tarzı oldu. Ancak, 68’in hemen ardından gelen ve ülkemizdeki dinamiklerin somut yansıması olarak gün yüzüne çıkan 78 kuşağının tarihsel süreçteki hakkı henüz teslim edilmedi. Türkiye tarihinin en karanlık / aynı zamanda en aydınlık sürecini yaşayan bu kuşak, parçalanmış zamanlara sığdırılmış hayatlar yaşadı.

Bu kuşağın insanları hiç bir zaman elinde çiçeklerle köşe başlarında yüreği hoplayarak sevgilisini bekleyen olmadı /
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

olamadı. Tarihsel koşullar bu sürecin yaşamasına hep engel oldu. Bu kuşağın aşkları da oldu; hep yarım kalan / erişilemeyen ya da erişilmekten özenle kaçınılan.

Bu kuşak, tarihin üzerlerine yüklediği ağır yükün sonucu gencecik yaşlarında, yaşlarından büyük işler yapıp sorumluluklar üstlendi. Birçoğu bilgiye olan açlıklarını kendi kendilerine araştırarak gidermeye çalıştı. Sosyalizmin hem öğrencisi hem de öğretmenliğine soyunan bu gencecik insanlar inançlı ve yürekliydiler. Hiçbir ulus, cinsiyet ve sınıfın baskı altında olmadan eşit olarak, barış içerisinde kardeşçe bir arada yaşayabileceği bir dünya hayali onların yol haritasını oluşturmuştu.

Bu kuşak, Cumhuriyet tarihi boyunca hiç rastlanılmayan baskı işkence ve terörün muhatabı oldular. Kişiliksizleştirme ve teslim alma politikalarının bir sonucu, birbiri ardı sıra birçok yaptırımlarla karşı karşıya kaldı; Tek tip elbise giyme, istiklal marşı okuma, yemek duası yapma, zorunlu spor ya da zorunlu ders ve benzeri yaptırımları dayatan 12 Eylülcülere karşı birçok devrimci genç, ideolojik, siyasi ve örgütsel perspektifleri doğrultusunda tavır koydu. Bu tavırların karşılığı olarak da yıllarca hücre cezası, görüş, mektup, avukat, gazete yasağı ve benzeri cezaların muhatabı oldular.

Bu kuşak, ezilen tüm halkların haklı mücadelesine olan bilinç ve inancı ile kavgaya girmişlerdi. Bu yüzden 12 Eylülcülerin tüm teslim alma çabalarına karşı direndiler.

12 Eylül'ün devrimcilere yönelik yarattığı vahşet ortamının yanında bir de iyiliğinin olduğunu söylemeliyiz. 'İyilik' deyince '12 Eylül'ün iyi tarafı mı olur' diye birçok arkadaşın tepki gösterdiğini duyar gibi oluyorum. Doğru, 12 Eylül vahşetinin elle tutulacak, iyi denebilecek bir yanı yok ama yine de o vahşet ortamında daha önce fazla okuma yazma olanağı bulamayan devrimci gençlerin büyük bir

kısmı bu koşulları entelektüel gelişimleri için değerlendirdi. Sıcak mücadele ortamından dolayı fazla okuma yazma olanağı bulamayan bu gençler cezaevi koşullarında ellerine geçen yazılı her metni okudular. Bilimsel ve siyasi kitapların dışında ilk kez yoğun olarak edebiyatla tanıştılar. Roman, öykü ve şiir kitaplarından cezaevlerine girebilenlerden okunmayanlar nerdeyse kalmadı.

Bu kuşağın uzun süre okuma süreçleri bir süre sonra yazmaya da dönüştü. Okuduklarını en yakınları ile tartışıp, tartışmalarını sentezleyerek kaleme döktükçe yeni yazılar ve konular bir birini takip etti. Bu süreç cezaevlerinde azımsanmayacak bir entelektüel birikimin yaratılmasında etken bir rol üstlendi.

Bu kuşağın insanları kısacık ömürlerini dolu dolu yaşadı. Nice insanın asırlar boyu yaşayamayacaklarını çok kısa zaman dilimine sığdırdılar. Sevdiler / sevildiler, yendiler / yenildiler, öldüler / öldürdüler, sürgünlerde / mahpuslarda ayakta kalma mücadelesi verdiler. Kimileri idam sehpalарında sallandı, kimileri kuytu pusularda kurşunlara hedef oldu. Uzun yaşamlara, kitaplara sığamayacak kadar ağır hayatları, kısacık ömürlere sığdırdılar. Yaşamlarını kendi ömürlerine sığamayacak kadar dolu dolu yaşamak bu kuşağın insanların dışındakilere de uzun süre nasip olmayacaktır herhalde.

Elinizdeki bu kitapta okuyacaklarınız, bir yandan, cezaevlerinden hiç yabancı olmadiğiniz olaylar ve insanlara dair, diğеr yandan ise daha önce www.ozgurmedya.org internet sitesinde yayınlanan değışik konuları içeren yazılardan oluşmaktadır.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde görüş, düşünce ve materyalleri ile katkı sunan Selman Altınöz, Adil Okay, Süleyman Balcı, Bayram Balcı, Hüseyin Yılmaz Keser,

Zeynep - Mustafa Yıldız, Eşber Yağmurdereli ve sevgili eşim Sema'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Salim Turgut

Önsöz

Savaşlar, katliamlar, salgın hastalıklar; ne kadar acı varsa bu yıldızların, uçsuz-bucaksız gökyüzünün altında, bu topraklar hepsini gördü, tattı. Çok acı görüp, çok kan akıttı. Ama şairin ‘ne İskender tanımışım / ne şah, ne sultan / göçüp gitmişler / gölgesiz’ (A.A) dediği gibi bu acıları yaşatanlar birer birer göçüp gittiler. Yaptıkları zulüm, döktükleri kandan gayri gölgeleri kalmadı. Geriye kalan, halkların cesareti, namusu, sabır ve bilgeliğidir. Namus ‘künyeye kazınmış’, sabır, ‘ağulardan süzülmüştür’.

Bizler bin yıldır bu künyeye kazılanları yaşar, ağulardan süzülenleri okuruz, dinleriz. Öyküler, şiirler, destanlar, türküler hep bunları anlatır. Bu yıldızlar altında değişmeyen tek şey budur. Bunların değişimi daha çok acı ve daha çok cesaret, daha çok bilgeliktir. Çoğalarak değişir bunlar.

Bu topraklar üzerinde hala devam eden acımasız bir savaş yaşanıyor. Acı biriktirmeye devam ediyoruz. Kılıçlardan ve hatta kalemlerden kan damlıyor hala. Bu kan deryası içinde Salim Turgut, 35 yıl öncesinden başlayan, acılardan, ağulardan süzdüğü anılarını bizimle paylaştı. Salim Turgut,

bu kitabında topladığı anı - öykülerle bize kısacık ömürlere sığdırılan büyük kavgaları, mücadeleleri, onurlu direnişleri, 'ömrüne sığmayan' hayatları anlatıyor.

Anıları, öyküleri okurken çoğu 20'li yaşlara bile başlayamamış gencecik insanların nasıl bir cesaretle zalimle mücadele ettiklerine, nasıl büyük bir sabırla zulme dayandıklarına tanık oluyoruz. Salim Turgut, bu cesaret ve sabırı hamasetle anlatmıyor, ajitasyon yapmıyor. Bu zulme karşı gerçekleşen direniş nasıl ki binlerce yıllık bir tarihin parçası ise, Salim de, yine bu binlerce yıllık bilgelğin sükuneti içinde anlatıyor insan öykülerini. Zulmü de, direnişi de gürültü, hengame içinde anlatmıyor. Acıları bilgelikle süzüyor ve bize insanlığımızı hatırlatıyor her hikayede. Onun hikayelerinde insanı buluyoruz. Zulme boyun eğmeyen, inançlarından vazgeçmeyen, cesaret ve tahammülde sınır tanımayan insanı. İhaneti de gören ama ihanete yüz vermeyen kavganın adamı / kadını olan insanı görüyoruz.

İnsanı anlatmak kolay iş değildir. Fakat, buna rağmen küçümsenir çok zaman. İdeolojiler, politikalar öne çıkarılır. Halbuki insana bakış, insanı anlatış ideolojini, politikanı da tanımlar.

Kapitalizm, insanı görmeyen, onu her gün dişlileri arasında ezip tüketen, insanlığından düşüren bir ilişkiler toplamı. Faşizm de, bunu en kanlı bir şekilde yapan sistemin adı. Böyle olduğu için, insanı temel alıp, sömürünün, baskının karşısına koyduğunuz her insanın hikayesi bu insanlık dışı sisteme karşı mücadeleyi anlatır.

Öyle sanıyorum ki, bu anlatım tarzında Salim'in Mersin'li olmasının da payı büyük. Salim, Mersin'li olması itibarıyla Çukurova'ya aittir. Bu yüzden, şairin Çukurova insanını tanımladığı biçimde, 'dostuna yarasını gösterir gibi / bir salkım söğüte su verir gibi' anlatıyor insan hikayelerini, 'derin ve içten'. Bu topraklar üzerinde nasıl ki bin yıllardır,

Pir Sultan'ın, Bedrettin'in, Köroğlu'nun, Karayılan'ın hikayesi bir insanın, insanlığın hikayesi olarak anlatıldıysa, Salim de 12 Eylül mahpuslarının hikayelerini anlatıyor. Çocuksu, kahraman, inançlı...

Salim, yaşadığı gibi bir hayatı anlatıyor bize. Gösterişten, böbürlenmeden uzak; emeğe, kavgaya yakın. Salim, çok uzun yıllar sürmeyen bir politik mücadelenin hemen akabinde çok genç yaşta (çoğunluğumuz gibi) tanışıyor cezaevi ile. Esas uzun mücadele orada başlıyor onun için; 12 yıl!. 12 yıl sonra onun için başlayan özgürlükte yoluna devam ediyor. Adana'da 'Özgür Gündem'de haber müdürlüğü yapıyor. Son 6 - 7 yılını da 'Özgür Medya' için emek vererek geçirdi, buna devam ediyor. Hedefi ve özlemi olan 'özgür'lük, adeta onun kaderi olma yolunda ilerliyor. Adında 'Özgür' olan her şey onu çekiyor, 'özgür'lüksüz olmaz diyor, Salim. Adı 'Özgür' olsun istiyor her şeyin, özgürlük için mücadele edenleri yazıyor, özgürlük umudunu, hasretini yazıyor. 'Ömrüne sığmayan' hayatları özgürlükle buluşturmaya çabalıyor.

Hüseyin Yılmaz Keser / Şubat 2013

İsyan

İki gün önce yaptığımız isyanla ilgili olarak 8 kişiyi savcılığa çağırmışlardı. Sabah sabah adliyeye götürülmek bazı planlarımızı altüst etti. Çünkü bu sabah yeni bir isyan yapacaktık. İki arkadaşı sevke göndereceklerdi. Bu sevki engellemeye karar vermiştik. Ama 8 arkadaşla birlikte iki gün önceki isyanın soruşturması gerekçesi ile adliyeye götürüldüğümüzde planımız boşa çıkmıştı.

Cezaevi ile adliye karşı karşıya idi. Cezaevinin idare tarafında ki pencerelerden 10 -15 metre ilerdeki adliye görülebiliyor, oradaki tüm gelişmeler gözlemlenebiliyordu. Adliyenin hücrelerine konulan tutsakların ifadesini savcı sırayla alıyordu. Benim, Çağdaş'ın ve ismini şuan anımsayamadığım bir arkadaşın daha ifadeleri alınmıştı. 5 arkadaş ifade sırasını beklerken komutan ifademiz alındığı için üçümüzü cezaevine geri getirdi. Cezaevine giriş yaptığımızda müdür Cevdet ile karşılaştık. Eski bir cezaevi olduğu için nizamiye kapısı ile kapıaltındaki mesafe çok uzun sayılmazdı. Müdür Cevdet'le ayaküstü sohbet ederken koğuşlara giden demir kapı bizim içeri girmemiz için açıldı.

O an kendiliğindence bir şekilde müdürün de koluna girerek açılan kapıdan koğuşlara doğru yöneldik. Samimi bir rahatlıkla müdür ve gardiyanlarla birlikte kol kola yürüyorduk. Yeni bir isyanın başladığının ne gardiyanlar ne de müdür farkına varmıştı. Ta ki siyasi koğuşa varan değin.

Misafirlerimizi siyasi koğuşa yerleştirip bazı arkadaşları onların güvenliğinden sorumlu tuttuk.

Yeni bir isyan böylece başlamış oldu. Aslında bu isyanı normal koşullarda yapacaktık ama sabah sabah adliyeye çağrılmamız planımızı bozmuştu. Ama ifadesi alınan üç kişinin cezaevine geri gönderilmesi ve o esnada kapıaltı ile nizamiye kapısının arasındaki boşlukta duran müdürün orada oluşu, isyan iştahımızı kabartmış ve tesadüflerin de yardımı ile sabahki planımızı yaşama geçirmiştik.

Cezaevi müdürü ile birlikte üç gardiyan da rehinemizdi. Ayrıca cezaevi girişinde bulunan hücrede iki tane de faşist olduğundan kuşkulandığımız tutuklu vardı. Hücre kapıları kapalıydı. Müdür ve gardiyanların güvenliği için arkadaşlar görevlendirildiği gibi bu hücredekilerin de başına bir şey gelmemesi için görevliler oluştu. Çünkü, cezaevi koşullarında her türlü müdahale söz konusu olabilirdi. Bu rehineler bizim can güvenliğimizdi. Onlara bir şeyin olması demek can güvenliğimizin tehlikeye girmesi anlamına geliyordu. Rehinelerin başında olan arkadaşlar için, rehin olarak tutulanların güvenliğini sağlamak öncelikli görevdi.

Cezaevinin girişi dar bir alandı. Girişten hemen sonra sağ taraftan yukarıya merdivenlerden ikinci kata çıkılıyordu. Müdür ve gardiyanların odası bu kattaydı. Üst katta bulunan iki üç gardiyanı da siyasi koğuşta tutulan diğerlerinin yanına götürdük. Rehinelerin güvenliği sağlandıktan sonra cezaevi idaresini tamamen ele geçirmiş olduk.

Müdürün odasından hemen karşı tarafta bulunan adliyedeki savcılığı telefonla aradık. Telefonda savcıya ‘bazı taleplerimiz olduğunu ve bu yüzden isyan başlattığımızı’ bildirdik. Taleplerimizi sordu. Fazla uzun boylu bir talebimiz yoktu aslında. İki arkadaşın ilçe cezaevine gönderilmesine karşı çıkmıştık. Onların engellenmesini istiyorduk. İdarenin amacının bizi bölüp / parçalayıp cezaevinde hakimiyet kurmayı amaçladığını düşünüyorduk. Bu yüzden ilçe cezaevine gönderilecek olan bu iki arkadaşın sevkine karşı çıkıyorduk. Telefonda Cumhuriyet savcısına söylediğimiz talepleri Çağdaş cezaevi önüne gelen Vali’ye de tekrarladık.

Bir süre sonra cezaevinin çevresinde asker ve polis sayısı artmaya başladı. Hakimiyetimiz altındaki idarenin penceresinden gelişmeleri çok rahat izleyebiliyorduk. Cezaevi çevresi gittikçe kalabalıklaşıyordu. Cezaevi şehrin merkezinde olduğu için meraklı halk da toplanmaya başlamıştı. Basın mensuplarının fotoğraf çektikleri görülüyordu. Bu gelişmeler iyiye delaletti. Bu kadar kalabalığın gözü önünde açık müdahale edemezler duygusu yavaş yavaş bizlerde hakim olmaya başlamıştı ki birden dışarıdan kentin valisinin megafondan sesi duyuldu;

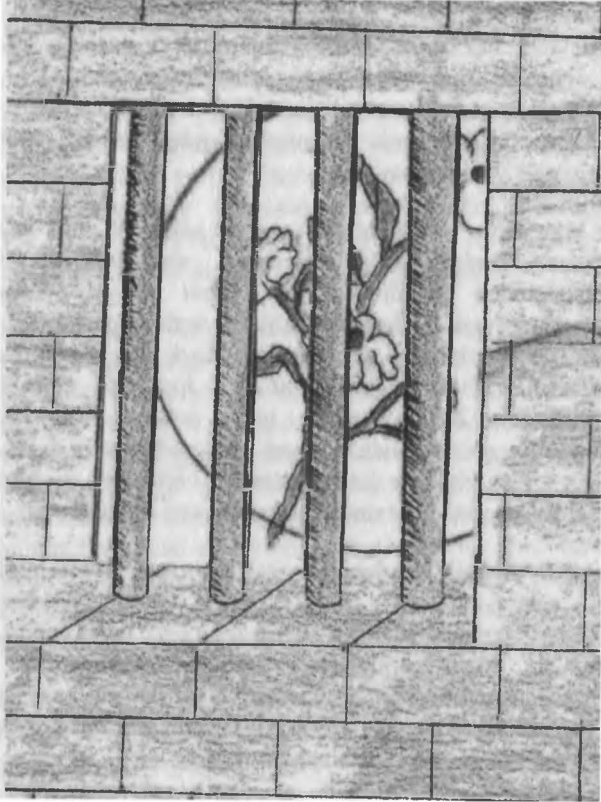
21

‘Dikkat! dikkat! İçerdekilere sesleniyorum. İsyanı derhal son verin! İsyanı son vermeniz sizin hayrınıza. Rehinelerinize güvenmeyin. Sizin rehineniz varsa bizim de var! Siz bizim arkadaşları serbest bırakın, biz de arkadaşlarınızı serbest bırakalım! Size yarım saat süre tanıyoruz! Eğer bu süre içerisinde isyanı son vermezseniz size devletin gücünü göstereceğim!’

Kent valisinin bu tehditkar ve şantaj içeren uyarısının ardından bir şaşkınlık yaşadık. Hemen ayaküstü arkadaşlarla valinin uyarısını değerlendirdik. Valinin süre vermesi ve adliyenin hücrelerinde savcılığa ifade vermek için bekleyen arkadaşları bize karşı kullanmasına şaşırmıştık. Adliyenin hücrelerinde Cahit, Mehmet Ali Hoca* ve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Süleyman'ın da, olduğu beş arkadaş vardı. Zaten tutuklu olan birileri nasıl olur da rehin tutulabilirdi?! Tabii o an bunları düşünemiyorduk. Daha önce hiç aklımızın ucundan geçmeyen bu arkadaşların konumu öncelikli sorunumuz haline geldi bir anda.

Valinin blöfüne karşılık vermeliydik. Bu yüzden idarenin ikinci katından adliye ile cezaevi arasında beklemekte olan savcı, vali ve diğer mülkü idari amirlerle görüşmeleri yürüten Çağdaş, çok ciddi bir ses tonuyla 'Hücrede bulunan arkadaşlarımız 15 dakika içinde cezaevine

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

getirilmezse rehinelerin kellelerini beşer dakika arayla aşağıya atacağız’ diye seslendi. Blöfe, blöfle karşılık vermiştik. Ya valinin emri yerine getirilecek, ya da bizim talebimiz yerine getirilecekti. Son sözler söylenmişti. Artık zaman pratik zamanıydı.

Geri sayım başlamıştı. Tutuklu ve hükümlüler çarşaf ve yorganları yırtarak kendiliğindenci bir şekilde yüzlerini kapatmaya başlamıştı. Herkeste bir tedirginlik söz konusuydu. Tedirginliğimize rağmen verilen sözün altında kalınamayacağını, sözlerimizin blöf olmadığını valiye göstermek gerekiyordu.

Rehine olan gardiyanlardan birinin beline dinamit görüntüsünü verip kabloları da vücuduna iyice sardıktan sonra pencereden aşağıya konuşmasını söyledik. Gardiyan ‘Vali bey, Savcı bey ne olur kurtarın bizi. Bunlarda silah var, dinamit var. Bizi öldürecekler!’ dedikten sonra Vali gardiyana ‘öl ulan! Onları içeri sen sokmadın mı?’ diye yanıt verdi.

‘Devlet pazarlık yapmaz’ imajı vali tarafından bize verilmek isteniyordu. Bizde elimizdeki tüm kozları kullanmak zorundaydık. Gardiyanı konuşturmamızın ardından cezaevinin dış duvarına yakın olan hücrede kalan ve faşist olduğundan şüphelendiğimiz iki mahkumun seslerini yükselterek yalvarmalarını istedik. Onlarda validen isteklerimizi kabul etmelerini ağlayıp - sızlayarak talep ediyorlardı. Hücrenin kapısını da görevli olan arkadaş, bu mahkumları numaralandırmıştı. Hücredeki mahkumların sırasıyla bağırmaclarını istiyor ve mülki idare amirlerin vicdanlarına sesleniyorduk.

Dakikalar geçmek bilmiyordu. 14...13...12... sanki zaman durmuştu. Tedirginliğimiz yükselmeye başlamıştı. Eğer arkadaşlarımız gelmez ise rehineleri öldürebilecek miydik acaba? Valinin blöfüne karşılık vermiştik ama bunu gerçekten yapabileceğimizi hiç düşünmemiştik. Şimdi

gerçeklerle karşı karşıyaydık. İsyana ön ayak olan arkadaşların hiç biri daha önce adam öldürmemişti. Şimdi ya sözümüzü yutacaktık ya da sözümüzün arkasında durup rehineleri öldürmeye başlayacaktık.

Kalabalığın arasından belime soğuk bir şeyin sokulduğunu hissettim. Elimi belime götürdüğümde bunun bir tabanca olduğunu anlamakta gecikmedim. Belime silahı koyan kişi adam öldürmekten cezaevinde yatan kentin kabadayılarından Zülfo Keklik'ti. Bizden yaşça büyük ve cezaevinde de saygın bir yeri olduğu için biz ona Zülfo Dayı diyorduk. Silahı belime koyan Zülfo Dayı 'yeğenim belki lazım olur' dedi ve gitti.

Cezaevinde isyana katılım yüksekti, ama bunların büyük çoğunluğu adliyeydi. Zülfo Dayı'da bunlardan biriydi. Bizim devletle karşılıklı sertleşmemizi gördükten sonra işin ciddiyetine kavrayarak zulasını patlatmış ve emanetini bize vermişti.

Artık iş zıvanadan çıkmıştı. Rehineri konuşturmamıza rağmen karşı taraftan henüz tavizkar bir yaklaşım gözüküyordu. Dakikalar geçiyor, zaman geriye işliyordu. 6...5...4... derken karşı tarafta bir hareketliliğin olduğunu gözlemledik. Adliyenin zemin katında bulunan hücrelerin demir sürgülerinin açılıp koşar adım arkadaşları cezaevi kapısının önüne getirdiler. Arkadaşların Adliyenin hücresinden cezaevi kapısı önüne getirildiklerinde idareye verdiğimiz sürenin dolmasına 2 dakika kalmıştı. Arkadaşlar cezaevi kapısının önünde beklerken karşı tarafta mikrofondan 'Arkadaşlarınızı getirdik. Açın kapıyı içeri alın' diye bir ses yükseldi. Bu ses biraz önce bize devletin gücünü göstermek isteyen valinin sesi değil, daha önceleri de sık sık muhatap olduğumuz savcının sesiydi. Anlaşılan valinin blöfü tutmayınca geri adım attığını göstermemek için de bizimle kendisi değil de savcı konuşuyordu şimdi.

Cezaevi kapısını açıp arkadaşları içeri alma esnasında dışarıda hazır bekleyen güvenlik görevlilerinin cezaevine girme ihtimalini göz önüne alarak dış kapıyı açmayacağımızı ama arkadaşları kapının üst tarafında olan ve yaklaşık 30 - 40 santim genişliğindeki mazgal deliğinden alacağımızı söyledik. Savcı bu duruma itiraz etti ama yapacak başka bir şey yoktu. Çünkü, biz dış kapıyı açmamakta kararlıydık.

Yerden yüksekliği yaklaşık bir buçuk metre olan mazgal deliğinden içeriye arkadaşları almak bir hayli zordu. Onun için arkadaşları baş ve ayak tarafından kaldırarak dümdüz kalas gibi tek tek mazgal deliğinden içeri almaya başladık. Zayıf olanlar şanslıydı. Onlar kolayca, fazla hasara uğramadan içeri alınmışlardı. Burada sorun olan kilolu arkadaşlardı. Özellikle şuan ismini anımsayamadığım ve o döneme göre hayli irice sayılabilecek arkadaşın içeri alınma işlemiydi. Kalas şeklinde kaldırılan arkadaşın önce kafasını mazgal deliğinden içeri almış sonra yavaş yavaş gövdesini almaya çalışıyorduk ki bir yere geldi tıkanı. Dışarıdan görevliler arkadaşını iteklerken içerden de bizler çekiyoorduk. Bu itekleme ve çekme işlemi ne kadar sürdü anımsamıyorum ama anımsadığım tek şey arkadaşına yaptığımız eziyetti.

Arkadaşları güç bela içeri aldıktan sonra ‘Biz sizin arkadaşları verdik. Sizde bizim arkadaşlarımızı verin’ diye seslenen savcıya ‘Bizim isyanımızın esas nedeni sevk gönderilecek olan arkadaşların sevklerinin iptal edilmesiydi. Yoksa bu arkadaşları almak değildi’ dedik. Savcı sevklerin bakanlıktan geldiğini kendilerinin herhangi bir inisiyatiflerinin olmadığını söylediye de kararımızın devam ettiğini ve sevk kararına son verilinceye değin eylemi sürdüreceğimizi tekrar vurguladık.

Müzakere yeniden sonlandı. Tabii bu arada siyasi koğuştta rehin tutulan müdür ve gardiyanlardan öğrendiğimize göre dönemin Adalet Bakanı’nın ‘Cezaevlerinde kan dökülmemesi’ doğrultusunda kararını da öğrenmiş olduk. Müdür ‘Çocuklar, bastırın ne isterseniz alırsınız. Haklarınızı alın ki bu sayede bizim de kafamız rahat olsun’ demişti.

Genel olarak iyi niyetli olan rehinelerimizden aldığımız bu bilgiler doğrultusunda müzakerelerde elimiz daha da güçlenmişti. Başaracağımıza inanmaya başlamıştık.

Akşama doğru savcı yeniden cezaevi kapısının önüne gelerek isteğimizin kabul edildiğini ve isyana son vermemizi istedi. Bizde bu isyandan dolayı kimsenin sürgün edilmeyeceğinin, dava açılmayacağını ve de cezaevinde arama yapılmayacağını da sözünün verilmesini istedik. Savcı söylediklerimiz kabul ederek onlar içinde söz verdi. Verilen bu sözlerin ‘namus ve şeref sözü’ olarak basın ve çevrede toplanmış olan kamuoyu önünde tekrarlamasını istedik. Savcı bize söylediklerini onlara da tekrarladı. Bu söylemlerin ardından tam kapıları açıp isyana son vereceğimizi zannediliyorlardı ki biz savcıya dönerek verdiği bu sözü kanun ve sayısı olan bir yazı ile resmileştirmesini istedik. Savcı ‘arkadaşlar namus ve şeref sözü verdim yetmez mi’ dedi ama biz ısrarcı olunca sözünü ettiğimiz yazı bir süre sonra elimize geçmiş oldu...

Savcı sözünü tutmuştu. Sıra bizdeydi. Bizde siyasi koğuşta gerçekten en iyi şekilde ağırladığımız rehinelerimizi kapıaltına getirip her biri ile ayrı ayrı kucaklaştıktan sonra serbest bıraktık. İdare katını boşaltıp kapıaltından cezaevinin içine geri döndük. Dönerken de herhangi bir operasyona karşı güvenliği elden bırakmayıp kapıaltına nöbetçileri bıraktık.

Cezaevi avlusunda sabahlara kadar halaylar çekilip, davullar çalındı, voltalar atıldı. İsyân başarıya ulaşmış ve bakanlıktan gelen sevk emri geri püskürtülmüştü. Devletin gücünü bize gösterecek olan vali de sözünü yutmuştu. Demek ki inanılırsa ve kararlı olunursa direnerek bazı haklar kazanılabiliyordu!

*Mehmet Ali Kılıç'ı, 12 Eylül döneminde devlet dersinde işkencede katledildiğini öğrendim. Işıklar içinde yatsın!

Tünel

Cezaevi eski bir Han'ın dizayn edilmesinden oluşmuştu. Alt katlar ahır olarak kullanılırken üst katlarda da yolcular kalırmış. Zamanla bu Han'ı cezaevine çevirmişler. İki katlı ve dikdörtgen şeklinde oluşan cezaevinin tamamına tutuklu ve hükümlüler konulmaya başlanmış. İşte biz de Han'dan çevrilmiş bu cezaevine tutuklanarak gelmiştik. Burada kalış süremiz toplam cezaevi yaşantımızın küçük bir bölümünü oluşturmasına karşın yapılan eylemler ve isyanlar cezaevi yaşantımızın geri kalanlarında önemli ölçüde yol gösterici oldu. Kaldığımız çok kısa süre içinde birkaç isyan, bir tünel ve firar denemesi yaşamış olduk bu cezaevinde.

Yeni tutuklu olduğumuz için hala kendimizi dışarının havası ve ruh halinden kurtarmış değiliz. Eski tutuklu ve hükümlülere ne kadar yattıklarını soruyoruz. Kimisi iki ay, kimisi 6 ay kimisi bir yıldır yatıyor. En fazla yatanın yattığı süre iki yılı geçmiyor. Bir iki yıldır yatanlara gıpta ile bakıyoruz. Şaşıyoruz. Kendimizin o kadar süre yatamayacağını düşünüyoruz. Bizler en fazla birkaç ay sonra dışarıdaki hayata karışacağımıza inanıyoruz.

Özgürlüğe kavuşmak için de boş durmuyoruz. Yeni tutuklanmış olmamıza rağmen daha önce Han'ın atlar için kullanılmış ve sonradan koğuşa çevrilmiş olan alt 8.ci koğuşunda tünele başlıyoruz. Ranzalar birbirine birleştirilmiş şekilde tüm koğuşu kaplıyor. İki katlı olan ranzalar tahtadan yapılmış durumda. Yatakhane ve mutfak ayrımı yok. Hem yemekler aynı yerde yeniliyor hem de aynı yerde yatılıyor. Koğuştaki adli siyasi karışık kalıyor. Cezaevine daha yeni yeni siyasiler gelmekte. Alt 8 ve 9.cu Koğuşlarda siyasiler mevcut. Bu koğuşlar idare nezdinde resmi olarak siyasi koğuş değil ama gayri resmi siyasi koğuş hüviyeti taşıyor. Resmi olarak bir tane 'siyasi' statü kazanmış koğuşumuz var. Eskiden cami olarak kullanılan 1. koğuştaki her siyasi hareketten birer ikişer kişi kalıyor. Ben de bu koğuştayım. Bizim davadan yargılanan arkadaşların büyük bir kısmı ise alt 8'de kalıyor. Alt 8 dışarıya yakın bir koğuş. Önceden cezaevinde yatmakta olan arkadaşların önerisi ile bizim arkadaşların çoğunluğu bu koğuştaki toplanmış durumda. Başka siyasetten de arkadaşlar var. Bu koğuştaki ilgili uzun vadeli planlarımız söz konusu. Onun için koğuştaki kalanları seçmeye çalışıyoruz.

Cezaevine yeni düşmemize karşı cezaevi ile önceden var olan ilişkilerimiz bize bir hayli hareket olanağı tanıyor. Çok az kişinin haberdar olacağı bir tüneli kazmaya karar veriyoruz. Bunun içinde ideal koğuş alt 8. Tüneli koğuşun içinden kazacağız. Önce alt kattaki ahşap ranzayı bir insanın girebileceği şekilde güzelce kesiyoruz. Ardından ranzanın altındaki betonu delmeye başlıyoruz. Beton kırıp toprağa erişmek için bir hayli uğraşıyoruz ve sonunda toprağa ulaşıyoruz. Yarım metre civarında aşağıya indikten sonra batı tarafına dönüp koğuş duvarını delmeye çalışıyoruz. Temel çok sağlam çıkıyor ve temel taşı bizi zorluyor. Parça parça taşı kırarak ilerlemeye çalışıyoruz ama çok fazla gidemiyoruz. Sonra taşı delmektense temelin altına inip oradan devam etmeye karar veriyoruz. Tekrar aşağıya doğru kazmaya başlıyoruz. Cezaevinin denize yakın bir bölgede olmasının da etkisi ile derine fazla

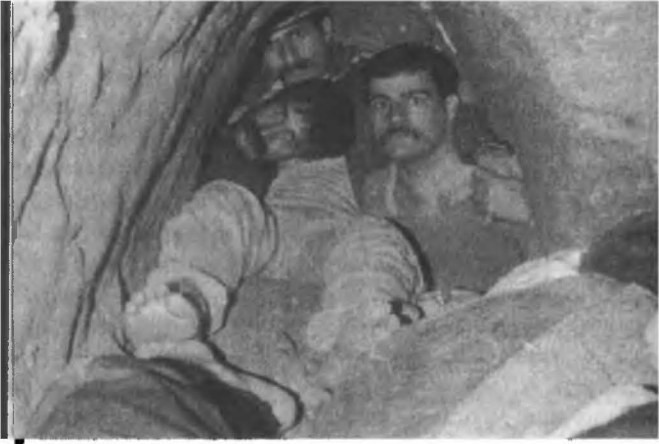
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

inilemiyor. Toprağı bir buçuk iki metre kazdıktan sonra yerden su çıkıyor. Su, tüneli doldurup neredeyse koğuşu basacak. Kazdığımız çukuru tekrar dolduruyoruz. Yarım metre civarında tüneli açık bırakıyoruz. Önceden yerinden oynatamadığımız taş duvarı yeniden delmeye başlıyoruz. Taşı parçalamak çok zor. Hele elimizdeki malzemelerle daha da zor. Ferhat'ın Şirin için deldiği dağı düşünüyoruz. Ferhat, Şirin için bu dağı delmişse bizde özgürlüğümüz için bu taşı neden parçalamayalım?

Yeniden taş duvarda parça parça ilerlemeye başlıyoruz. Taşı eritmek için önce asit sonra da bir el matkabı buluyoruz. Tüm olanağımıza karşın taşı geçmekte zorlanıyoruz. Santim santim ilerliyoruz. Hatta bir gün yaptığımız isyan esnasında cezaevinde var olan dinamiti taşa yerleştirip patlatmayı düşünüyoruz. Sonra etkisini ve gürültüsünü tahmin edemediğimiz için tünelin ortaya çıkma ihtimalinden dolayı vazgeçiyoruz. Az az da olsa ilerliyoruz. Daha önce inşaatlarda çalışmış olan arkadaşlar hemen fark ediyor. Tünelde onlar daha başarılı.

On on beş günden sonra taş duvarı alt ediyoruz. Taş duvardan sonra toprak zemin var. Toprağı kazmak insana moral veriyor. Çünkü, neredeyse günde iki metreye yakın ilerliyoruz.

Tünele başlayalı beri yaklaşık bir aylık sürede toplam iki metre kazılamazken şimdi günde iki metreyi bir günde kazabiliyoruz. Moraller yükseliyor. Koğuşun duvarından sonra cezaevinin avlu duvarı var. Avlu duvarından sonra cezaevinin dışına çıkılabiliyor. Cezaevi Osmanlı Bankası ile yan yana. Banka ile cezaevini ayıran tek şey bir yol. Tünelin çıkışını bankanın bahçesi olarak planlıyoruz. Toprak zeminde kat edilen mesafe artıkça 'madem bankanın bahçesine kadar tüneli kazdık bari biraz daha kazıp bankanın içinden çıkalım ve bankayı da kamulaştırıp gidelim' şeklinde kendi aramızda espri ile karışık sohbetler yapıyoruz.

Cezaevinden bir tünel hatırası.

Tünelin büyük oranda sonuna yaklaştık. Dışarı çıktıktan sonraki kalacağımız yerler ve kimliklerimiz de hazırlanmış durumda. Firarı, 19 şubat'ta gerçekleştirmeyi planlıyoruz. Ulaş Bardakçı'nın öldürüldüğü güne denk düşsün istiyoruz. Böylece bir taşla iki kuş vurmış olacağız. Hem 'o zindanımız bize vız gelir vız' diyeceğiz, hem de 1972 19 şubat'ında katledilmış olan yiğit devrimci Ulaş Bardakçı'yı anmış olacağız.

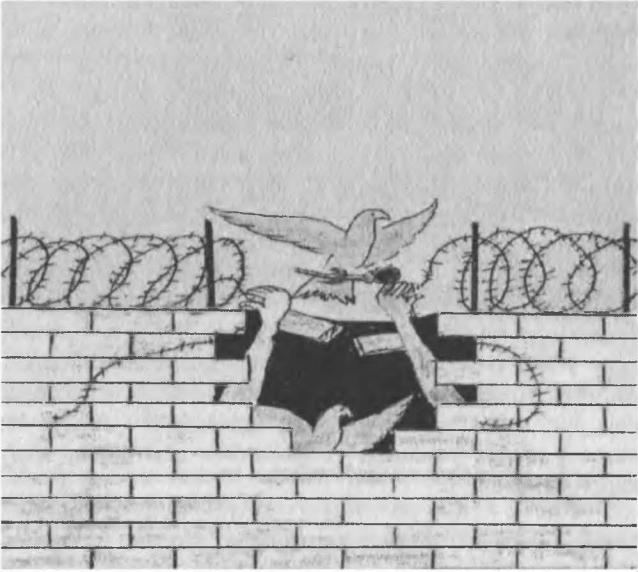
16 şubat sabaha karşı 04:00 suları derin uyku halinden Yalçın'ın 'Koğuş kalk! Yeğenim kalk' sesiyle birden yatağımdan fırlıyorum. Uyku sersemliği ile Yalçın'ın suratına şaşkın şaşkın bakıyorum. Bir tuhaflık olduğu belli. Çok geçmeden Yalçın'ın telaşını ve tedirginliğini anlıyoruz. Bir solukta koğuştan ortadaki havluya ıkıyoruz. Tüm koğuşlardaki tutuklu ve hükümlülerde cezaevinin orta yerindeki havluya toplanmış durumda. Herkes ağzını burnunu kapatma peşinde. Kimisi mendili, kimisi havluyu ve kimileri de çarşafları sarıyor. Nefes almakta zorlanmaya başlıyoruz.

Kapıaltındaki kapı ve demirlere elde ne varsa vuruluyor. Kapıların açılması için zorlanıyor. Avlu bir taraftan duman içinde kalırken diğer taraftan da damda yanarak patlayan kiremitlerin parçaları aramıza düşüyor. Bizler kendi canımızdan daha ziyade oradaki mahkumların canlarını kurtarmak için uğraşıyoruz. Uzun süredir yatmakta olan uyanık mahkumlar eşyalarını da toparlıyor. Bizim pek umurumuzda değil, hatta bilinçsizce onlara yardım bile ediyoruz.

İdare dış kapıyı açmayı geciktiriyor. Böyle giderse ya yanarak ya da dumandan zehirlenerek öleceğiz. Kapılara iyice yükleniyoruz artık. Herkes kapıaltındaki kapılara can havliyle yükleniyor. Derken birden kapıların açılacağına dair bir anons duyuluyor. Kapılar açılıyor. Adliye ile cezaevi arasını jandarma ve polislerce çevirdikten sonra kapıyı açmışlar.

Şafak vaktine doğru cezaevinin dışına çıkıyoruz. Cezaevinin kapısında siyasi şubede görevli Vehbi başkomserin güvenlik komutanına uyarısı ile beni ve Çağdaş'ı kelepçeleyerek arkadaşlardan ayırıyorlar. Diğer tutuklu ve hükümlüler kapıların açılması ile birlikte cezaevi ile adliye arasına kelepçesiz olarak beklerken bizim kelepçeli ve arkadaşlardan ayrı tutulmamız ikimizi de tedirginleştiriyor. Çünkü başkomser Vehbi, komutana 'Bunları şubeye alalım' diye akıl vermişti. 'Şubeye alalım' demişti ama o kargaşada bizi şubeye götürmek için birilerine emir vermemişlerdi. Biz şubeye tekrar geri götürülme tedirginliğini yaşarken otobüsler geliyor ve adliye ile cezaevi arasında beklemekte olan arkadaşları otobüslere bindirmeye başlıyorlar.

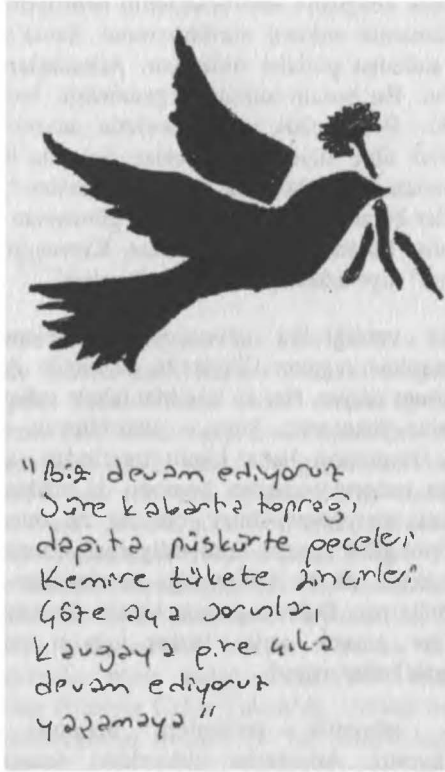
Otobüs ile tutuklu ve hükümlerin bekletilmekte olan yerde tam bir keşmekeş hakim. Bir tarafta tutuklu ve hükümlülerin kaçmasını engellemek için yoğun güvenlik önlemleri alınırken diğer taraftan hala sürmekte olan

cezaevinin yangını söndürölmeye çalışılıyor. Cezaevi ile adliye arasında kümelenmiş olan tutuklu ve hükümlüler otoböslere bindirilirken bizim diğlerlerinden kelepçelenerek ayrıldığımızdan habersiz olan bir görevli bizi de otoböse bindiriyor.

Otoböslar hareket ediyor. Şehrin merkezindeki ana caddeden geçerek kapalı spor salonuna doğru gidiyoruz. Yol boyunca geçtiğimiz güzergaha silahlı askerler doldurulmuş durumda. Kapalı spor salonuna geldiğimizde gün iyice ağarıyor. Otobösten arkadaşlar inmeye başlıyor.

Arkadaşlarda kelepçe olmadığı için jandarmaların arasından tek tek kapalı spor salonuna giriyorlar. Otobösten inme sırası bize geldiğinde kelepçeyi ceketle iyice gizledikten sonra dikkatli yürüyüşlerle jandarmaların arasından geçip kapalı spor salonuna giriyoruz. Aralarından geçtiğimiz jandarmaların da bizim kelepçeli olduğumuz fark edemiyor.

Kapalı spor salonuna girdikten bir süre sona çay kaşığından maymuncuk yapan Cumali bizim kelepçelerimizi açıyor. Çağdaş da ben de kapalı spor salonunda 'özgürlüğümüze' kavuşuyoruz. Cumali bileklerimizden çıkarttığı kelepçeyi basketbol potasına asıyor.

Bir süre sonra savcı salona geliyor. Çağdaş ile ben savcının yanına yaklaşmıyoruz. Arkadaşlar savcı ile konuşuyor. Savcı 'Kelepçeli arkadaşlarınız vardı, neredeler? Onların kelepçelerini çözelim. Kimdi onlar?' diye soruyor. Arkadaşlar da basket potasına asılmış olan kelepçeyi

göstererek kelepçeyi alabileceklerini belirtiyorlar. Savcı ile aynı zamanda sohbeti sürdürüyorlar. Savcı'ya 'MİT ve siyasi şubeden polisler dolaşıyor. Arkadaşlarımızı almak istiyorlar. Bu durum hukuku çiğnemektir. İnsan haklarına aykırıdır. Bir suçları varsa devletin savcısı olarak siz ifadelerini alın' diye konuşuyorlar. Savcıda belki hukuka saygısından dolayı belki de kendisine verilen 'gaz'ın etkisi ile 'sizler burada devletin ve benim güvencem altındasınız. Hiç kimse buradan kimseyi alamaz. Kimsenin kılına zarar veremez!' diye arkadaşlara teminat veriyor.

Savcının verdiği bu güvenceye ve kelepçelerimizden kurtulmamıza rağmen Çağdaş'ta da bende de tedirginlik hala devam ediyor. Her an için bizi tekrar şubeye alabilirler endişesini yaşıyoruz. Şubeye götürülürsek cezaevindeki tünelin, isyanların hatta kimin tarafından yakıldığı beli olmayan cezaevi yangının hesabını da bizden sorabilirler kaygısını yaşıyoruz! Onun için bir an önce başka bir cezaevine götürülmeyi arzu ediyoruz! Kentin sınırlarını çıkana değin de bu tedirginliği üzerimizden atacak gibi gözüküyoruz. Bulduğumuz kentin dışındaki başka bir cezaevine gitmek sanki bizim için o an özgürlüğe kavuşmak kadar değerli.

Yoğun güvenlik önlemleri arasında otobüslere bindiriliyoruz. Arkadaşlar gidecekleri cezaevi hakkında yorumlara başlamış durumda. Ama bendeki ve Çağdaş'taki tedirginlik hala sürüyor. Otobüs ilerliyor. Otobüsün kat ettiği her mesafe beni bir az olsun rahatlatıyor ama tam olarak tedirginliği üzerimden attırmıyor. Ne zamanki yeni cezaevinden içeri girip hücrelere konuluyoruz o zaman rahatlıyoruz. 'Demek ki şubeye almayacaklar' diyerek derin bir 'ohh!' çekiyoruz.

İki Tanık ve...

Şubat 1980’de Mersin Cezaevi’nin yakılmasının ardından 50 tutuklu ile sabaha karşı Burdur Cezaevi’ne getirildik. Mersin Kapalı Cezaevi’nden sevk olarak gelmemize rağmen hepimiz yeni tutuklu sayılırız. Cezaevinde en uzun yatan arkadaşımızın yattığı süre 6 ayı geçmiyor. Aramızda cezaevi deneyi olan tek kişi Eylem Birliği davasından yargılanırken Buca Cezaevi’nden firar etmiş ve daha sonra Mersin’de yakalanmış olan Hüseyin Cahit Yalçın. Hüseyin Cahit Yalçın benden yaşça büyük biri ama aramızda iyi bir dostluk ilişkisi var. Ben ona ‘dayı’ diyorum o da bana ‘yeğenim’ diye hitap ediyor. Mersin - Burdur arası yol boyunca herkesin gözü kulağı cezaevleri konusunda ‘tecrübeli’ olan Hüseyin Cahit Yalçın’da. Herkes orada ne ile karşılaşabileceğimizi soruyor ve ‘bir bilen’ olan ‘dayı’ da yanıtıyor.

Şubat’ın sonlarına doğru sabaha karşı dağların eteğindeki cezaevine geldik. Her taraf kar içinde. Birçoğumuzun hayatında gördüğü ilk kar. Sıcak iklimden karlı ve geldiğimiz kente göre daha soğuk bir iklime gelmişiz. Üzerindeki elbiseleri Mersin’e göre giyinen birçok arkadaş üşümeye başladı bile. Kalabalık olduğumuz için iki otobüsle geldik. Otobüste herkes yan yana oturduğu arkadaşla kelepçelenmiş durumda.

Otobüste uzun bekleyişin ardından ikişer ikişer indirilmeye başladık. Otobüsten indirilip cezaevine alınanlara ne olduğu belli değil. Gardiyanlar uzun aralıklarla gelip bir iki kişi daha götürüyorlar. Giden arkadaşlarımıza ne olduğunu merak ediyor ve gardiyanlara soruyor, bir yanıt alamıyoruz. Bu merak sürerken sıra kelepçe ortağım Hüseyin Cahit Yalçın ile bana geliyor. Cezaevi giriş kapısından girip görüş kabinlerinin oraya geldiğimizde elinde tıraş makinesi ile duran bir mahkum ve etrafta saç kıllarını gördük ve nelerle karşılaşacağımızın ilk emarelerini pratikte görülmeye başladı. Sandalyeye oturmamız istendi. Bizde saçımızı makineyle kestirmeyeceğimizi söyleyerek karşı çıktık. Sonra üzerimize çöreklenen gardiyanlarca sandalyeye zorla oturtulup saçlarımız kesildi ve teker teker hücrelere konulduk. Daha sonra da sırayla diğer arkadaşlar da aynı akıbete uğrayarak teker kişilik hücrelere yerleştirildik.

Mersin'den 50 kişi geldiğimizden 40'ı birinci müşahedeye diğer 10 kişi de ikinci müşahededeki hücrelere kapatıldık. Sabah saat: 9.00 – 10.00 gibi yerleştirilme işlemlerimiz sona erdi.

Mersin'deki özgürlük ortamından gelen ve beş – on güne bir isyan yapan bizler hücrelerde ve de teker kişi kalmaya alışmış değiliz. Her ne kadar 40 arkadaş aynı müşahededeyiz ve seslenerek bir birimizle sohbet ediyor olsak da yine de demir kapılarının üzerimize kapanması zul geliyor bizlere. Sabah, öğle, akşam yemeklerimiz veriliyor ve de çay servisimiz de yapılıyor ama yine de daha önce hiç hücre yatmamış olan bizler bu duruma alışkın değiliz. Bizimle birlikte gidenlerin hepsi siyasi değil. Ama büyük bir çoğunluğu siyasilere sempati duyuyor. Ben 3. katta 7 nolu hücredeyim. Yan hücremde ise silahlı soygundan yatan ama kendisinin devrimci olduğuna sürekli vurgu yapan Adanalı Kekeç Cumali var. Cumali gayrimeşru alemin içinden gelen biri. Bu yüzden bir hayli maharetli de. Bir gün çay kaşığını duvara sürte sürte maymuncuk yapmış ve demir parmaklıkların hücre kapsının kilidini açmış.

Cumali'yi kapının öbür tarafında görünce ilk tepkim 'senin kapını kilitlememişler mi' şeklinde oldu? Cumali'de gayet rahat elindeki maymuncuğu gösterip kapıyı açarak çıktığını söyledi. Sonra maymuncukla benim kapımı denedi o da açıldı. Ve ardından 3. kattaki tüm hücrelerin kapılarını açtı ve üçüncü katın hücrelerinde kalanların tamamı hücreden dışarı çıkmış oldu. Sonra ara kapıya yöneldi onu da açtı. Kapılardan çıkan on arkadaş bu sefer 1. 2 ve 4. katlara yöneldik. Ranzaların yan demirlerini söküp kilitlerin arasına sokarak kapıları açmaya başladık. 3. katta sessiz sedasız açılan kapılardan sonra ranza demirlerini kırıp işe koyulmamızla birlikte müşahede tam bir demir atölyesine dönüştü. Çok kısa bir süre içerisinde 40 hücrenin de kapıları açıldı ve hücreler boşaldı. Cumali'nin çay kaşığından yaptığı maymuncuğu denemesi ile başlayan kapı açma macerası aniden 40 hücre kapısı 4'de ara kapı olmak üzere toplam 44 kapının açılmasını sağlamış kendiliğindenci bir isyana dönüşmüştü.

44 kapının kırılmasının ardından ana müşahede kapısını açmak için uğraşmaya başladık. Müşahede kapısı diğer kapılar gibi demir parmak değil küçücük bir mazgal deliği olan boydan boya kapalı bir kapı idi. Kilit ise dışarıda ve elimizin rahat ulaşamayacağı bir yerde idi. Hasan, mazgal deliğinden elini uzatıp elindeki demir parçası ile kilidi açmaya çalışırken bir askerin süngüsü elini yaraladı. Hasan'ın tüm uğraşlarına rağmen kilidi kırarak açamadığımızdan müşahedenin kenarında sanırım gardiyanların oturması için konulmuş ahşaptan sırayı kapıya vurmaya başladı. İstanbul surlarına dayanan Fatih'in Fedaileri gibi kapıya gerilip gerilip vurdukça, kapıdan yayılan ses tüm cezaevine yankılanmaktaydı.

Ana Müşahede kapısını açmaya çalıştığımız bu süre içerisinde cezaevi koridorlarının askerlerce doldurulduğunu biraz sonra sert ses tonuyla bağırان rütbeli askerden anladık. Rütbeli bize 'teslim olmamızı' emreliyordu!

Büyük çoğunluğumuz hem yeni tutuklu olduğundan hem de tutuklu kaldığımız kısa sürede Mersin’de her üç - beş günde bir isyan yapmış ve bu isyanlarda hep zafer kazanmış olmamızdan kaynaklı olarak rütbelinin emirlerini sallamadık bile. Koşulları hiç hesap etmemiştik. Hem rehinemiz yoktu hem de burası Mersin değildi. Olayın ciddiyetinin farkında değildik. Çünkü şimdiye kadar böyle bir şeyle karşılaşmamıştık. Emreden rütbeliye teslim olamayacağımıza dair kararımızı açıkladık. Sert ve gergin geçen görüşmenin ardından karşılıklı tehditler ile diyalog ortamı sona erdi. Uzun ve gergin bekleyişin ardından bir yüzbaşının bizimle görüşmek istediği söylendi. Yüzbaşı isyanı bitirmek için ne istediğimizi sordu. Biz de koşullara gitmek istediğimizi, bu isyandan dolayı kimseye dava açılmayacağının garantisinin verilmesi gerektiği gibi bazı taleplerde bulunduk. Yüzbaşı bu taleplerle ilgili tekrar bize döneceğini söyledi ve gitti. Çok kısa bir süre sonra aynı yüzbaşı tekrar geldi ve talebimizin kabul edildiğini, bizim için 6. ve 9. koğuşların hazırlandığını söyledi. Bizde isyana son verdik ve koğuşlara verildik.

Tarihin sayfalarına giren bu olaydan tam 27 yıl geçmişti ki bir olay beni yine bu günlere tekrar geri döndürdü.

Yıl 12 Eylül 2007. 12 Eylül darbesinin yıl dönümü dolayısı ile Mersin’de bir panel düzenliyoruz. Panelin konukları 12 Eylül sürecinde devlet de görev yapmış ama sonra bir şekilde devletle yolları ayrılmış kamu görevlileri. Konuşmacı olarak Veysel Güney’in idamın da görev almış dönemin Antep savcısı Mete Göktürk, 12 Eylül döneminde subay olarak görev yapmış ve sonra ordudan atılan gazeteci yazar Rahmi Yıldırım ile kitapevi işletmecisi eski subay Süleyman Yelime var.

Panelin konuşmacıları, 12 Eylül’ü karşı tarafta karşılayan görevliler olduğu için panelin adı da ‘Postalla Yürümeyenler’ idi. Mersin 78’liler Derneği olarak paneli

düzenliyoruz. Oturumu o dönemin 78'liler Dernek Başkanı sevgili arkadaşım Ethem Dinçer yönetiyor.

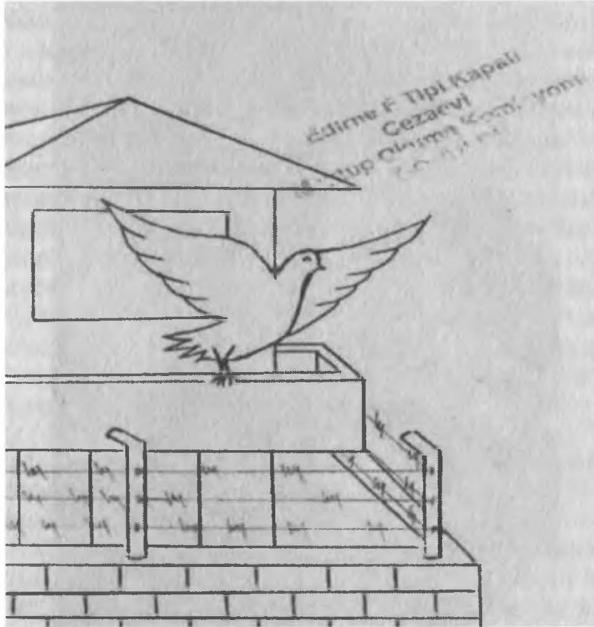

41

Cezaevinden bir tahliye. Tahliye olan cezaevinden hüzünlenererek çıkarken onu uğurlayanların gözlerindeki sevinç her şeyi anlatmaya yetiyor.

İlk konuşmacı Veysel Güney'in infazına tanıklık eden ve bunu daha sonra yayınladığı kitabında da duygusal bir şekilde yazan savcı Mete Göktürk. Herkesi hüzne boğan Göktürk'ün duygusal konuşmasının ardından üstegmen

iken Üçüncü Yol davası ile ordudan atılan ve bir süre cezaevinde yatan gazeteci yazar Rahmi Yıldırım'a geldi. O da görev yaptığı ilçe de sıkıyönetim komutanı olarak karşılaştıkları olayları esprili bir şekilde anlatarak konuşmasını tamamladı.

Son söz ise Mersin'de Ütopya Kitapevi'nin kurucularından sevgili Süleyman Yelim'e verildi. Süleyman'ı yıllardır Mersin'deki demokrasi mücadelesinden tanıyor ve ordudan atılan bir subay olarak biliyordum. 15 yıllık bir arkadaşım olmasına rağmen, ordudan neden atıldığını, nerede görev yaptığını hiç konuşmamıştık. Konuyla ilgili olarak şehir dışından iki konuk çağırılmış ve son anda Süleyman'ın da yüzbaşı olarak ordudan atıldığı aklımıza geldiği için üçüncü konuşmacı olarak onu da konuşmacıların arasına eklemiştik. Diğer konukların anlatacakları daha önemliydi

bizim için! Onlar şehir dışından geliyorlardı! Süleyman ev sahibi sayılırdı. O yüzden en son söz Süleyman'a verilmişti.

Süleyman da görev yaptığı döneme ilişkin anılarını anlatmaya başladı. 12 Eylül öncesi ve sonrası Burdur'da görev yaptığını ve döneme ilişkin ilginç anılar anlatmaya başladı. Sıkıyönetim komutanı olarak görev yaptığı süredeki anlatımları fazla dikkatimi çekmemişti ki birden başka bir konuya geçti. 12 Eylül öncesi bir olaydan söz ediyordu. Anlattığı olaylar bana hiç yabancı gelmiyordu. Dikkatimi yoğunlaştırdım. Olay Burdur Cezaevi'nde 1980'in Şubat sonunda geçiyordu.

Burdur Cezaevi'nin müşahade bölümünde başlatılan bir isyanı ve bastırma girişimlerini anlatıyordu Süleyman. Devlet tarafından karar alınmış ve önce bomba atılıp ardından tutsakların taranması için genel eğilim çıkmış. Müşahedeye bomba atıp tutsakları tarayacaklarmış. 43
Yüzbaşı Süleyman Yelim müdahaleye itiraz etmiş. Süleyman yetkililere son bir defa tutuklularla görüşme talebinde bulunmuş ve bizleri ikna için görev istemiş. Tutuklularla görüşen yüzbaşı tutukluların taleplerini öğrendikten sonra bu taleplerin kabul edilebileceğini söyleyip karar alıcılarla görüşmeye giderek onları ikna etmiş.

Tabii bizim bu süreçten hiç haberimiz olmadan direnişi sürdürüyoruz. Sadece gergin yüzlerle mermileri G3'lere sürülmüş askerler görüyoruz. Bir süre sonra bizimle konuşan yüzbaşı yanımıza gelip taleplerimizin kabul edildiğini ve direnişe son verilmesini istiyor. Bizlerde zafer kazanmanın gururu ile koğuşlarımıza gidiyoruz.

Yıllar sonra kürsüden konuşan askerlikten atılma arkadaşım Süleyman Yelim'in bize operasyon çekme hazırlığında olanları ikna ederek taleplerimizin kabul edilmesinde etken bir tavır takınan yüzbaşı olduğunu öğrenince çok şaşıyorum. Yıllardır birçok kulvar da beraber yürüdüğüm

Süleyman 27 yıl öncesi belki de bir katliama neden olacak bir olayın öteki tarafındaki muhatabı olduğunu öğreniyorum.

Süleyman Yelim'in konuşması bittikten sonra söz alıyorum. Emin olmak için olay, yer ve tarih hakkında tekrar sorular soruyorum Süleyman'a. Sorduğum sorulara verdiği yanıtlar, 27 yıl öncesi hafızamın bir köşesine kazınmış olan olayların gün yüzüne çıkartılmasını sağlıyor.

Bu konuşmaların akabinde olayın diğer tarafında olduğumu, şu anda tarihsel bir an yaşadığımızı, olayın iki tarafının da bilmeyerek aynı panelde bulunduğu söyleyebilirim ve herkeste bir şaşkınlık oluşuyor.

Tarihin bir cilvesi olsa gerek, 27 yıl önce isyan yapmış ve tüm kapıları kırmış ve isyanı sürdürenlerden biri olan ben ve devletin bizim isyanımızı bastırmak için aldığı kararı erteleyip bizimle anlaşarak belki de olası bir katliamı önleyen bir yüzbaşı. İki ayrı tarafın, iki ayrı tanığın 27 yıl sonra tesadüfen aynı panelde aynı tarafta buluşması ve bu buluşmaya tanıklık eden yaklaşık 300 kişinin şaşkınlığı.

'Postalla Yürümeyenler' panelinde iki ayrı tarafın, farklı cephelerinde bakış açılarını yansıttığı bu anı panele de damga vurmuş oldu.

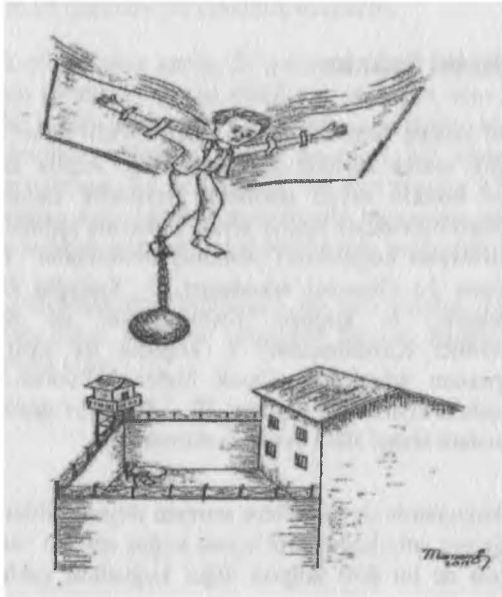
12 Eylül Sabahı

1980 yılında Burdur Cezaevi'ndeyiz. Adli siyasi tutuklular karışık olarak birlikte kalıyoruz. 500 kişilik cezaevinde siyasi tutuklu sayısı parmakla sayılacak kadar az. Her örgütten üçer beşer kişilik siyasi olmasına rağmen hepsi de kendi siyasi koğuşlarını yaratmış durumdalar. 2. koğuşta Partizan ve Güneyci arkadaşlar, 5. Koğuşta Dev-Yolcu arkadaşlar, 6. koğuşta Kurtuluşçular ve Kasabalılar (Devrimci Kurtuluşçular) 9. koğuşta ise aynı davadan yargılanan arkadaşlar olarak bizler kalıyoruz. Bu dört koğuştaki siyasilerin toplamı 30 – 40 kişiyi geçmiyor ama koğuşlara siyasi statü verilmiş durumda.

Bu koğuşlarda devrimcilere sempati duyan adlilerle birlikte kalıyoruz ama koğuşların siyasi koğuş statüsü var. Cezaevi idaresi de bu dört koğuşa diğer koğuşlara yaklaşımından farklı yaklaşıyor.

E Tipi Cezaevleri blok bloktur. Her blok 4 koğuştan oluşur. Bizim kaldığımız 9. koğuş cezaevinin dış duvarına daha

yakın. Bitişigimizde 6. koğuş var. Koğuşta aynı davadan yargılandığımız 4 - 5 arkadaş ve adlilerden bize sempati duyanlarla birlikte toplam 24 kişiyiz. Koğuşumuzu güvenilir insanlardan oluşturduğumuz için tünel kazmaya karar veriyoruz. Aşağı yukarı birçok cezaevindeki tünellerin başlangıç noktası genel olarak tuvalet olarak biliniyor. Biz tuvaletlerin fazla dikkat çektiğini düşünerek tüneli koğuşun bahçesinden kazmaya planlıyoruz. Koğuşumuzun bahçesi müşahedenin arka tarafına baktığı için de bizim koğuşun dışında hiçbir yerden bahçe görülüyor. Ama yine de bahçede aleni kazı yapmak çok riskli.

Koğuşun bahçesine tamamen beton dökülmüş durumda. İdareye beton yığınları ile yaşamaktan bıktığımızı ve koğuşa bir ağaç dikilmesini talep ediyoruz. İdare de bu talebimizi kabul ediyor. Bir ağaç dikilecek kadar bölümü

idareye kıldırıyoruz. Ağaç dıkeceğımız yeri de özellikle bahçedeki voleybol maçı yapacağımız alanı daraltmaması için dış duvara yakın bir yere açtırıyoruz. Sonrada güzel bir ağaç fidesini buraya açılan bu çukura dikeyiyoruz.

Betonu kırıp ağacı diken gardiyanlar gider gitmez, hemen dikilen ağacı yerinden çıkarıp toprağı ile birlikte bir leğene yerleştiriyoruz. Koğuş ve bahçe kapısına nöbetçiler yerleştirdikten hemen sonra fideyi çıkardığımız yerde kazıya başlıyoruz. Kapıda bir hareketlilik olduğunda ise hemen leğeni tünelin başlangıç yerine yerleştiriyor ve tüneli kapatıyoruz. Görünürde hiçbir şey gözükmiyör. Bahçede ağaç var ve her şey normal seyrinde gidiyor.

47

Çıkan toprakları sulandırarak bahçenin ortasından geçen kanalizasyonda eritiyoruz. İlk günlerin acemiliğini üzerimizden attıktan sonra tünelimiz düzenli gidiyor. Tam gaz tünele devam ediyorduk ki, bizim koğuşun karşısında bulunan ve adlilerin kaldığı 10. koğuşun da tünele başladıklarının haberini alıyoruz. Daha önce 10. Koğuşta bulunan bazı mahkumlar bize tünel önerisinde bulunmuşlar ama biz onlara güvenmediğimiz için önerilerini geri çevirmiştik. Bunun üzerine bu mahkumlar bulundukları koğuşta kendi başlarına tünel kazmaya başlamış.

Adlilerin tünele hızla devam ettiklerini öğrenince arkadaşlarla yaptığımız toplantının ardından kendi tünelimizi kapatmaya karar veriyoruz. 10. Koğuştaki bu tünelin adlilerin yakın bir sürede kendi iç çekişmeleri dolayısı ile patlayabileceğini o yüzden bizim tüneline ortaya çıkma ihtimalinden dolayı tüneli kapatıyoruz.

Düşündüğümüz gibi de oluyor. 1980 Ağustos'un son günleri. 10. koğuştaki birileri tüneli ihbar ediyor. İhbarın hemen ardından önce 10. koğuş sonra bizim koğuş asker ve gardiyanlarca basılıyor. Baskında 10. koğuşun tüneli ortaya çıkıyor. Biz tüneli kapattığımız için bizde bir şey çıkmıyor.

Yakalanan tünel karşı koğuşta olmasına rağmen, bu işi bizim organize edebileceğimiz ihtimalinden dolayı idare 10. koğuşla birlikte bize de ceza veriyor. Koğuşumuzu 8'er kişiden üçe bölerek dağıtıyor. Bunlardan 8'i sürgüne, 8'i hücreye ve diğer 8'i de koğuşta tecrit cezasına çarptırılıyor.

Ben de koğuşta tecrit cezası alanlar arasındayım. Görüş, avukat görüşü, mektup, kantin, banyo, radyo – tv, gazete ve havalandırma gibi insani ihtiyaçlarımız yasaklanmış durumda. Bu şekilde 15 günlük tecrit cezamızın son günlerine geldiğimiz bir sabah uzak bir koğuştan gelen slogan sesleri ile uyanıyoruz. Kulağımızı pencerelere dayıyoruz ve atılan sloganın ne olduğunu duymaya çalışıyoruz. Kesik kesik gelen seslerden hayırlı bir şey olmadığı anlaşılıyor. 'Kahrolsun askeri cunta', 'Kahrolsun Faşist Cunta' türü slogan sesleri geliyor. Sloganlar, bize bir hayli uzak olan, kapılar açıkken sürekli koğuşlarına gidip geldiğimiz ve eğitim çalışması yaptığımız adlilerin bulunduğu koğuşlardan geliyor.

Duvarları bitişik olan Kurtuluş ve Devrimci Kurtuluşçu (Turgutlular) arkadaşların kaldığı 6. koğuşun duvarına vurarak atılan sloganların ne olduğunu öğrenmek istiyoruz.

Onlar da askerlerin yönetime el koyduğunu ve Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in az önce televizyondan sıkıyönetim bildirisini okuduğunu söylüyorlar bize.

49

Bunun  zerine hemen neler olabileceğine dair yorumlar yapmaya başlıyoruz. Askerlerin neden geldiğini, ne zaman gideceğini, en önemlisi de bizlerin ne olacağına dair hararetle tartışmalara giriyoruz. O tartışmalarda yaptığım bir saptamamın yanlış olduğunu tarihsel süreç gösteriyor. Çünkü, ben bu darbenin de 12 Mart darbesi gibi olacağını, bazı düzenlemeler ve idamlar yaptıktan sonra birkaç ay içinde gidecekleri tezini savunmuştum. Ama  yle olmadığı / olmayacağı biraz sonra koğuşu basacak olan askerlerin tavırlarından anlaşılacaktı.

Zaten tecrit cezası çekmekte olan 8'imizi de koğuşun bahçesine indirdiler. Ceza verdiklerinde kitaplarımızı almamışlardı. Koğuşta bulunan 3  val dolusu kitabı bahçenin ortasına döktüler ve kitapların ad ve yazarlarına bakarak yırtmaya başladılar.  zerinde sosyalizm, komünizm, faşizm, Mark – Engels – Lenin yazan tüm eserleri yırttılar. Yılmaz Güney'in 'Selimiye   l s ' kitabını yırtan askerlerle 'Bunu niye yırtıyorsunuz? Yılmaz

Güney bir artist. Bu da bir roman' diye tartıştığımı hiç unutmuyorum. Çünkü, bu tartışmadan sonra askerler bana yönelmişler ve artık inisiyatifin kendilerinde olduğunu 'kibarca' ifade etmişlerdi.

'Her şeyi bilen' askerlerin kitap taramasından sonra elde bazı kitaplar kalıyor. Tabii bu kitaplardan iki tanesi o koşullarda bizler için altın değeri taşıyan kitaplar. Georgy Politzer'in 'Felsefe'nin Temel İlkeleri' ile Nikitin'in 'Ekonomi Politikası'ydı bu kitaplar. Bu kitabın kapağında yasaklı sözcükler olmadığı için okumamızda bir sakınca görülmeyerek askerlerin gazabından kurtulmuşlardı. Yılmaz Güney'in 'Selimiye Üçlüsü'nü yırtan askerler bilmeyerek felsefenin ve ekonominin en temel iki kitabını bize bırakmışlardı.

Bu iki kitap 12 Eylül sonrası Burdur cezaevindeki en önemli bilgi kaynağımız oldu. Bu kitapları sonraki aramalarda kaptırmamak için de nice çabalar harcadık.

Kitapların koğuş ortasında yırtılması ve bizlerle diyalogdaki değişimler yeni bir sürecin de habercisi idi. Biz, tecrit cezasımızın bitip haklarımıza kavuşmayı beklerken, 12 Eylül'ün uzun soluklu baskı, işkence ve yaptırım dönemine girdiğimizin farkında değildik. Her yeni gün yeni yaptırımlarla karşı karşıya bıraktı. Yeni dönem tecrit dönemindeki koşulları bile aratan bir süreç olduğunu bizlere zamanla gösterecekti.

Zindanda Siyasi Olmak

12 Eylül öncesi Burdur Cezaevi'nde yatıyorduk. 3 ya da 4 koğuştaki siyasiler vardı. Bu koğuştaki çoğunluk adlilerden oluşmasına rağmen, siyasilerin olmasından dolayı koğuşlar siyasi bir statüye sahipti. Koğuştaki bulunan adliler de siyasilerin sempatzanları olanlar ya da siyasilerin kurallarını kabul edenlerden oluşmaktaydı.

51

Aynı davadan yargılanan 4 - 5 arkadaş ve bize sempati duyan adli tutuklularla birlikte 9. koğuştaki kalıyoruz. Koğuşun çoğunluğu adli tutuklu ama bu tutukluların büyük bir çoğunluğu devrimci sempatzanları konumunda. Bu yüzden koğuştaki siyasi koğuşun kuralları geçerli. Temizlik, yemek, bulaşık vs. işleri nöbetle yapıyor. Hep birlikte komün hayatı yaşıyoruz. Yaşamımız genel olarak disiplin altında. Günlerimiz spor, kitap okuma ve eğitim çalışmaları ile geçiyor. Eğitim çalışmalarını koğuşta sürdürüyoruz. Çoğunluğu devrimci sempatzanları olduğu için eğitim çalışmalarını en genel konulardan seçiyoruz.

Adli mahkûmlar arasında cezaevlerinde ün salmış olanlar var. Özellikle bunlardan iki tanesi (Adnan Güngör* ve Turgut) birçok cezaevinde isim yapmış durumda. Adnan Güngör'ün en son icraatı, Aydın Cezaevi'nde bir faşistin vurulma olayı. Turgut ise Afyon Cezaevi'ndeki gardiyanın vurulma olayından dolayı Burdur'a sürgün edilmiş. Diğer adlilerin olduğu gibi Turgut ve Adnan da bizlere sempati ile

bakmaktalar. Adnan, Ege'nin kabadaylarından, Turgut ise İstanbul'un Romanlarından. Adnan tek başına işlediği bir cinayetten yatmakta. Turgut ise 1977 – 1978 yılının Taksim'in göbeğinde silahlı soygun yapan geniş bir çetenin ileri gelenlerinden. Dosya ortaklarının çoğu Sağmacılar Cezaevi'ndeki bir isyan sonrası Anadolu'nun farklı cezaevlerine birer ikişer dağılmış durumdalar. Mahkemeleri gıyaplarında sürüyor. Çıkma umudu yok. En az müebbet bekliyor. Adnan ise cinayetten aldığı cezayı uzun süredir çekiyor. Biri Aydın cezaevinde, diğeri de Afyon cezaevinde siyasilerle tanışmışlar ve onları sevmelerinden kaynaklı olarak devrimci sempatizanı olmuşlar.

Eğitim çalışmalarına herkes gibi Adnan ve Turgut da katılıyor. Onlar kendilerini daha siyasi görüyor ve diğer adlilerden ayırıyorlar. Ne de olsa biri Aydın'da bir faşisti, diğeri de Afyon'da bir gardiyanı vurduğu için kendilerini daha farklı görüyorlar. Eee ne de olsa her ikisinin de siyasal içerikte eylemleri mevcut ve bu yüzden ağır abiler! Bu eylemleri ile kendilerini diğerlerine göre daha ayrıcalıklı olarak görüyorlar. Tüm koğuyla birlikte yürüttüğümüz seminer ve eğitim çalışmalarının dışında dönem dönem siyasi davadan yatan arkadaşlar olarak kendi aramızda toplanıyoruz. Bu toplantılarda bazen kadro çalışması yaparken bazen de cezaevi ile ilgili sorunlarda konuşuyoruz. Her toplantının ardından bazı arkadaşlar - özellikle Adnan ve Turgut- bize çok bozuk davranıyor. Suratlarının asılmış olmalarını bir türlü anlamıyoruz / anlayamıyoruz.

Günler bu minvalde geçerken 12 Eylül 1980 askeri faşist darbesi oldu. Baskılar artmaya başladı. Ama yine adlilerle birlikte aynı koğuşlarda kalmayı sürdürüyoruz. Bir gün 12 Eylül'e karşı örgütlü bir tepki gösterme kararı aldık. Diğer koğuşlarla da ilişki kuruldu. Eylem tarihi olarak da 19 Şubat 1981 tarihi belirlendi. Ulaş Bardakçı'yı öldürülüşünün yıl dönümünde anacağız. Ortak bir metin hazırlandı. 19 Şubat sabahı saat 09.00'da siyasilerin

bulunduğu tüm koğuşlarda anmanın ardından hazırlanan bu metin okunacak ve sloganlar atılacak. Nitekim öyle de oldu.

Nöbetçiler bulaşık yıkıyor. Fotoğraftakiler; Salim Turgut, Gazi Ersoy ve Hilal Aydın.

İdareden gelecek olan tepkinin dozajını kestiremiyoruz. Biraz sonra elinde cop, sopa ve kalas olan asker ve gardiyanlarca bazı koğuşlar basıldı. Asker ve gardiyanlar ellerinde coplarla saldırdılar. Arkadaşların bir kısmını koğuşta bırakırken bir kısmını da hücreye aldılar. Diğer koğuşlardan da hücreye alınanlar oldu. Hücreye alınanlar kaba dayaktan geçtikten sonra koğuşta kalanlarla birlikte on beş günlük tecrit cezasını çekmeye başladı. Bir süre sonra anmaya katılanları idare mahkemeye çağırdı. Savcılık anmadan dolayı komünizm propagandası yapmak suçundan 105 kişiye dava açmıştı. Dava açılanlardan 30 – 35'i ancak siyasi. Geri kalanların hepsi adli davadan yatmaktalar. İddianame okunduktan sonra ilk ifadeler alındı. Adli bazı arkadaşlar (özellikle Turgut ve Adnan) bu davanın açılmasından dolayı çok memnunlar. Çünkü mahkeme TCK'nın 141 – 142.ci maddelerini de içine alan bir dava açmış durumda.

Mahkemenin ardından artık kendilerinin de siyasi olduğunu, komünizm propagandası yapmaktan dolayı tapu gibi iddianamelerinin olduğunu bundan sonra, kendilerinin de bizim dar toplantılara katılacaklarını vurgulayarak sevinçlerini birbirleri ile paylaşmaya başladılar.

Adnan ve Turgut'un bizim ara sıra yaptığımız dar toplantılara ne kadar bozulmuş olduklarını savcılığın açtığı iddianame sonrası anlamış olduk. Savcılığın kendileri hakkında TCK'nın 141 – 142 maddelerinden dava açmış olması onların kendilerine prestij sağlamıştı. O zaman anladık ki; 'siyasi olmak' çok önemli ve değerliymiş. Bilmeyerek arkadaşların kalplerini kırmışız. İddianame onların siyasileştiğinin kanıtıydı. En azından onlar öyle görüyordu.

Devrimci olmak için çırpınan, otoriteye, sisteme bilinçsizce karşı çıkan ve bu arada birçok yanlışın içine giren bu insanların hayatı cezaevinde devrimcilerle tanışmalarının ardından çok değişti. Kimileri tamamen devrimci mücadele içinde yer alırken kimileri de yoksulların haksızlığa uğrayanların sesine daha çok kulak veren 'kabadayı'lar olarak hayatlarına devam ettiler.

* Adnan Güngör'ün öldüğünü Rıza Zıngal'dan öğrendim. Işıklar içinde yatsın.

Kanunsuz Hasan

Herkes sevinçli. Uzun süredir ilk defa kapılar açılacak ve karşımızda bulunan koğuyla revirin bahçesinde voleybol maçı yapacağız.

12 Eylül’le birlikte gelen yasaklar koğuşlar arası voleybol maçı ile biraz olsun son bulacak. Bu maçın sayesinde diğer koğuşlarla irtibat kurabileceğiz. Bu duygu ve düşüncelerle voleybol karşılaşması için adlilerden oluşan koğuyla maç yapmak için revirin bahçesine gidiyoruz.

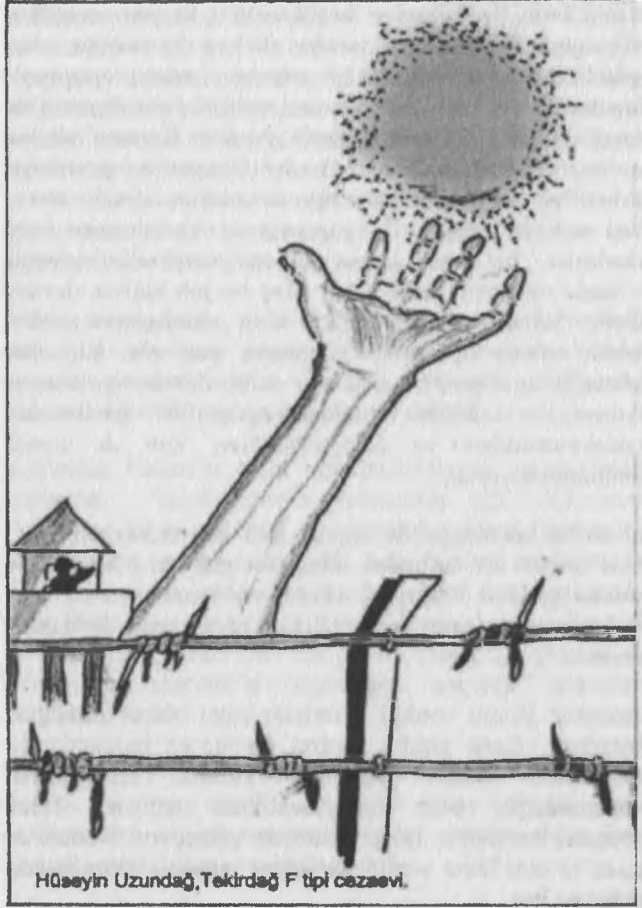
Bahçenin ortasına voleybol filesi gerilmiş durumda. Maçı rütbesiz komutan Kanunsuz Hasan yönetecek. Güvenlik Komutanı Hasan’a ‘Kanunsuz’ diyoruz. ‘Kanunsuz’ dememizin nedeni ordu da ‘asi’ tavırlarından dolayı rütbesinin sökülmüş olmasından. Kanunsuz Hasan, deli dolu, sevimli ve bizleri gerçekten seven biri. Kanunsuz Hasan’ın yanında cezaevinden sorumlu yüzbaşı da var. Kanunsuz Hasan iyi biri ama onun sorumlusu olan yüzbaşı bilinçli bir faşist. Yüzbaşının yaşı kendisinden genç ama Kanunsuz Hasan’ın rütbeleri söküldüğü için yüzbaşının komutası altında.

Kanunsuz Hasan ve yüzbaşının yanına rakip koğuştan biri geliyor. Yüzbaşı ile tokalaşıyor ve onun yanında duruyor. Yüzbaşı ile sohbet eden, adli koğuşun ağası Şerbetli'den başkası değil. Şerbetli adı gibi 'Şerbetli'. Koğuşunda bulunan garibanların görüşleri ve paraları gelmediğinden onların paralı ağası konumunda. Şerbetli, bir dönem İstanbul'un 'ünlü' kabadayılarındandı. 'Ün'ü birçok cezaevine yayılmış, ama bizleri bu 'ün'ü pek ilgilendirmiyor. Ünlü kabadayı oluşu cezaevinde görüşü gelmeyen parasız pulsuz adli mahkumlarından çakallığa meyilli olanları ilgilendiriyor. Her yeni gittiği cezaevinde mutlak surette benzeri insan tipleri bulduğu içinde oranın 'ağa'sı konumuna geliyor. Şerbetli ne de olsa hem 'ün'lü hem de paralı. Adlilerden oluşan gönüllü 'çakallar ordusu' Şerbetli'nin gittiği cezaevlerinde, hazır kıta gibi çevresinde kalabalık oluşturuyor.

Akşehir cezaevinden Burdur'a gelir gelmez yüzbaşının da katkıları ile çakallardan oluşan bir koğuş oluşturmak sorun olmuyor Şerbetli için.

İşte tam bizim koğuşun karşısına denk düşen bu koğuşta kalan Şerbetli'nin koğuşu ile yapacağız bu maçı. Önce bu maça çıkıp çıkmamak üzerine kendi aramızda çok tartışıyoruz. Sonra koğuşlar arası irtibat kurmak için bunun bir olanak olabileceğini düşünerek maç yapmayı kabulleniyoruz. Üstelik bir de Şerbetli ile görülecek hesabımız var. Fırsat olursa O'nun hesap defterini açacağız!

Hem bizim koğuş hem de maç yapacağımız koğuşun tamamı maç izlemeye gelmiş durumda. Yüzbaşı ile Şerbetli karşı tarafta sohbet ediyor. Hakem, Kanunsuz Hasan'da o tarafta. Maçı oradan yönetecek. Diğer tutuklu ve hükümlüler ise onların tam karşı tarafında, saha çizgisinin yanına sıralanmış durumda.

Her iki koğuşun da en iyi voleybolcuları sahada. İlk iki seti alıyoruz. Moralimiz bir hayli yüksek. Üçüncü seti de alıp maçı bitirmek için arkadaşlar sahadalar.

Üçüncü set başlıyor. Birkaç sayı aldıktan sonra bizimkiler ardı ardına sayılar vermeye başlıyor.

Bizimkilerin kaybetmeye başlamasının nedeni sonradan anlaşılıyor. Çünkü karşı tarafta yüzbaşı ile sohbet eden Şerbetli ile bizim koğuştan bir arkadaş el sıkışıp öpüşüyor. Bu arkadaşın Şerbetli ile öpüşmesi sahadaki arkadaşların da moralini bozuyor. Çünkü Şerbetli, Akşehir Cezaevi'nde bir devrimciyi vurdurduğu için Burdur Cezaevi'ne getirilmiş. Şerbetli'ye karşı koğuştaki tüm arkadaşlar tepkili. Hatta maçı onların koğuşu ile yapacağımız kesinleşince bazı arkadaşlar, 'bir fırsatı olursa Şerbetli'yi indirelim' görüşü ile hazır vaziyette bekliyorlar. Maç bu ruh haliyle devam ediyor. Şerbetli'ye karşı tepkili olan arkadaşların bizden birinin onunla öpüşmesini anlaması çok zor. Herkesin kafasında soru işareti; 'nasıl olur da bir devrimciye kurşun sıktırmış biri ile bizden bir arkadaş öpüşebilir?' Bu durumu açıklayamadıkları ve anlayamadıkları için de kendi kendilerini yiyorlar.

Bu moral bozukluğu ile sayılar ardı ardına kaybediliyor. Önce birinci set, ardından ikinci set gidiyor. Maç iki iki duruma geliyor. Oynayan arkadaşlara moral vermek için tezahüratı artırıyoruz ama nafi. Beşinci sette de durum vahim.

Kanunsuz Hasan verdiği kararlarla aleni olarak desteğini gösteriyor. Karşı tarafın nizami olabilecek hareketlerine dahi faul çalan Kanunsuz Hasan, bizimkilerin avuçlamalarını bile görmemezlikten geliyor. Taraf olduğunu neredeyse rakip takımada yansıtıyor. Kanunsuz Hasan'ın tüm lehte verdiği kararlara rağmen, takımımızda canlanma yok.

Herkesin kafasını, arkadaşın Şerbetli ile sohbet edişi meşgul ediyor. Akıllar hep Şerbetli ile görüşen bu arkadaşta. Bir türlü anlayanıyoruz. Bu arkadaş sıradan biri değil. Sıradan olmadığı için de anlamakta güçlük çekiyoruz. 12 Mart'tan beri cezaevinde yatmakta olan Denizlerin de arkadaşı olan O 'ünlü' bir devrimci! Daha önceden adını diğer devrimci değerler gibi hafızalarımıza kazınmış.

Koğuşumuza geldiğinde çok sevinmiştik. Tarihi bir kişilikle aynı koğuşu paylaşmanın heyecanı ve sevincini yaşamıştık. Hem genel kültürü hem de yabancı dili mükemmeldi. Bilgi birikiminden faydalanmamak olmazdı. Onunla sohbetlerde sorular sorarak, hem tarihsel süreçten, hem de genel kültüründen yararlanmak için can atıyorduk. İngilizceyi ve Fransızca'yı da ileri düzeyde bildiği için ondan dil öğrenmeme yardımcı olmasını rica etmiştim. Nitekim bazı günler birlikte Fransızca çalışıyorduk.

Bütün arkadaşların 'tarihsel bir kişilik' diye el üstünde tuttuğu bu arkadaşın 'yanlış yapabileceği' kimsenin aklının ucundan geçmediği için 'düşman' diye tabir edilebilecek biri ile öpüşmesini de anlamak kolay değildi.

Kanunsuz Hasan'ın aleni tüm desteklerine rağmen maçı kaybettik. Kaybettiğimiz yetmezmiş gibi 'Kanunsuz Hasan'ın, faşist yüzbaşı ve yanında duran Şerbetli'yi göstererek 'yazıklar olsun size, beni bunlara rezil ettiniz' diye konuşması, maçın kaybindan daha fazla zorumuza gitti. Hem maçı kaybetmiş olmak, hem arkadaşın Şerbetli ile öpüşmesi, hem de Kanunsuz Hasan'ın sözleri ile sıfırlanmış morallerle malta'dan geçerek koğuşlara yöneldik.

Koğuşumuz siyasi koğuş statüsündeydi ama herkes siyasi değildi. Devrimci kurallara uyan ve onlara sempati duyan adlilerde az değildi aramızda. Onlar, bizden daha fazla Şerbetli ve çakallarına tepkiliydi.

Şerbetli ve koğuşundakiler önümüz sıra koğuşlarına gidiyor. Biz onların arkasındayız. Aramızda gardiyanlar var. Koğuşumuzda ki 'lumpen devrimci' arkadaşlar önde giden Şerbetli ve koğuşunda bulunanlara küfürler edip laf atıyorlar. Onlar ise yanıt vermeden hızla koğuşlarına giriyorlar.

Koğuşa varıyoruz. Arkadaşların kızgınlıkları devam ediyor. Kızmak için neden çok. Maç kaybedilmiş, Kanunsuz Hasan'dan ağır bir laf yenilmiş ve en önemlisi de içimizden bir arkadaş Şerbetli ile öpüştü. Arkadaşlardaki bu öfke birikimi bir yere patlayacak, başka yolu yok. Birkaç arkadaş olabileceklerin farkına varıyoruz. Süreç kötüye gidiyor. Müdahale etmek gerekiyor.

Arkadaşların gerilmiş yüzlerinden hedefin, Şerbetli ile öpüşen arkadaşla yöneldiğini gözlemliyoruz. Bunun üzerine bu arkadaşla hemen koğuştan gitmesini söylüyor ve zaman kaybetmeden gardiyana çağırıp arkadaşla koğuş dışına çıkartıyoruz. Eşyalarını da daha sonra toparlayıp ardı sıra gönderiyoruz.

Koğuşta bir süre maç, Şerbetli ve 12 Mart'ın 'ünlü' devrimcisi konuşuluyor. Birikmiş öfkeyi boşaltamadıkları için 'lumpen devrimci' arkadaşların tepkileri koğuştan arkadaşla gönderen bizlere yöneliyor bir süre. Ama sonra ortalık sakinleşiyor.

12 Mart döneminin 'ünlü' devrimcisinin başına bir bela gelmeden koğuştan göndermemizden bir süre sonra bizim sevkimiz çıkıyor. Adana 6.Kolordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nda dava dosyamız görülmeye başlandığı için mahkeme, en yakın siyasi cezaevi olan Mersin E Tipi Cezaevi'ne sevkimizi istiyor.

Sevk haberinin ardından eşyaları toplayıp koğuşta bulunan arkadaşlarla vedalaşıyoruz. İki yıl önce sabaha karşı karanlıkta getirildiğimiz cezaevinden yine karanlıklar içinde ayrılıyor. Ne tesadüf ki bizi sevke götürenlerin başında Kanunsuz Hasan var. Burdur'dan Isparta'ya oradan da Konya'ya doğru yola çıkıyoruz. Kanunsuz Hasan da bizimle sohbet etmek için ringin arka tarafında oturuyor. Konya'ya kadar Kanunsuz Hasan ile ülkenin ahvalini konuşuyoruz. Gidişatın olumsuzluğunda hem fikir

oluyoruz. Konya'ya vardığımızda Kanunsuz Hasan, 'Konya'nın meşhur etli ekmeğinden yiyelim' diyor.

61

Mersin E Tipi Cezaevi idaresince hazırlanan kimlik.

Hümanist bir insan olan Kanunsuz Hasan, hem acıkmış olmamız hem de bizlerin uzun süre cezaevlerinde kalacağımızı düşündüğü için o an yiyeceğimiz yemeği önemsiyor. Farklı bir yemek olsun istiyor. Etli ekmeği bu yüzden gündeme getiriyor. Konuşmalarında ve duygularında hiç abartı yok. Tamamen insani yaklaşımlar

gösteriyor. Yol üzerinde bir lokantada duruyoruz. Askerler güvenlik önlemini aldıktan sonra bizi lokantaya alıyorlar. Ellerimizdeki kelepçeler çözülüyor. Etli ekmek yiyeceğiz. Ama bu da ne lokantada etli ekmek yok. Kanunsuz Hasan gözlerimize bakıyor. Sanki etli ekmeğin olmayışının sorumlusu kendisiymiş gibi suçluluk duyuyor. Gecenin bir yarısında başka lokanta ya bulunur ya bulunmaz. Artık olanla idare edeceğiz.

Ne gelirse yemeliyiz. Kanunsuz Hasan'ın samimiyetinden kuşku duymadığımız için lokantacıya var olan yemekleri soruyoruz. Saydıkları yemekler hep cezaevinde yediğimiz ve yemesinden bıktığımız yemekler. İçlerinde değişik olarak bir tek 'et haşlaması' var. Biz de değişik olduğu için onu istiyoruz. Ama sonra istediğimize pişman oluyoruz. Yediğimiz yemekten sonra uzun süre 'et haşlaması'ndan nefret ediyoruz.

Yemeğin ardından tekrar yola koyuluyoruz. Sabaha kadar yol yapıp Mersin Cezaevi'ne ulaşıyoruz. Mersin Cezaevi'nde sabah nöbet değişimi esnasında bizi içeri alıyorlar. Cezaevi'ne bizleri teslim ederken gözleri doluyor Kanunsuz Hasan'ın. Çünkü bu Cezaevi'ne daha öncede mahkum getirmiş ve kayıt yapılır yapılmaz kapıaltında başlayan işkenceleri görmüş ve bunları bize yolda anlatmıştı.

Kanunsuz Hasan bizi Mersin Cezaevi'ne teslim etmiş ve görevi bitmişti. Ama bizden ayrılmakta zorlanıyordu. Bakışlarından gözlerindeki biriken yaşları görebiliyorduk. Biraz sonra başımıza gelebilecekler onu duygulandırmış ve bu duygu birikimi gözlerine yansımıştı. Son bir bakışın ardından Kanunsuz Hasan dış kapıdan kayboldu.

Resimler çekilip kayıtlar yapıldıktan sonra bizi cezaevinin girişindeki görüş kabinlerine aldılar. Yaklaşık bir saat orada öylece bekledikten sonra görüş kabinleri gardiyanlarla doldu. Meğer sayım saatine denk geldiğimiz için iki vardiya

gardiyanın hepsi oradaymış. Bu gardiyanlar sırayla bizim yeni geldiğimiz cezaevine ‘hoş geldiğimizi’ söylediler. Burdur’dan beş kişi gelmişiz. İlk sırada ben varım. Suçumun ne olduğunu soran gardiyana ‘siyasi’ diyorum. Her siyasi deyişimde copların biri inip biri kalkıyor. Durup durup tekrar soruyorlar. Her sorduklarında da verdiğim yanıt aynı. Çünkü başka bir davadan gelmemişim ki. Yalan söylemiyordum. Suçum siyasiydi. Diğer arkadaşlara da benzeri sorular sorulup işkenceler yapılıyor.

Bu süreçte arkadaşların biri ‘uyanıklık’ yapıyor. Suçunun ‘siyasi olmadığı’ söylerse az dayak yiyeceğini düşünüyor herhalde. ‘Suçunun ne olduğu’ sorusu ona sorulduğunda o ‘silah’ diye yanıt veriyor. Bunun üzerine ona ‘ne kadar süredir cezaevinde yattığını’ soruyorlar. O da ‘iki buçuk yıldır’ diyor. Onlarda ‘bir silahtan iki buçuk yıl yatılır mı?’ deyince o da ‘birden fazla silah’ diyor. Bunun üzerine ‘demek silahı verip bunlara eylem yaptırırsın!’ diye bu arkadaşla bizlere yaptıkları işkenceden daha fazlasını yapıyorlar.

Amaç belli, her halükarda bize ‘hoş geldin!’ denilecekti. ‘Hoş geldin’ denilirken inançlarından, doğrularından da vazgeçmen istenecekti. Nitekim, bize yapılan da oydu. ‘Siyasiyim’ diyen de ‘silah’ diyen de aynı karşılamaya muhataptı. Her halükarda işkence yapacaklardı.

Yolda, Kanunsuz Hasan Mersin Cezaevi’nde nelerle karşılaşacağımızın tüyolarını vermişti bize. Mersin Cezaevi’nde ‘hoş geldin’ ile başlayan süreç Kanunsuz Hasan’ın yolda gözleri buğulanarak anlattıklarının ilk perdesiydi. Bizler için 12 Eylül yeni başlıyordu.

Soğuk bir kış günüydü. Toroslar'ın eteğine yağan karın tipisi kentin nemli havası ile birleşince hava buza kesmişti. Kent, tarihinde hiç rastlamadığı kadar soğuk günler yaşıyordu. Kentin bu derece soğuduğu günlerde havanın soğukluğu Mersin E Tipi Cezaevi'ne çok daha yoğun bir şekilde yansımıştı.

Televizyonda ünlü gezgin 'Marko Polo'nun anılarını anlatan belgesel yayınlanıyordu. Battaniyelerini üzerine çeken tutsaklar, ilgiyle televizyonda 'Marko Polo'yu izliyorlardı. Dizinin en heyecanlı yerinde, alışlagelmiş sınırları geren, insanları içgüdüsel olarak etkileyen demir kapının sürgüsünün sesi duyuldu. İçinden geçilen süreç vahşet dönemi olduğundan kapının her açılışı insanları ister istemez ürkütüyor, sınırları geriyordu. Hele hele kapılar gece yarısı açılınca tedirginlik had safhaya yükselebiliyordu.

Kapıdaki gürültüler iyice yükselince kimse televizyon izleyemez oldu. Tüm gözler koğuş kapısına çevrildi. Kapıdan kimin gireceği merak konusuydu. Tutsaklar

heyecanla birbirlerine bakarken, bakışları ile gelenin kimler olabileceğini birbirlerine soruyorlardı.

Neyse ki tedirginlik fazla uzun sürmedi. Başgardiyan Bedri ve 20 kadar gardiyan açılan demir kapıdan içeri girdi. Bedri içeri girer girmez, tuvaleti kontrol ettikten sonra koğuşu gözleriyle güzelce süzdü. Kendince bir ‘suç aleti’ ve ‘suç’ bulamamıştı ama onun için ‘suç’ ve ‘suçlu’ bulmak o kadar zor değildi. Hemen koğuş mümessilini çağırdı. Koğuş mümessili uzun boylu sarışın sporcu bir arkadaşı. Başgardiyan Bedri emredici bir ses tonuyla mümessile ‘ısıtıcıyı ver’ dedi. Mümessil ‘ne ısıtıcısı’ diye karşılık verdi. Başgardiyan Bedrettin ‘Biz mazgaldan gördük. Hemen çıkartıp verirseniz sizin için hayırlı olur’ dedi. O sırada koğuşun diğer tutsakları da ranzalarından inmişler ve mümessil ile başgardiyanın çevresini doldurmuşlardı. Mümessil ile başgardiyanın arasında geçen ‘var – yok’ tartışmasına onlarda katılınca, tutuklular arasında adı ‘kemik kırana’ çıkan başgardiyan Bedri koğuş mümessili arkadaşına ‘gel dışarıda konuşalım’ diye emretti. Koğuşta bulunan tutsaklar ise hep bir ağızdan ‘ne konuşacaksan burada bizim yanımızda konuş, gece yarısı arkadaş koğuştan alamazsın’ deyip Bedri’ye sesimizi yükselterek karşı geldik. Aynı emredici tonda mümessil arkadaşı dışarı çağırıp ve emrinin yerine getirilmeyişine kızan Bedri ‘Ben size gösteririm’ diyerek koğuştan hışımla çıktı. Peşi sıra gardiyanlar da koğuşu terk etti.

Başgardiyan ve gardiyanlar gittikten sonra koğuşça bir durum değerlendirmesi yaptık. Gardiyanların gözünün önünde prestiji sarsılan Bedri bu durumun altında kalmayacağını hepimiz farkındaydık. Bedri ve adamlarının bu gece tekrar gelmeleri olanaksız gibi gözüküyordu. Aynı gece bir şey yapmaya niyetli olsa çıkıp gitmezlerdi! Tüm hazırlığımızı yarın sabahki sayıma göre yapmalıydık. Önceleri kimsenin kaçırmadığı ‘Marko Polo’ belgeselini başgardiyan Bedri’den sonra kimse izlemez olmuştu. Herkes bu akşamki olaydan sonra başlarına

nelerin gelebileceğinin hesabını yapıyordu. Sayım esnasında saldırabilirlerdi.

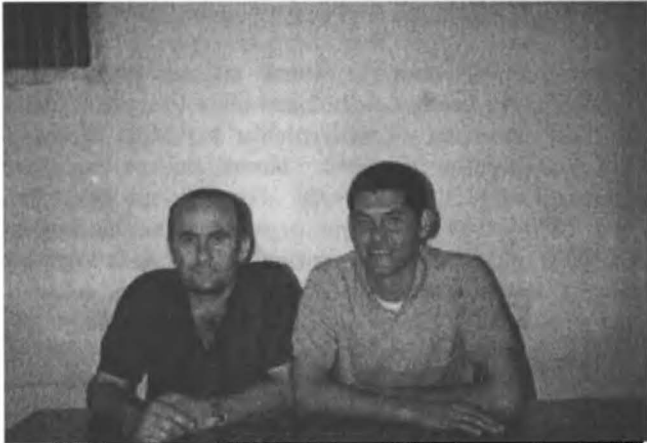
Sayımda saldırma ihtimalinden dolayı, sabahleyin erkenden kalktık, kazak kazak üstüne giyerek üzerimizi kalınlaştırdık. Her zaman olduğu gibi sabah saat 07:30'da sayıma geldiler. Normal sayım düzeninde sayıldık. Sayımın ardından çıkıp gittiler. Anormal bir durum olmamıştı. Acaba akşamki olayı biz mi fazla abartmıştık?! Yada Bedri prestij kaybını fazla ciddiye almamış mıydı? Yoksa cezaevi müdürüne ve diğer yetkililere bir operasyonu kabul ettirememiş miydi?!

Zemin katında mutfak, üst katında yatakhane ve ön tarafında da havalandırması bulunan koğuş klasik bir E Tipi koğuşuydu. E Tipinde yatan tutsaklar koğuşta bulundukları süre içinde yaşamlarını havalandırma, mutfak ve yatakhane üçgeninde geçirirlerdi. Havalandırma cezası olmadığı sürece de sayımlar koğuşun havalandırmasında yapılırdı.

67

Sabah sayımını verdikten sonra koğuşa çıkan bizler ranzalarımızda üzerimizdeki kalın elbiseleri çıkartmadan olasılıklar üzerinde yorum yapmaya başladık. 'Belki de diğer koğuşların sayımı bitmediğinden saldırıya geçmemişlerdi? Olamaz mıydı? Tüm işlerini bitirdikten sonra 150 – 200 personelin hepsini birden bir koğuşa saldırtırlar güzel bir ders verirlerdi. Biz hep bu şekilde konuşup dururken aşağıdan 'Aslan' diye bir ses yükseldi. Koğuş mümessili olan Aslan, gardiyanın kendisine bir şey söyleyeceğini düşünerek zemin kata indi. Koğuştan malta'ya açılan kapının mazgal deliğinden kendisine seslenen gardiyana tam 'ne istiyorsun?' diye soracakken kapının bir anda açılması ile birlikte Aslan'ı kapıda bekleyen gardiyanlar yakalayıp dışarıya çekmeye başlaması bir olmuş. Bunun üzerine Aslan var gücüyle hem gardiyanlara direnmeye çalışıp hem de bizleri haberdar etmek için 'insanlık onuru işkenceyi yenecek' diye slogan atmaya başlamış.

Slogan sesi koğuşta duyulur duyulmaz bir gürültü / patırtı koptu. Ranzalarından atlayanlar, ayakkabılarını arayanlar, ayak yalın aşağıya koşanlar, hepsi aynı anda yaşanıyordu. Ben ayakkabımı giyip merdivenlerden hızla aşağıya inmeye başladığımda Süleyman'ı da zorla sürükleyerek dışarıya çıkardıklarını gördüm. Süleyman'ı götürmelerine engel olmak isterken, Bedri ile burun buruna geldim. Bedri'ye 'Arkadaşları neden götürüyorsunuz' diye tepki verince, 'Merak etme seni de alacağız. Arkadaşlarının yalnız bırakmayacaksın' dedi ve bir kolumdan sıkıca yapışarak gardiyanlara beni de almaları için emir verdi. Talimatı alan gardiyanlar üzerime çullandı. Her biri bir yerimden tutarak koğuş kapısından malta'ya çektiler. Birbirinin ardından copların sırtıma inip kalkmasıyla bir solukta kendimi müşahedede buldum. Aslan ve Süleyman'ı benden önce müşahedeye getirmişler ve onlara işkenceye başlamışlardı bile.

Fikri Günay ve ben. Tarih: 28 Ekim 1987

Bedri akı sıra bize iyi davranarak 'Benim size hiçbir kinim, kötülüğüm oldu mu? Olsa şimdiye kadar size gün yüzü gösterir miydim? Arkadaşlarınız benim akrabam olan gardiyanı darp etti, ama ben size burada özel olarak bir şey

yaptım mı?!” diye bağıırıyordu. Amaç belliydi. Eskiden tanışıklığımız olduğundan kendisi elini sürmeyecekti ama emri altındaki gardiyanlara işkence yaptıracaktı. Bedri’yi ben yanan eski cezaevinde gardiyanken tanıyordum. O da beni tanıyordu. Cezaevi yanıp bizi Burdur Cezaevi’ne gönderdikten sonra başgardiyan olmuştu. Şimdi E Tipi Cezaevi’nin en meşhur başgardiyanlarından biri olmuş ve yaptığı işkencelerden dolayı tutsaklar nezdinde işkencesi ile ün salmıştı.

Bedri’nin konuşmalarından mesajı alan emri altındaki gardiyanlar ‘Gardiyanlara zarar verirsiniz ha!’ diyerek saldırılarını şiddetlendirdiler. Sanki birinci şubede yeniden sorguya alınmıştık. Bizi koğuştan Bedri’ye karşı geldiğimiz için getirmişlerdi ama burada nereden çıkmışsa ‘gardiyanı darp etmekle’ suçlanarak dayak yiyorduk.

Sabah ve akşamcı gardiyanlar yoruluncaya değin işkence yaptıktan sonra üçümüzü de 4 katlı ve her katta onar hücreleri olan 1. Müşahedenin zemin katma 1 – 5 ve 10 nolu hücrelerine yerleştirildik. Biz koğuştan alınmamızı ve yapılan işkenceyi protesto etmek için açlık grevine başlamaya karar verdik. Biraz sonra sabah çorbasını almayarak fiilen açlık grevine başlamış olduk.

Koğuşta kalan arkadaşlar da bizim yeniden koğuşa verilmememizi sağlamak için ‘Hücreye götürölen bizlerin koğuşa geri verilmesi’ talebiyle sabah yemeğini almayarak açlık grevine başlamış. Cezaevi Müdürü ise bu talebin yerine getirilemeyeceğini, bizim ‘seçilmiş’ olduğumuzu ve cezamızı çekeceğimizi onlara söylemiş. Koğuştakiler de yemek almamakta kararlılıklarını gösterince hepsini 2. müşahedeye almışlar.

Bizim, DZ40 koğuşundaki diğer arkadaşların da hücreye alınmasının ardından cezaevi yürütmesinin aldığı karar doğrultusunda beş yüzü aşkın siyasi tutuklunun bulunduğu cezaevinin tamamı öğle yemeği almayarak eyleme başlamış. Tüm siyasi tutsakların eyleme başlaması ile birlikte cezaevi savcısı ile görüşmelerin ardından üçü önceden alınan bizlere ek olarak dört arkadaşın haricinde DZ40’daki arkadaşların koğuşa verilmesi sözü ile anlaşma sağlanmış ve koğuşlar açlık grevini bitirmişler.

1. müşahede de bulunan ben, Aslan ve Süleyman bu gelişmelerden habersiz bir şekilde açlık grevimizi sürdürmekteydik. Akşamüzeri müşahede ana kapısı açıldı. Kapının güröltüsünün ardından kulak kabarttık. Akabinde hücre kapıları açılıp kapanmaya başladı. Seslerden yeni birilerini getirdikleri anlaşılıyordu. ‘Kim o! Ses ver!’ diye bağırmalarımızın ardından konuşan arkadaşların bizim koğuşta bulunan Deniz, Taylan, Mahmut ve İsmail olduklarını anladık. Gardiyanlar gittikten sonra onlar bir solukta bizi hücreye aldıktan sonraki gelişmeleri anlattılar. İdarenin toplam 7 kişiye 15 günlük disiplin cezası vermesini yürütme adına görüşmeyi yürüten arkadaşlar da kabullenmişler. Hücreye alınan diğer arkadaşları koğuşa vermeleri koşuluyla 7 kişinin 15 günlük hücre cezasına göz yummuşlar. Bu gelişmeleri öğrendikten sonra müşahedeye gelen yeni arkadaşlarla birlikte yeniden bir durum değerlendirmesi yaptık ve açlık grevimizi protestoya dönüştürüp üç gün sonra bitirmeye karar verdik. Cezaevi yürütmesi bizi yalnız bırakmıştı. Biz ise cezaevi

yürütmesinin aldığı kararı uygulamaktan başka bir şey yapmamıştık. Neydi bu karar? ‘Hangi nedenle olursa olsun geceleri gardiyanların koğuşlara girişine ve herhangi bir arkadaşın koğuştan alınmasına müsaade edilmeyecek!’. Bizim yaptığımız da bu kararı yaşama geçirmekten başka bir şey değildi. Kararı uygulamanın bedelini 15 günlük hücre cezası olarak çekecektik böylece.

Tabii bu süreç Mersin Cezaevi tarihinde bir ilki yaşamamıza da neden oldu. Cezaevi yeni açılmış ve tutsakların büyük bir kısmı da yeni tutuklanmıştı. Yeni açılan cezaevinde ilk hücre cezası ve açlık grevi üç günlük de olsa bizlere nasip olmuştu.

Üç günlük protesto açlık grevimizin ardından rutin hücre hayatı başladı. Şarkılar, türküler, şiirler, sohbetler zamanın büyük bir kısmını dolduruyordu. Hücrede en önemli sorun tiryaki arkadaşlar açısından sigara sorunuuydu. Hücrede bulunan 7 arkadaştan 4’ü sigara içiyordu ama Taylan ve Mahmut sigaranın tam tiryakileriydiler. Açlık grevini bitirdikten birkaç gün sonra sigara tiryakisi olan arkadaşlar sigarasızlıktan iyice bunalmaya başlamıştı. İşte tam bu anlardan birinde demokrat nitelikli nöbetçi askerlerden biri, bir paket sigara ile kibriti bir hücreden içeri atmıştı. Kapılar kapandıktan sonra, hücreden hücreye 5’er adet sigara dört tiryaki arasında eşit bir şekilde dağıtıldı. Sigara sayısı az olduğu için yaktıkları sigarayı hemen içip bitirmiyorlardı. Birkaç fırt çektikten sonra söndürüyorlar daha sonra yeniden yakıyorlardı. Sürekli sigarayı yakmaktan dolayı kibritler bitmişti, ama sigarası olan arkadaşlar vardı. Bunlardan biri Deniz biri de Taylan’dı. Deniz benim hücremin solunda, Taylan da sağımdaki hücrede kalıyordu. Deniz’in hücresi ile aramızda havalandırma boşluğu vardı ve ikimiz bu pencerelerden rahatlıkla karşılıklı görüşebiliyorduk. Deniz cin fikirli ve şakacı bir arkadaştı.

Elinde yanmamış sigarasını hücreden dışarı çıkartarak hemen hücrenin önündeki elektrik lambasına değdirerek

beklemeye başladı. (Çünkü hücrelerin içine elektrik verilmiyordu. Lambalar hücrelerin önündeki koridordaydı.) Tüm arkadaşlara da elektrik lambası ile sigarayı yakacağını söyledi. Bir süre sonra sigarasının yandığını duyurdu. Zaten o söylemese de sigaranın kokusu tüm hücrelere yayılmıştı. Aslında kendisinde bir adet kibrit çöpü kalmıştı, ama bunu kimseye söylememişti. Elinde kalan son çöple sigarayı yakmıştı ama o ısrarla ampulden yaktığını söyleyerek diğer hücrede bulunan arkadaşları ikna etmeye çalışıyordu. Nitekim, tam ikna olmasa da bu durum Taylan'da soru işaretlerine neden oldu.

Deniz'in sigarayı yaktığı yöntemi Taylan da denemek istedi. Taylan'a dikkatli olması gerektiğini ve bizlerin de erketelik yapacağını söyledik. Hücrelerin karşısındaki koridorda bulunan mazgal deliklerinden dönem dönem gardiyanlar hücreleri kontrol ederdi. Bu gözetlemelere karşı önlemimiz ve kendi aramızdaki şifre ise 'dalda karga var' şeklindeydi. Herhangi bir arkadaş 'dalda karga var' diye seslenirse bu birileri tarafından gözetlendiğimiz anlamına geliyordu.

Tüm arkadaşlar erketeye yatmış bir şekilde Taylan'ın hücre demirlerine asılarak elini dışarı çıkartıp elektrik ampulüne dayayıp sigarasını yakmasını bekledik. Taylan, sigarasını yakmaya çalışırken bir kaç defa 'dalda karga var' uyarısı ile pozisyonunu bozmuş ve ortalık sakinleşince yeninden devam etmişti. Bu uyarılardan sadece bir tanesi doğru idi. Diğerleri ise Deniz'in muzipliğinden başka bir şey değildi.

Aradan uzun bir süre geçip de yanmadığını gördükçe Deniz'e seslenerek 'Benim sigara yanmıyor, sen nasıl yaktın!' diye sormaya başladı. Deniz'de muzip biri olduğu için ampule değdiriş biçimini, mesafesini vs. sorarak yönlendirmeye devam etti. Bu süre saatler sürdü. Ama Taylan'ın sigarası bir türlü yanmadı.

Hücrelere yaslanmış bir şekilde kolunu dışarı çıkartıp ampulden saatlerce sigarayı tutuşturmak isteyen Taylan bir süre sonra dayanamadı ve bağırıp - çağırarak sigarayı yakmaktan vazgeçti. Taylan'ın sigarayı yakamayışı ve sinirlenişinin ardından hücrelerde kendi hallerine kıs kıs gülen arkadaşların gülüşleri kahkahaya dönüştü. Taylan'ın safça ampulden sigara yakma uğraşı ve her 'dalda karga var' sözü günlerce gülüşmelerimize neden oldu ve hücre cezasını daha eğlenceli hale getirdi.

Keşke Ölseydi!

Hücreye yeni bir arkadaş geldi. Arkadaşın hücreye gelmesi bizim için bayram havası yarattı. Çünkü yeni arkadaş dış dünyadan haber demekti.

Yaklaşık altı aydır hücredeydik ve dünya ile bağlantımız yoktu. İdare bize iki üç metrelik hücrenin dışındaki yaşama dair her şeyi yasaklamıştı. Bu yüzden hücreye yeni gelen arkadaş bizim için çok değerli bir haber kaynağıydı.

Hücredekiler yeni gelen arkadaşını soru yağmuruna tutmaya başladı. Yeni gelen arkadaşın her anlattığı konu yeni sorulara kapı araladığından sorular bitmek bilmiyordu. Arkadaş sanki bize son altı ayın haber arşivlerini önem sırasına göre aktarıyordu. Ülkeden ve dünyadan genel haberlerin ardından özelliklere inmeye başladı. Her arkadaş kendince merak ettiklerini sorup yanıtlarını aldı. Bir süre sonra arkadaş bana seslenerek ‘Sana kötü bir haberim var’ dedi. Ne olduğunu sorunca ‘Hasan’ dedi. ‘Hasan’ ismini duyar duymaz benim ilk tepkim ‘öldü mü?’ şeklinde olurken arkadaşın yanıtı ise ‘keşke ölseydi!’ oldu. Arkadaşın ‘keşke ölseydi!’ yanıtına kızarak ‘arkadaşım

hakkında bunu nasıl söylersin' diye sesimi gürleştirerek hücreden hücreye bağırdım.

Yeni gelen arkadaş kızgınlığımı hoş görüyle karşılayarak anlatmasına devam etti. Biz hücredeyken Güney Bölgesi'nde arkadaşlar yakalanmış. Bu arkadaşlardan sorumlu düzeyde yakalanan Hasan ise sonra itirafçı olmuş. Hasan'ın itirafçı oluşundan kaynaklı olarak da Güney Bölgesi'nde birçok arkadaş gözaltına alınıp tutuklanmış.

Bu anlatımlara inanmak istemesem de yeni gelen arkadaşın durduk yere böyle bir senaryoyu uydurması için de bir gerekçesi yoktu. Ateş olmayan yerden duman tütmezdi!

Mersin E Tipi Cezaevi Müşahedesi. Fotoğraftakiler soldan sağa; Aycan Özkan, Salim Turgut, Hüseyin Yılmaz Keser ve Selman Altınöz.

Kuşku öldürür! Hele bu bilinmezin ardından olursa daha fazla öldürücü olabiliyor. Arkadaşın Hasan'la ilgili söyledikleri kafama kuşkuyu sokmuştu. Bir taraftan arkadaşın söyledikleri diğer taraftan Hasan'a olan güvenim arasında bir çelişki içindeydim.

Hasan'la daha önce aynı koğuşta yatmış ve birlikte işkence de görmüştük. İşkencedeki tavrı beni çok etkilemişti. Birbiri ardına inen coplara karşı en ufak bir ses çıkartmadan katlanmıştı. Direngenliği kendisine işkence yapan gardiyanları da çıldırtmıştı.

Birlikte yaşadığım bu sürecin dışında Adana Kapalı Cezaevi'nde gerçekleştirilen bir eylemin ardından ona yapılan işkenceye karşı koyduğu tavırda Adana'dan gelenlerce daha önceleri hep anlatılmıştı; 'terlik isyanı' olarak anlatılan Adana'daki bu isyanın ardından koğuşun tamamını dayaktan geçirerek hücrelere almışlar. Dayağa ses çıkartmadan direnen Hasan bu yüzden gardiyanlardan daha fazla işkence görmüş. 15 gün boyunca her yemek gelişinde hücreden dışarı çıkartılıp işkenceye tabi tutulmuş. İşkence etmelerinin nedeni ise işkence esnasında 'ah!, of!, anam!, allah!' gibi sesler çıkartmamış olmasındanmış. Her yemek gelişinde bu nidalardan birini ağzından çıkartırsa işkenceyi bırakacaklarını söylemişler ama Hasan bunlara inat 15 gün boyunca üç öğün dayığını yemiş, ama çıkartılmak istenen o sözleri ağzından bir kere bile çıkartmamış.

Adana Cezaevi'nde koyduğu bu tavır, anlatıla anlatıla efsaneye dönüşmüştü. Hasan'ın işkencede direnmiş olabileceği kimseyi şaşırtmaz iken onun çözülebileceği, hatta itirafçı olabileceği işte onu tanıyan herkesi şaşırtabilirdi.

77

Onun ne kadar direngen ve verdiği karardan dönmeyen biri olduğu kadar ne kadar inatçı olduğunu da onu tanıyanlar iyi biliyordu.

Cezaevi'ne doğru düzgün kitapların girmediği dönemlerde, içeriye girebilen az sayıda kitaplardan biri olan sağcı bir yazara ait ekonomi kitabı, onun uzun süre başucu kitabı olmuştu. O kitabı eleştirmek için okumaya başlamış ama kitaptan etkilenerek, sağcı ekonomi yazarının görüşlerini inatla savunmaya başlamıştı.

Ayrıca o dönemlerde Afganistan'da bulunan Sovyet askerleri ve dönemin Afganistan yönetiminin başı olan Babrak Karmal ile ilgili savunduğu düşüncelerde aynı ortamı paylaşan birçok arkadaşına ters geliyordu. Ama tüm bu tersliklere rağmen Hasan'da farklı olan bir yanı hep

görüyoruz. O okuduklarından çabuk etkileniyor ve her okuduğu yeni şeyler onun o anki fikirlerini oluşturuyordu. Okuduklarından kendine göre yorumlar çıkartıyor ve görüşleri de tek doğru diye inatla savunuyordu. Aynı koşulları paylaşan birçok arkadaş Hasan'ın bu inatçı yanını biliyordu. İnatçılığının yanında samimi ve fedakar oluşunu da biliyorduk.

Hasan'ı bu kadar yakından tanıyanlardan biri olarak hücreye gelen arkadaşın 'itirafçı oldu' diye konuşması, tüm değer yargılarımı altüst etmişti. Hasan'ın itirafçı oluşuna inanamıyordum. Onun böyle bir şeyi yapmış olabilme ihtimali aklıma gelebilecek en son ihtimaldi. Geçmiş tavır ve direnişleri onun böyle bir şeyi yapma olasılığını azaltıyordu ama bu arkadaşta durduk yere böyle bir haberi neden yaysındı ki?

Bu kuşku ve moral bozukluğu ile bir süre daha hücrede kaldık. Bu süre içinde belirsizlik ve habersizlikten dolayı bir hayli rahatsız günler geçirdiğimi anımsıyorum. Daha sonra bizleri koğuşlara verdiler. Disiplin cezamız kalktığı için cezaevi koşullarında ayrı birer cezalar olan görüş, avukat ve mektup yasağı gibi cezalarda kalkmış oldu. Avukat ve görüş yasaklarına birde mektup yasaklarının eklenmesi tutsaklar için zindan içinde zindan hayatı yaşatabiliyor.

Her arkadaş koğuşa varır varmaz öncelikli olarak ailelerine mektup yazarak cezamızın bittiğini bildirirken, kafamdaki Hasan'la ilgili şüpheden kaynaklı olarak ben ise cezaevlerindeki arkadaşlara yazmaya öncelik verdim. Her birine kısa kısa yazdığım mektupların içinde mutlaka Hasan'la ilgili satırlar eklemiştim. Umudum bu sorularıma olumlu yanıtlar gelmesi doğrultusundaydı. Hasan'la ilgili bu söylenenlere inanmak istemediğim için arkadaşlarımdan gelecek mektuplar benim için çok önemliydi!

Mektupları gönderdikten on beş yirmi gün sonra yanıtları gelmeye başladı. Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri dağıtılan mektupların içerisinde özellikle cezaevlerinden gelen mektupları öncelikli olarak açıp okumaya başladığımda yanıtların bir türlü inanmak istemediğim gerçeklerle yüzleşmemi sağlamasına neden oldu. Mektuplardaki yanıtlar ortaklaşmıştı. 'Maalesef doğru'ydu!

7 Numara

81

Tek tip elbise direnişinin ilerleyen günlerinden birindeydi. Müşahede'nin ikinci katının birinci hücresinde bulunan arkadaştan bir not aldım. Notu okumanın şaşkınlığıyla kendimi huzursuz hissettim.

Notta cezaevi idaresine verilmek üzere bir mektubun ikinci kat hücrelerinin girişi kapısı önünde bulunduğunu yazıyordu. Notu hemen yanıtlayarak o arkadaştan bu mektubu istedim. Biraz sonra hücreden hücreye bu mektup elime ulaştı. Bizlerden ve direnişimizden söz eden mektupta 'tek tip' direnişinin sona erdirilmesi için bazı tutukluların sürgün edilmesinin şart olduğu ifade ediliyordu. Benimde içinde bulunduğum bu 5 kişinin isimleri ve yargılandıkları örgütleri tek tek yazılarak sürgünümüzün yapılması ile buradaki direnişin de sona ereceği vurgulanıyordu.

Öncelikle mektupta isimleri geçen arkadaşlar olarak diğer arkadaşların bu mektuptan şimdilik haberlerinin olmamasına karar verdik. Amacımız bu mektubu her kim kaleme almışsa bizlerin bundan haberdar olmadığımıza

inanması ve bu mektubu yazanı daha kolay ortaya çıkarabilmekti.

Müşahede'nin ikinci ve üçüncü katlarındayız. Aslında eyleme 21 kişi ile başlamıştık ama eylemin ilk günlerinde 6 arkadaşı Ermenek Cezaevi'ne göndermişlerdi. (Bizler onlar sürgün edildiler diye üzülmürken, aslında onların koşullarının bizim kaldığımız cezaevine göre çok çok iyi olduğunu aylar sonra tek tip direnişini kazanıp mektuplaşma cezamızın kalkmasından sonra öğrenebilecektik.)

Sürgünlerin ardından kalan 15 kişi ile direnişi sürdürüyoruz. Bu süreçte yaşadığımız yasaklarla dolu. Avukat, mektup, görüş, havalandırma, banyo, kantin vs. cezaevini eza evine çevirebilecek olan tüm yasaklar mevcut. Bir hak talebinde bulunulduğunda idarenin cevabı 'elbiseyi giy' şeklinde oluyor. 'Banyo' diyorsun 'elbiseyi giy hemen götürelim', 'görüş' diyorsun 'elbiseyi giy, hemen görüştürelim', 'mektup' diyorsun 'elbiseyi giy, mektupları verelim' şeklinde oluyor. Avukat, görüş, mektup ne ise de üç çeşit yemek getirdikleri halde hücrelere verdikleri tabak sayısı bir tane. Üç çeşit yemeği tek tabakla yemek de marifet olsa gerek! İkinci tabağı istediğimizde de verilen yanıt yine aynı 'elbiseyi giy!'.

Mektupta ismi geçen 5 arkadaş, bu arkadaşlar aynı zamanda orada bulunan grupların da temsilcileri. Mektup olayını ortaya çıkarmak için hücreden hücreye notlarla haberleşmekteyiz. Bu mektubu kimin yazdığını saptayabilmek için kendimize göre inceleme yapacağız. Arkadaşların dikkatini çekmemek için de makale yazandan yazdığı son makaleyi, öykü yazandan öyküyü, şiir yazandan da şiirlerini 'okuyacağız' diyerek el yazmalarını yavaş yavaş toplamaya başlıyoruz.

El yazmaları gelip de ekspertiz yapmaya başlayınca heyecan, sevinç ve moral bozukluğunu aynı anda yaşamaya başlıyoruz. Çünkü bir arkadaşın el yazısında A harfi

benziyorsa, diğ erinin B harf i, öbür ünün ise C harf i benziyor. Her arkadaş ın el yazılar ında mutlaka benzeyen harfler mevcut. Mektuba üç harfle en fazla benzerliğı olan

Mersin E Tipi Cezaevi. Fotoğraftakiler soldan sağ a; Şinasi Kaya, Nedim Avcı, Salim Turgut, Nihati Ballı, Ziya Arıkan ve Hakan Eğri.

ise benim yan hücremde kalmakta olan ve çok sevdiğ im bir arkadaş a ait. Sonuç itibariyle bu ilkel ekspertizden bir sonuç alamıyoruz. Bunun üzerine bu mektup olayını tüm arkadaş larla paylaşmaya karar veriyoruz. Mektuptan diğ er arkadaş ları da haberdar ettikten sonra hafiye sayımızda 5'ten 15'e çıkmış oluyor.

Mektup olayını arkadaş larla paylaştıktan sonra üzerimizdeki yüke arkadaş ları ortak ettiğ imiz için biraz olsun rahatlıyoruz. Biz üzerimizdeki yükü atıyoruz ama şimdi yükü olaydan yeni haberdar olanlar yükleniyor. Her biri keskin hafiye konumuna yükseliyor. Herkes birbirinden şüphelenmeye / kuşkulanmaya başlıyor. Daha önce kimsenin dikkatini ve kuşkusunu çekmeyen hücre kapılarının açılıp / kapanması, yürüyen bir gardiyanın ayak seslerinin hangi hücrenin önünde durduğı , kiminle konuştuğı vs. sorgulanmaya başlanıyor. Bu kuşkucu ortam,

insanların birbirine karşı güvensizliğini artırmaya başlayınca eylemin de kırılması an meselesi haline geliyor.

Bu sürece bir dur demek gerekiyordu. Bu mektubu yazan her kimse amacına ulaşmak üzereydi. Güvensizlik ortamı eylemin de sonu olabilirdi.

Bunun üzerine ben bir öneride bulundum; ‘Ekspertiz ve hafiyelik çalışmalarından bir şey elde edemeyeceğimizi, bu sürecin bizi birbirimize düşman eyleyeceğini ve eylemimizin kırılmasına yol açacağını, bu mektubu her kim yazdıysa amacının da bizlerin arasına nifak tohumu sokmak olduğunu’ ifade ederek ‘bu mektubun idare tarafından da yazılmış olabileceğini, mektupta sürgün edilmesi istenen kişilerin isimlerinin muamma olmadığını, dilekçelerde ve gazete ilanlarında bu isimlerin imzalarının olduğunu bu yüzden mektupta yeni bir şeylerin olmadığını’ kaydederek mektubu unutup eyleme devam etmemiz gerektiğini vurguladım.

Önerim genel kabul gördü. Mektup meselesini unutmaya ama aramızda güven bunalımı yaratmaması açısından iki ayrı bağımsız kuruluşça ekspertiz yaptırmaya karar verdik. İlişkileri olan bazı arkadaşlar aracılığı ile hem İstanbul’a hem de Almanya’ya yazıları gönderip, her iki sonuç da gelmeden ve birbirini doğrulamadan –o dönem hep ekspertiz hataları ile ilgili basında sürekli haberler çıkmakta idi- sonuçların açıklanmaması konusunda ortaklaştık.

Her arkadaştan birer cümlelik yazılar yazmasını isteyerek, yazarların adlarını yazmadan yazılanları numaralandırdık. Karışıklık olmasın diye de kimin kaç numaraya yazdığını ayrı bir sayfaya not düştük. Bu not bizde kalacak ve diğer yazı İstanbul ve Almanya’ya gönderilecekti. Her iki sonuç da gelmeden ve de ikisi de aynı numarayı göstermediği sürece kimseye bir şey açıklanmayacak ve kimseyi zan altında bırakmayacaktık.

Notları dışarı göndermek de önemli bir sorun. Çünkü her şey yasak. Onun için daha öncede bir çok kez para ile iş yapmış olan bir gardiyana yüklüce bir para vererek hazırladığımız mektupları ekspertiz için dışarı gönderdik.

Gel zaman git zaman, bir gün cezaevi mikrofonundan yapılan bir duyuru herkeste bayram havasına yol açtı. Anonsta ‘sivil elbisesi olanlar elbiselerini giyebilir’ deniyordu. Cezaevi idaresi biz eyleme başladıktan sonra bizi muhatap almamaya karar vermiş ve her talebimizi ‘elbise giyme’ şantajı ile geri çevirmişti. Şimdiye kadar bizi muhatap almayan idare direnişimiz karşısında geri adım atmış ama bunu bizim yüzümüze karşı söylemeye dili varmayarak, anons ederek duyurma yoluna gitmişti.

Anonstan bir süre sonra ise hücre kapılarımız açıldı ve koğuşa götürüleceğimiz söylendi. Kapıları açılan her arkadaş bir birini kucaklayarak kazanılan zaferi kutladı. Koğuşa vardıktan sonra da plastik bidonları davul yapıp, halaylar çekip türküler söylendi. O cezaevinde direnerek kazanılan ilk önemli zaferdi. Geçmişte de bir sürü eylem yapılmıştı ama bu eylemlerin çoğunluğu açlık greviydi ve çok belirgin kazanımlar da olmamıştı. Bu filli direnişte ise tek tip dahil birçok hakkımızı direnerek kazanılmıştı. Sevincimize bazı gardiyanlar da katılmış ve espriyle karışık kendilerinin de sosyal hakları için eylem yapmamızı istemeye başlamışlardı.

Bahçedeki sevinç gösterilerimizin ardından uzun süredir bihaber olduğumuz ülke ve dünyadaki gelişmelerden uzak olduğumuz için televizyonu açtık ve haberleri dinlemeye başladık. Haberlerde dönemin başbakanı Turgut Özal’ın ‘Cezaevlerinde tek tip kaldırılmıştır’ açıklamasını duyunca haber sanki yeni imiş gibi koğušta yeniden bağrışmalar oldu, sevinç nidaları atıldı.

Yaklaşık bir yıldır tüm yasakların toplamını yaşadığımız için dünya ile her türlü iletişimizi kopmuştu. İletişimi

sağlamak içinde ilk yapılan kaleme kağıda sarılmak oldu. Kısa kısa mektuplar yazıldı. Mektuplar; ‘Koğuşa verildik. Mektup serbest. Görüşe bekliyorum’ şeklinde kısa kısa idi. Çünkü o kadar çok yazılacak mektup vardı ki. Bir yıldır ne kimseden haber alabiliyorlardı ne de yakınlarının kendilerinden haberi vardı. Aslında bu kısacık mektuplar, muhatapları için çok şey ifade ediyordu.

Ardından mektuplar gelmeye, görüşçülerle görüşülmeye başlandı. Uzun bir esaretin ardından dışarıdan haber almak güzel bir şeydi. Arkadaşların sevinçlerine diyecek yoktu. Derken dönemin Adalet Bakanı Oltan Sungurlu 1 Ağustos Genelgesi adıyla cezaevlerini yeniden ‘dizayn etme’ adı altında bir yasaklar genelgesini tüm cezaevlerine gönderdiği basına yansıdı. Henüz bir uygulama girişimi yok idi ama biz ‘bu genelgeyi kabul etmeyeceğimiz’ açıkladık. Tabii o dönem Türkiye’nin bütün cezaevlerindeki tutsaklarda bu genelgeyi tanımadıklarını ve uymayacaklarını açıkladılar. Biz koğuşumuzda bulunan arkadaşlarla bu genelgeye karşı ne yapabiliriz şeklinde toplantılara başladık. Yapılacak eylem açlık grevinden başkası değildi. Eylem biçimi olarak açlık grevi belliydi ama belli olamayan şey ise grevini süresi idi. Süreyle ilgili olarak, bazı arkadaşlar 10 gün, bazıları 30 gün bazıları da süresiz açlık grevi öneriyorlardı. Her grup bir öncekine daha radikal olduğunu kanıtlarcasına barajı artırıyordu. Bu tartışmalarda özellikle arkadaşın birinin süresiz açlık grevinde diretmesi dikkatlerden kaçmadı ama hiç kimse de ona bir şey söylemedi. Tartışmaların akabinde süresi bizde saklı kalmak kaydıyla 10 günlük protesto açlık grevinde karar kıldık.

Açlık grevini yapılacak olan açık görüşün ardından hayata geçirmeye karar verdik. Aileleri ve kamuoyunu bilgilendirmek için yazılar yazıldı, gazete ilanları hazırlandı. Küçük küçük zulalarla görüşçüler kanalıyla yapacağımız eylem ve amaçlarımız dışarıya ulaştırıldı. Görüş bitti ve herkes yarın sabahki eylem için koğuştaki

son hazırlıklarını yaparken, kendi hareketinin de temsilcisi de olan bir arkadaş yürütmeyi toplantıya çağırdı. Hemen toplandık. Arkadaş, örgütlerinde bir ayrılık olduğunu, eşinin ayrılan grubun içinde olduğunu, resmi nikahları olmadığı için eşinin görüşe gelemediğini, ama salı günkü kapalı görüşe savcıdan izin aldığını bu yüzden bizimle pazartesi günkü açlık grevine başlayamayacağını, görüşten sonraki çarşamba günü başlayabileceğini söyledi. Bütün arkadaşlar bu açıklamaları çok makul buldu ve hiç kimsenin aklında en ufak bir şüphe oluşturmada bu açıklamalar.

Sabah oldu, o arkadaş hariç koğuştaki bulunan arkadaşların tamamı gerekçeleri yazılı ortak dilekçeyi idareye verdik. Biraz sonra da cezaevi idaresi de bizleri 'kibarca' müşahedelere davet etti.

Birer kişilik hücrelerde ilk iki gün doldurduktan sonra çarşamba sabahı gelen gardiyanlara bugün açlık grevine başlaması gereken arkadaşımızı da yanımıza getirmeleri için baskı yapmaya başladık. Gardiyanlar o arkadaşın açlık grevine başlamadığını söylemelerine rağmen onlara inanmayarak hücre demirlerini vurup slogan atmaya başladık. Bunun üzerine dürüstlüğüne inandığımız bir gardiyan 'Arkadaşınız adli koğuşa gitti. Boşuna olay yaratıyorsunuz' deyince bizde eyleme son verdik. Biz o arkadaşını diğer müşahedeye götürüp baskı yaptıklarını düşünürken, o arkadaş biz greve başlar başlamaz adlilerin arasına karışmış meğer.

On gün tamamlanıp koğuşlara döndük ve ardından görüşe çıktık. Görüşte tek tip direnişi esnasında idareye yazılmış mektubun gizemini de çözülmüş oldu. Daha önce İstanbul'a gönderdiğimiz sonucunu gelmişti ama, Almanya'dan gelmediği için kimseye sonuç açıklanmamıştı. Açıklanması için Almanya'dan geleninde onu doğrulaması gerekiyordu.

Almanya'dan gelen ekspertizin sonucuna göre mektuba en fazla benzerliği olan yazının 7. sıradaki cümle olduğu belirtiliyordu. Daha önce İstanbul'dan gelen sonuçta 7 numarayı gösteriyordu ama ikinci bir yerden doğrulanmadığı için bu sonuç yok hükmünde sayılmış ve kimseye açıklanmamıştı.

7 numara, açlık grevi tartışmalarında süresiz açlık grevini savunan, örgüt içi sorunları olduğu gerekçesi ile eşi ile görüştüktan sonra ardımızdan açlık grevine katılacak olan

ama sonra soluğu adli koğuşta alan vatandaştan başka birisi değildi.

7 numarayı duyunca arkadaşların hepsi bir birine baktı. Kafalarının bir köşesinde şüphe olarak duran olay geręeęe dönüşmüştü. Geręi 7 numara ile ilgili şüpheler açlık grevine katılmayıp adli koğuşa gitmesi ile artmıştı ama yine de kimse bu durumu ona yakıştıramıyordu. Ne de olsa bir hareketin sözcüsü idi o!

Bizde Hücre Yok ki!

Gecenin ilerleyen saatlerinde gürültülü bir şekilde demir sürgüler açıldı. Koğuşta uykuda olan bizler gürültüye uyanmanın şoku ile olanları ve de olacakları anlamaya çalışırken başgardiyanın gür sesi bu merakımız fazla uzun sürdürmedi. 'Bir an önce hazırlanmamızı!' dikte eden başgardiyanın sözlerinin ardından hayırlı bir şeylerin olmayacağını anlayan bizler bir taraftan elbiselerimiz giyerken diğer taraftan alabileceğimiz değerli eşyaları toplama telaşındaydık. 20 kişinin kaldığı koğuşu 50 civarında gardiyan basmış ve bir an önce koğuştan çıkmamamız istiyorlardı. Biz 'nereye götürüldüğümüzü' soruyor ama yanıt alamıyorduk.

Tartışmaları fazla uzatma eğilimlerinde değillerdi. Çünkü ona göre hazırlıklı gelmişlerdi. Uyku mahmurluğu ile bizi koğuştan alacaklardı. Direniş olur mantığı ile her tutsağa ikişer üçer gardiyan düşecek şekilde kalabalık bir gardiyan grubu ile girmişlerdir koğuşa.

Tam olarak giyinip eşyalarımızı hazırlayamamıştık ki koğuştan bizleri çıkartmaya başladılar. Her arkadaş kendisi

için çok değerli olabilecek birkaç parça eşyasını alabilmişti. Eşyalarımızın çoğu orada kalmıştı.

Her arkadaşın bir kolunda bir gardiyan diğer kolunda başka bir gardiyanla koğuştan çıkartıldıktan sonra malta'yı bir solukta geçip kapı altına varmıştık. Kapı altının demir kapıları açılırken başka bir cezaevine sürgün gnderileceğimiz belirginleşmekteydi. Ama nereye gnderileceğimiz hakkında bir bilğimiz yoktu. Bizi alanlarda söylemiyordu.

Bir dönem Güney'in önemli siyasi tutukevi olan cezaevinde sürgünler ve tahliyelerin ardından toplam iki siyasi koğuş kalmıştı. Bunlardan biri bizim koğuş olan D7, diğeri de başka arkadaşların kaldığı C8 koğuşuydu. O cezaevinde bu iki koğuşun haricinde siyasi tutuklu kalmamıştı. Bir dönem Hatay Cezaevi ile birlikte 6. Kolordu Komutanlığı'na bağlı illerden getirilen siyasi tutsakların toplandığı merkez olan bulunduğumuz cezaevinin son siyasi tutsakları olan bizler de gnderililyorduk.

Gardiyanlar bizi kapı altında beklemekte olan askerlere teslim etmeye başladı. Askerler teslim aldıkları tutsaklara ikişer ikişer kelepçe vurarak nizamiyenin içerisinde beklemekte olan ringlere bindirdiler. Koğuştan bizleri çıkartıp ringlere bindirilene kadar geçen süre bir hayli olmasına rağmen hala gün tam olarak aydınlanmamıştı.

Ringlere tıka basa doldurulduktan sonra bizleri teslim alan askerlerin nezaretinde yola koyulduk. Ringler iki bölüm halindeydi. n tarafında tutsaklar, arka tarafta da askerler oturmaktaydı. Tabii tutsaklar ile askerleri tel ve demirlerle kaplı kilitli kapı ayırıyordu.

Ringin her tarafı kapalı, sadece yanların st tarafında hava almayı sağlayan ama dışarının gözükmediği tellerle kaplı kk pencereler var. Mazgal deliği kadar kk olan bu pencerelerden dışarısı sağlıklı görülemediği içinde nereye

götürüldüğümüzü çözemiyoruz. Siren seslerinden önümüzde ve arkamızda güvenlik ekiplerinin olduğunu anlaşıyor.

Ceyhan Özel Tip Cezaevi'ndeki 1 Mayıs kutlaması.

93

Arabanın dönüşlerinden gittiğimiz yönü tahmin edebiliyoruz. Gidişat Tarsus'a doğru olmalı. Ringdeki arkadaşlarca tahminler yapılmaya başlanıyor. Bizleri muhtemelen Niğde Cezaevi'ne götürüyorlar. Çünkü daha davalarımız sonuçlanmamış ve hala tutuklu yargılanmaktayız. Ara sıra mahkemelere çıktığımız içinde bölgenin dışına çıkartmayacaklarını düşünüyoruz. Götürülebileceğimiz en yakın cezaevi Niğde E Tipi Cezaevi.

Arabanın hızından nerede olduğumuzun fikirlerini yürütüyoruz. Tarsus'a geldiğimizde Kuzey'e Toroslara doğru dönersek Niğde fikriyatı büyük oranda gerçekleşecek. Ama bu da ne? Tarsus'tan Kuzey'e dönmeden Adana'ya doğru yol alıyoruz. Adana'da siyasileri koyacakları bölge cezaevi yok. Askeri cezaevini zaten daha önce boşaltmışlardı. Kapalı cezaevini de boşaltacaklarına dair söylentileri duymuştuk ama bizi oraya

mı koyacaklardı yoksa? Orada çok az siyasinin kaldığını biliyoruz. O zaman bizi nereye götürüyorlar?

Sorular soruları, sohbetler sohbetleri kovalarken gittiğimiz düz yoldan hiçbir yere sapmadan Adana'yı da geçiyoruz. Hiçbir yere sapmadan Adana'nın Misis Beldesi'ni de geçerek yola devam ediyoruz. Demek ki bizi Adana'ya da götürmüyorlardı. Adana'ya da götürülmediğimize göre o zaman Antep Özel Tip Cezaevi'ne götürülüyorduk. Bu sefer Antep'le ilgili sohbetler başladı. Antep'e götürülüyorsak çok şanslıydık! Çünkü, yazışmalarımızdan oranın koşulları bizim bulunduğumuz cezaevinin koşullarından çok daha iyiydi. Ama bir sorun vardı, Antep Cezaevi'nde kalan arkadaşlar hükümlüydü. Bizler ise hala tutukluyduk. Tutuklu olduğumuz halde bizleri burası kabul edecek mi idi bakalım? Antep'e götürülmeyi umut ederek yola devam ederken ringimiz birden sağa döndü ve başka bir yöne doğru gitmeye başladı. Tahminen Ceyhan civarında olmalıydık. Ceyhan olduğunu düşündüğümüz yolda giderken yeni konumuz da Ceyhan Özel Tip Cezaevi olmuştu.

Ceyhan Özel Tip Cezaevi yeni açılmıştı. Şu ana kadar siyasilerin kaldığına dair hiçbir duyumumuz olmamıştı. Ama 10 - 15 gün önce basında 'Mamak Cezaevi'nde bulunan MHP'lileri Ceyhan Özel Tip Cezaevi'ne getirdiklerine dair haberler okumuştuk. Bunun üzerine Ceyhan'la ilgili fikir jimnastiği yapmaya başladık. Bazı arkadaşlar özellikle 'Bizi buraya bilinçli getirdiler. Faşistlere vurdurtacaklar' şeklinde tezler ortaya atmaya başladı. Çok ciddiye alınacak görüşler olmasa da dikkat etmekte yarar vardı.

Ringdeki sohbetlerimizde hangi cezaevine gidersek gidelim hiçbir yaptırıma uymayacağımıza dair kararlaştık. Bu kararımızı vardığımız cezaevinin idaresine açıklama görevini de arkadaşlar bana verdi. Çünkü geldiğimiz cezaevinde dönüşümlü olarak yaptığımız koğuşun

temsilcisi idim. Yeni cezaevinde de arkadaşlar sözcülüğü benim sürdürmem konusunda hem fikirdi.

Sabah saatlerinde Ceyhan Özel Tıp Cezaevi'nin kapısına yanaşan ringlerden ikişer ikişer inmeye başladık. İnen arkadaşları cezaevinin girişinde bekleyen gardiyanlar ve cezaevi müdürü karşıladı. Biz 'hoş geldin dayağı' beklerken cezaevinin II. Müdürü Cemil Bey bize gayet samimi bir şekilde 'hoş geldiniz' demektedir. Çevremizi saran gardiyanlar da çok kibardı nedense! Bizim hiç de alışık olmadığımız, şaşırdığımız bir durumdu bu.

Bize karşı çok kibar ve insani bir şekilde yaklaşan gardiyanlar ve müdüre karşı 'Biz hiçbir yaptırıma uymuyoruz!' şeklinde ifade etmem gereken açıklamayı bir türlü yapamıyordum. Karşımdakiler o kadar kibar ve insancıldı ki bu açıklamayı yapma zorluğu çekiyordum. Baştan sert ve kötü davranışlar iş kolaydı. Buna göre hazırlıklıydık. Onların insani yaklaşımı ezberimizi bozmuştu. Açıklamayı yaparsam bu insancıl ortam dağılır mı idi acaba? Aslında bu şaşkınlığı sadece ben yaşamıyordum. Arkadaşların da benim gibi ezberleri bozulmuştu. Arkadaşlarla göz göze geliyorduk. Bu açıklamayı hemen şimdi mi yoksa daha sonra mı yapmalıyız şeklinde gözlerimizle anlaşma yolundaydık. Genel eğilim sanki şuan bu açıklamayı ertelemem istenir gibiydi. Ben de bu eğilimdeydim. Olumsuz gelişmeler olursa tavrımızı açıklarız düşüncesi ile yapmam gereken açıklamayı erteledim.

Bu sırada arkadaşlar ne isterse müdür ve gardiyanlar iyi niyetle yaklaşıyor ve taleplerini karşılıyordu. Kendiliğinden oluşan bu samimi ortamda arkadaşlar yavaş yavaş benim resmi olarak açıklayacağım kararımızı yumuşatarak birebir müdürle sohbet esnasında ifade etmeye başladılar. Ortamı sertleştirmeden her arkadaş ayrı ayrı kendini ifade etmeye başladı.

‘Biz istiklal marşı okumayız’ diyen arkadaşla müdür ‘arkadaşlar burada İstiklal Marşı yok ki!’. ‘Biz yemek duası yapmayız’ diyen arkadaşla ‘arkadaşlar burada yemek duası yok ki’ şeklinde yanıt veriyor. Bu esnada ben devreye girdim ve ‘Biz tek tip elbise dahil hiçbir yaptırıma uymayacağız. Bu kurallara uymadık diye bir ceza verecekseniz hukuki yollardan cezamızı verirsiniz. İşkenceye karşıyız. İşkence insanlık suçudur. Eğer bize illa ki ceza verecekseniz hücreye atarsınız’ diyerek sözlerimi bitirdim. Bu konuşmanın ardından bir taraftan söylemem gereken sözleri ifade etmenin rahatlığını yaşarken diğer taraftan müdürün tepkisini ölçmek için yüzüne baktım. Ben bu konuşmamızın ardından müdürün yumuşak tavrının son bulacağını ve kavganın başlayacağını düşünürken müdür ise ‘arkadaşlar bizde hücre yok ki’ diye görüşlerini ifade edince herkes birbirine bakarak şaşkınlıkları üst boyuta yükseldi.

Ceyhan Özel Tıp Cezaevinde Açlık Grevi’nden sonra. Soldan sağa; Süleyman Çolak, Selman Altınöz, Gazi Ersoy, Halit Aydiç. Oturanlar; Salim Turgut ve Hasan Akbaba.

Müdür söylediklerinde ne kadar ciddiymi acaba? Bizimle dalga mı geçiyordu? On yıllık cezaevi hayatında karşılaşmadığımız kadar iyilerdi! Bu gerçek olamazdı! Bu kadar iyiliğin olduğu yer ise cezaevi olamazdı!

Müdürün açıklamaları gayet samimi geliyordu ama gerçek olup olmadığını yaşayarak görecektik. Artık beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

50 civarında arkadaş olarak gelmiştik. Yan yana iki koğuş olan C3 ve C4 koğuşlarına yerleştirildik. Koğuşlara verilmememiz de tuhaf oldu. Çünkü başka cezaevinden geldiğimiz için bir süre hücrelerde barındırmaları lazımdı. Hadi diyelim ki 'hoş geldin dayağı' atmadılar peki hücreye atmamaları neyin nesiydi ki? Müdür gerçekten 'Burada hücre yok ki!' derken doğru mu söylüyordu yoksa?

Sabah saatlerinde geldiğimiz Ceyhan Cezaevi'nin koğuşlarına yerleşmemiz öğle saatlerini buldu. Hepimiz acıkmıştık. Çünkü sabah kahvaltısı da yapmamıştık. İdareden bir an önce karavananın getirilmesini istedik. Bu arada idare çelik tabak, kaşık ve bardak getirdi. Bir süre sonra hamurlaşmış makarna geldi. Hamurlaşmış olmasına rağmen mis gibi kokuyordu. Mutfakta makarnayı tam dağıtıyorduk ki bizim koğuşun karşısına düşen B3 koğuşunun penceresinden bir arkadaş seslendi. Arkadaşla konuşmamızın ardından yemek için hazırlık yaptığımız makarnanın dağıtımını durdurduk. Konuştuğumuz arkadaş kendilerinin bir hafta önce Diyarbakır cezaevinden geldiklerini, burada birçok hakkın mevcut olduğunu ama bu hakları resmiyete dökmek için açlık grevinde olduklarını söylemişti.

Hemen arkadaşlarla bir toplantı yaptık. Toplantıda bizlerin de bu eyleme katılması gerektiği kararı çıktı. Böylece dağıtılmasını durdurduğumuz makarnayı kapı dışına bıraktık. Bunun üzerine cezaevi müdürü geldi. Talebimizin ne olduğunu sordu. 'Arkadaşlar siz ne dediyse kabul etmedik mi? Hala ne istiyorsunuz?' diye sorunca biz de 'Arkadaşlar açlık grevinde. Bu yüzden biz de onlarla birlikte açlık grevindeyiz. Arkadaşlar ne istiyorsa onları istiyoruz' diyerek müdürle diyalogo sonlandırdık.

Aslında buradaki koşullar bizim geldiğimiz cezaevine göre çok çok iyiydi. Biz burada mevcut olan hakların her biri için günlerce açlığa yatmıştık... Bu hakların bazılarını almış bazılarını da alamamıştık. Burada bize altın tepsi ile sunulmuştu bu haklar. Bizim eski cezaevine göre düşündüğümüzde bu haklar için açlığa yatılmazdı! Ama arkadaşların da bir bildiği olmalıydı! Onlarda burada koşulların iyi olduğunu, ama bu koşulların sağlama alınması için açlığa yatmışlardı!

Bizim Ceyhan'a gelişimiz ve açlığa başlayışımızın onbeş, Diyarbakır'dan gelen arkadaşların ise 21.ci gününde açlık grevine son verdik. Adana Milletvekillerinin gözetiminde savcı ile yaptığımız müzakerelerde mevcut haklarımıza resmi bir statü kazandırmış olduk.

Ceyhan'a gidişimiz ve tahliye olana kadar geçen süre oraya giden tüm arkadaşlar için dışarıyla tam bir uyum sağlama süreci oldu. On iki yıllık cezaevi yaşantımın en verimli olan bölümü Ceyhan'da geçirdiğim yıllar oldu. Ceyhan cezaevi koşullarını görünce 'böyle cezaevleri de varmış' demekten uzun süre kendimizi alamadık. Ceyhan, cezaevi ise daha önce yattığımız cezaevleri ne idi acaba?! Bu işte bir yanlışlık olmalıydı! Ya Ceyhan gerçektir ya da diğerkleri!

Özel Günler

“İki yıl arayla kaybettiğim annem ve babama”

Son günlerde özel günler çoğaldı ya da biz daha fazla duymaya başladık. Eskiden böyle değildi. Yaşantımızda özel günlerin olduğunu biz ilk defa 12 Eylül sonrası cezaevlerinde öğrendik.

Özel günlerin anlamı bizim için açık görüştü. 1984 sonrası özel günlerde cezaevlerinde açık görüşlere izin verilmeye başlandı. Cezalı değilsen ve görüşçün birinci dereceden akrabalığını ispatlayabiliyorsa o özel gün tutsaklar için gerçekten ‘özel bir gün’ oluyordu.

Kapitalizm açısından tüketim ekonomisi anlamına gelen özel günler, 12 Eylül sonrasında bizler açısından da önemli hale geldi. Tabii bu kapitalist ürünlerin pazarda dolaşımının özelliğinden değil, insani değerlerin buluşmasından kaynaklanıyordu. Çünkü 12 Eylül sonrası ‘Anneler günü’, ‘Babalar günü’, ‘Şeker bayramı’, ‘Kurban bayramı’ ve benzeri günler bizim için önemli hale gelmiş ve gerçekten ‘özel günler’ olmuştu. Yıllardır görüşülemeyen birinci dereceden yakınlarla yapılan on dakikalık görüşler, özel günleri tutsaklar açısından gerçekten özelleştiriyordu.

12 Eylül sonrası cezaevlerinde insani değerlerin buluşması anlamına gelen bu açık görüşler yüzünden ‘özel günleri’ anımsamadan edemiyorum.

Mersin E Tipi Cezaevinde açık görüş. Annem Fatma Turgut ile birlikte.

Cezaevlerinde ‘özel günler’ uzun süre bana açık görüşü çağrıştırıp içimde sevinçler yaratırken, bir süre sonra ise hüzünlendirir oldu.

Her sevincin bir nedeni olduğu gibi her hüznün de doğal olarak bir nedeni vardır. Nice açık görüşlerde sevinç ve heyecanı birlikte yaşadığım gibi, hüznü ve üzüntüyü de yaşadıklarım oldu. Görüş, dışarıdan haber alıp, dış dünyadan kopmamaktı bizler için.

Mersin E Tipi Cezaevinde bir açık görüş. Fotoğraftakiler; Annem, ablamlar ve yeğenlerim.

Babalar günü her nedense bana hep hüzün vermiştir. 1987 yılı babalar gününde (17 Haziran 1987) cezaevine girdikten sonra göremediğim babamın ölüm haberini aldım. Babam uzun süredir hasta olduğu için görüşe hiç gelememişti. Görüşlerde babamdan sadece selam alıyordum. Sanırım onun görüşe gelmeyişine de alışmıştım. Geçirdiğimiz zor yıllardan mıdır yoksa onu uzun süredir göremeyişimden midir bilemiyorum, babamın yokluğuna alışmıştım. Alışkanlığında babamın uzun süredir hasta olmasının da etkisi olmuş olabilir.

101

On yıldır ayrı cezaevlerinde kaldığımız ağabeyim ile 1988'in sonlarında Ceyhan Cezaevi'nde buluştuk. Ailemiz de iki kardeşin aynı cezaevinde buluşmasına çok sevindi. Çünkü, her özel günde aile, farklı şehirlerdeki bizlerin ziyaretine gelebilmek için yaşantılarını parçalıyorlardı. Ceyhan'da iki kardeşin bir araya gelmesi ailenin de özel günlerde bir araya gelmesine olanak yaratacaktı.

Aynı cezaevinde olmak özel günlerde ailenin de toplu olarak Ceyhan'a gelmesinin önünü açarken, ekonomik olarak da onların daha az zorlanmasını sağlayacaktı.

Ceyhan Özel Tip cezaevinde ailece bir açık görüş hatırası.

Yine bir babalar günü! Babamın ölüm haberinin ardından tam iki yıl geçmiş. 1989'un Haziran ayı. Babalar günü dolayısı ile açık görüşü var. Biz ise görüş sabahı heyecanla tıraşımızı olup, kahvaltımızı yapıp, en yeni elbiselerimizi giydikten sonra görüşçülerimizi beklemekteyiz. Sabah 9.00'dan sonra kapılar açıldı ve görüşçüler koğuşlara gelmeye başladı. Aşağı yukarı tüm arkadaşların görüşçüleri gelmesine rağmen her zaman kalabalık olarak gelen bizim aileden kimse gelmemişti. İçimizde kötü bir şey olduğuna dair bir his olmasına rağmen bunu kendimize bile itiraf edemiyorduk. Derken öğleden sonra bizim de görüşçümüz geldi. Ceyhan'daki akrabamızın oğlu Ali görüşe gelmişti. Hatta annemin bize getireceği eşyaları da getirmişti. Mersin'e gittiğini, annemizin bu görüşe gelemeyeceği için istediğimiz eşyaları kendisi ile gönderdiklerini söylemiş ve kafamızdaki soru işaretlerini dağıtmaya çalışmıştı. Ama Ali'nin yanıtları hep kısa kısa ve kuşkulu olmasına rağmen söylediklerine inandık.

Babam Mustafa Turgut

Görüşün ardından tutukluların görüşten sonra dışarıyla en önemli haberleşme araçlarından biri olan mektuplara döşendik. Yazdığımız mektuplarda dolaylı da olsa ‘annemin sağlığı ile ilgili bir sorun mu var?’ seklindeydi. Gelen yanıtların hepsiden bizi rahatlatıcı bir yan vardı. ‘Annemin sağlığı iyi’ idi.

Biz cezaevinde üzülmeyelim diye ailenin sır gibi sakladığı haberin aslı iki ay sonra ortaya çıktı. Hastane için bir süre Adana Cezaevi’nde kalan İsmet arkadaşın, Ceyhan’a gelip ağabeyim ile bana ‘başsağlığı’ dilemesi ile ailenin gizlediği olayı öğrenmiş olduk. İsmet, Adana Cezaevi’nde birlikte yattıkları Fikri Hoca’dan annemin ölüm haberini öğrenmiş ve gelir gelmez de gayet doğal bir şekilde ‘başsağlığı’ dilemişti.

Babamın ölümüne çok fazla üzülmemiş olmamama rağmen annemizin ölüm haberi her ikimizi de çok sarstı. Yılmaz Odabaşı’nın dizelerinde olduğu gibi;

Mersin E Tipi Cezaevi'nde açık görüş.

/...Herkesin anası bir defa ölür
ölür kınaları, yemek tarifleri ve türküleri.
Herkesin anası bir defa ölür
ölür sevgileri, kokuları ve öpüşleri...
Herkesin anası bir defa ölür
Bir hançer birden böler ikiye yüreklerimizi...

Annemizin ölümünden iki yıl sonra cezaevinden çıktık. Aile iki kârdeşin birden cezaevinden çıkmasına çok sevinmişti. Kurbanlar kesildi, piknikler yapıldı, davullar çalındı.

Sohbetlerde laf annemin ölümüne geldiğinde hep anlamazlıktan gelinerek geçirildi. 'Nasıl öldü' diye sorulduğunda hep 'Mersin'de evde yatarken öldü' denildi. Ölümü ile ilgili pek bilgi verilmek istenmiyordu. Ama yüzleri gülen ağabeylerimin ve ablalarımın gözlerinde hep kaçamak birer hüznün de seziliyordu. Bu hüznün nedenini de aylar sonra öğrenebildik.

Annem ve yeğenlerim babalar gününde yapılacak olan açık görüş gününden bir gün önce sabahleyin erkenden açık görüşe gelmek için Ceyhan'a akrabaların yanına gelmişler.

Yıllar sonra iki oğlunu da bir arada görmenin heyecanı ile akşam Ceyhan'da yatan anamın kalbi fazla heyecana dayanamamış ve gece kalp krizinden yaşama veda etmiş.

Ceyhan Özel Tip Cezaevi'nde açık görüş. Kardeşler ve yeğenler.

105

Bu bilgi, ilk ölüm haberini aldığım günden daha fazla beni sarstı. Hala anımsadığımda da sarsar. Gerçi aileden hiç kimse bu hissi yansıtmadı ama ben kendi kendime kaldığımda sanki annemin ölümüne neden olmuşum duygusu ile kendimi kötü hissederim.

Bir özel gün olan 'babalar günü' kutlanırken benim için 'özel gün'ün ne anlama geldiğini anımsadım. Yine hüzünlendim.

Herkesin özel günlerini kutluyorum.

Reel Sosyalizmin Çöküşünün Sırrı (!)

80'li yılların ikinci yarısında Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ndeki yönetim ve politika değişikliği, özellikle Mihail Gorbaçov'un parti genel sekreteri oluşu, birçok kesimi Sovyetlere daha dikkatli bakmaya yöneltti.

Dünya Solu'nun Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) – Çin Komünist Partisi (ÇKP) ve Arnavutluk Emek Partisi (AEP) merkezli ayrı kulvarlar da yürüyüşleri ÇKP, SBKP ve AEP'deki politika değişikliklerinin ardından anlamsızlaştı.

Mihail Gorbaçov'un ortaya attığı Perestroyka ve Glasnost tezleri Sovyetlerde olduğu kadar tüm dünya solunda da tartışıldı. Kimileri bu politikaların sonucu olarak Kapitalizme dönüşün gerçekleşeceğini iddia ederken, kimileri de sosyalizmin yeniden ve daha sağlıklı inşası için bu politikaların iyi olabileceğine vurgu yaptılar. Gorbaçov'un politikalarını destekleyenlerinde karşı çıkanların da ortak olduğu bir fikir vardı o da Sovyetler Birliği ekonomisi ve siyasetinin tıkanmış oluşuydu. Sovyetlerdeki hastalığı birçok kesimin görmesine karşın,

sorunun çözümüne ilişkin görüşlerde farklılıklar oluşmaktaydı.

Gorbaçov ekonomideki tıkanıklığın Perestroyka ile aşılabacağına vurgu yapıp bu doğrultuda politikalar geliştirirken birçok kesimde Perestroykanın kapitalizmin yeniden inşasının kapılarını açacağına vurgu yapıp bu politikaya şiddetli karşı çıkmaktaydılar. Glasnost konusu ise Perestroyka göre daha az tepki almaktaydı. Çünkü Glasnostta daha fazla demokrasi ve katılımın ipuçları söz konusuydu. Bu yüzden birçok kesim Perestroykaya cepheden karşı çıkarken Glasnostta daha ılımlı yaklaşmaktaydı.

Perestroyka ve Glasnost'un sosyalist çevrelerde hararetli bir şekilde tartışıldığı o günlerde cezaevindeydim. Dünya Solu'nu heyecanla saran bu tartışmanın, cezaevindekilerde doğal olarak dışında değildi. Birçok arkadaş Reel Sosyalizm'in geldiği bu aşama konusunda kafalar yoruyor, hararetli tartışmalar yürütüyordu. İyi niyetli bir şekilde yürütülen bu tartışmaların ağırlık konusu Sovyetlerdeki tıkanmanın nedenlerinin sorgulanması üzerineydi. Her ne kadar Çin ve Arnavutluk'ta da benzer sorunlar olsa da dünya dengeleri açısından önemli bir güç olan Sovyetlerin konumu ve tarihsel sürecinden kaynaklı olarak tartışmaların ağırlıklı konusu Gorbaçov'un ve Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'nin geliştirmeye çalıştığı tezler üzerinde şekilleniyordu.

Reel Sosyalizm'in sorunlarının tartışılmasına ben de katılıyordum. Şimdi itiraf etmeliyim ki Gorbaçov'un ortaya attığı tezlerden Perestroykayı kabullenmesem de Glasnostu destekleyenlerdendim. Bulunduğum cezaevindeki arkadaşlarla bu konuyu konuştuğum gibi mektuplarla diğer cezaevlerindeki arkadaşlarla da tartışıyordum. Ama nedense birçok araştırmalar ve tartışmalara rağmen reel sosyalizmin girdiği bu yeni sürece bir türlü anlam veremiyordum. Sanırım benim gibi süreci anlayamayan

birçok arkadaşımız vardı. Tabii burada sürecin başlarında fikir beyan etmeyip de yıllar sonra süreç olumsuz sonuçlandıktan sonra görüşlerini açıklama yoluna giden siyasetler ve arkadaşlardan söz etmiyorum. Çünkü, onlar Gorbaçov'un tezlerinin sonuçlarını zaten önceden 'görmüşlerdi'. Suçlu Gorbaçov ve Bilimler Akademisi'nin ortaya attığı tezlerdi. Sanki, Gorbaçov olmasaydı bu sorunlar dünya da hiç yaşanmayacaktı.

Berlin Duvarı'nın yıkılışı.

109

Reel sosyalizmin çöküşünü 'anlayan' arkadaşlar olduğu gibi anlayamayanlar da az değildi. Uzun süre kafa yormama rağmen reel sosyalizmin çöküşüne akıl sır erdiremeyenler grubunda yer alıyordum. Ta ki cezaevinden çıkana kadar bu süreç hep böyle gitti.

1991 yılının 1 Ağustos'unda şartlı tahliye ile birlikte 3 bine yakın siyasal tutsak serbest bırakıldı. Cezaevinden çıkan bu tutsaklar uzun zindan yıllarının ardından hayata karışma süreci yaşadılar. Kimileri var olan örgütlü mücadelelerine katılırken, kimileri de kendilerine yeni mücadele alanları

yarattılar. Tabii büyük bir kısmı da köşelerine çekilerek gelişmeleri oradan izlediler.

Ben on iki yıllık cezaevi yaşantısının ardından dışarıdaki hayata yeniden karışanlardan oldum.

Dışarıda olmak demek insanlarla kopan bağları yeniden kurmak demekti. Bu yüzden eski arkadaş, dost ve yoldaşlarımı aramaya başladım. Bu araştırmalar sonrası aradıklarımın büyük bir kısmını sürekli uğradıkları ortak mekanda bulabileceğim söylendi. Sözü edilen mekan Onbaşı'nın kafesiydi. Onbaşı da siyasi bir davadan cezaevinde yatmış ve çıktıktan sonra bir kafe açmıştı. Onbaşı'nın 'Seçkin Cafe'si tüm eski siyasilerin uğrak yeri olmuştu.

Bir gün eski dostları bulmak ve yeniden ilişki kurmak için Cafe Seçkin'e uğradım. Kafe'ye geldiğimde saat 11.00 suları idi. Orada karşılaştığımız arkadaşlarla kucaklaşma ve sohbetlerin ardından eski dostları tek tek sormaya başladım. Sorduğum her arkadaş için verilen yanıtlar aşağı yukarı aynı idi. 'Belediye'de çalışıyor. Biraz sonra buraya gelir.' Dedikleri gibi de oldu. Öğleye doğru sözü edilen arkadaşlar tek tek kafe'ye gelmeye başladı. Her gelenle kucaklaştık, 'geçmiş olsun' dileklerinin ardından hal hatır sorarak muhabbet ettik. Ama hepsi o kadar. Biraz sonra arkadaşlar okey masalarında yerlerini almaya başladılar.

Onların kafede ve okey masalarında olmalarının şaşkınlığını yaşıyordum. Şaşkınlığım, kafeye gelmeleri ve okey oynamalarına karşı olmamdan değil, onların çalışma saatinde kafede oluşlarıyla ilgiliydi. Ben işsizdim ve sabahleyin kafede otuyordum ama onların her biri belediye çalışanı idi ve şu saatler işte olmaları gerekiyordu. Arkadaşlar sanki belediye çalışanı değil de Cafe Seçkin'in personeli gibi sabah saat 11.00'den sonra kafeyi doldurmuşlardı.

Arkadaşların belediye yerine kafeyi doldurmalarını birkaç günlük sohbetlerin ardından anlamış olacaktım.

1989 yılı yerel seçimlerini SHP kazanmıştı. Belediye Başkanı'nın seçim vaatleri arasında '5 bin kişiye iş, 25 bin kişiye aş' sözü olduğu için seçimin ardından eski siyasilerin büyük bir kısmı belediye de işe girmiş. Çok da iyi olmuş!

Arkadaşların büyük bir kısmına iş olanağının doğmasının iyi yanları olduğu gibi sorunları da ortaya çıkmaya başlamış. Belediye'de önceden çalışan personelin yanı sıra 5 bin yeni işçinin alınması belediyede bir şişkinlik yaratmış. Bu şişkinlik doğal olarak da hizmet üretiminde karmaşaya neden olmuş. Bunun üzerine belediyede hizmetin sürdürülmesinde sorunları ortadan kaldırmak için özellikle sonradan işe başlayan ve eski siyasilerden oluşan birçok arkadaşın işe gidip gitmemesi önemsenmez olmuş. Bu arkadaşların bir kısmı kendi inisiyatifleri ile bir kısmı da birim amirlerinin inisiyatifi ile işe gitmemeye başlamış. Birçoğu işe maaş zamanı parasını almak için giderken bazıları da onu bile yapmayarak bankaya yatan parasını bankamatikle çekiyormuş. Bu yüzden onların adı 'bankamatikçi'ye çıkmış.

Tabii bu bankamatik ve Cafe Seçkin'cilerin yoğun olduğu dönemde belediye de sendika seçimleri var. Yıllardır çöreklenmiş olan sarı sendikacıları devirmek için hummalı bir çalışma söz konusu. Belediyede çalışan da çalışmayan da sendika seçimlerinin kazanılmasını istiyor. Bu uğurda gücü oranında herkes destek veriyor ve tanıdıklarına aday olan arkadaşlara oy vermeleri için görüşmeler yapıyorlar. Aday olan arkadaşların bazılarının isimleri söylendiğinde işçilerden alınan yanıtlar genel olarak hep aynı; 'İyi hoş da bu adayları tanımıyoruz ki!' şeklinde. Ben de bu durumdan bir şey anlamıyorum ama devrimci arkadaşlarımızın sendikayı kazanması için tüm çevrelerin verdiği desteği de vermemelik edemiyorum. Birimlerde delege olarak gösterilen birçok arkadaşımızı işçilerden tanıyan çıkmıyor. Bu nasıl devrimcilik nasıl sendikacılık? Biz, çalıştığı birimde tanınmayan işçi temsilcileri ile mi sınıf sendikacılığı yapacağız?

Tabii burada gerçekten sınıf sendikacılığını yaşama geçirmek için mücadele eden ve bu uğurda bedel ödeyen arkadaşları konunun dışında tutuyorum. Sözüm bu arkadaşlardan dışarı.

Belediye'de çalışmadan maaş alan ve maaş aldıkları birimlerdeki işçilerce tanınmayan bu arkadaşlar üzerine biraz kafa yorunca kabaca reel sosyalizmin tikanışını da çözmüş oldum. Çünkü bu arkadaşların maaş, ulaşım, sosyal güvence ve benzeri sorunları yoktu. Az da olsa hayatları 'garanti'ydi. Ne de olsa çalışmadan para kazanıyorlardı. Doğal olarak sistem bunları hantallığa itmişti.

Aynı hantallaşma süreci reel sosyalizm de yaşanmadı mı? Gelecek kaygısı yaşamayan insanlar giderek üretimden uzaklaşıp ahlaki dezenformasyon sürecini yaşamadılar mı? Çöküşün ardından bir çok Sovyet vatandaşının başta Türkiye olmak üzere Avrupa'ya akın ederek oraların fuhuş bataklığına sürüklenmelerinin altında yatan acı gerçek bu değil miydi? Parti yöneticilerinin bir kısmının, ülkenin

zenginler sınıfını oluşturması ile bu ahlaki dejenerasyonun bir bağlantısı yok mudur acaba? Ya da yetmiş yıllık devrim geleneği olan bir ülkede mafyanın bu kadar örgütlenmesi nasıl açıklanabilir?

Ekonomideki hantallık, bürokratik ve mafyatik yapılar ile sosyalist değerlerin erozyona uğrayışı çöküşünde başlangıcını oluşturmuştu. Bu süreci belediyedeki işleyişi gördükçe daha rahat kavrayabiliyordum. Belediyedeki hantal yapı nasıl hizmet retemeyip kent halkının tepkilerine neden olurken, Sovyetlerde de benzeri süreçler yaşanmıştı.

İşçi yoğunluğuna rağmen kentin çöplerinin bile toplanılmayışı bir sonraki seçimlerde kent halkının belediyeyi cezalandırmasına neden oldu. Belediyedeki sürecin benzeri Sovyetlerde de yaşanmıştı? Boris Yeltsin yönetimi ele geçirerek yetmiş yıllık devrim sürecini tasfiyeye yönelmişti.

113

SHP'nin elinden ANAP belediyeyi almıştı. Yeni belediye başkanı mazbatasını aldığı gün, şu ana kadar işe gitmeyip de maaş alanların büyük bir kısmı belediyeye akın ederek masa kapma savaşına girmişler. Masa başında görünürlerse belediyede çalıştıklarını ispat edecekler herhalde! O dönem belediyede birim müdürü olarak çalışan bir arkadaşın söylediğine göre 'bu masada ben çalışıyordum' diye aynı masayı kapmak için 7 kişi birden koşmuş ve masaya oturmak için bir birleri ile kavga etmişler. Abartı var mı bilmiyorum ama ben o arkadaşın yalancısıyım.

Cezaevinde o kadar kafa yormama rağmen bir türlü anlayamadığım reel sosyalizmin çöküşünü, belediye yerine Cafe Seçkin'de mesailerini tamamlayan bu arkadaşları gördükçe çözmüş oldum. Belediyedeki hantallığın somut ifadesi Cafe Seçkin olarak gözükürken reel sosyalizmin çözülüşünde de benzeri hantallık etkili olmuştu.

Çöküşünün nedeni ne bürokratizm, ne ekonomideki hantallık, ne Perestroyka ne de Glasnosttu! Çöküşünün tek müsebbibi Onbaşı'nın kafesiydi!

Cafe Seçkin ve Cafe Seçkin gibi yerler olmasaydı şimdi hem belediye ayaktaydı, hem de reel sosyalizm!

Sen ne yaptın bize be Onbaşı!

Çukurova'nın Zencileri!

'Aşksız ve paramparçaydı yaşam
bir inancın yüceliğinde buldum seni
bir kavganın güzelliğinde sevdim.
bitmedi daha sürüyor o kavga
ve sürecek
yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!

(.....)

Saraylar saltanatlar çöker
kan susar birgün
zulüm biter.
menekşelerde açılır üstümüzde
leylaklarda güler.
bugünlerden geriye,
bir yarına gidenler kalır
bir de yarınlar için direnenler...'
(Adnan Yücel)

Her ölüm erkendir. Hele de bu ülkede kafası çalışan ve geleceğe bırakacağı eserleri olan birinin ölümü çok daha erken oluyor. Şair Adnan Yücel'in ölümü de erken

ölümlere bir örnek. 49 yaşında yaşam mücadelesini kaybetti.

Elazığ doğumlu olmasına rağmen o kendisini Çukurovalı olarak adlandırırdı. O Çukurova'nın yetiştirdiği en önemli şairlerden biridir. Çukurovalı şairler ve yazarlar Çukurova'yı İstanbul'daki köşklerinden anlatırken, Adnan Yücel İstanbul dükaliğine karşı Çukurova'yı, Çukurova'dan anlatmak için direndi. Suyun başını tutmuş olanların tüm engellemelerine karşı 'elit' sanat çeperini kırarak Türkiye'ye mal oldu.

Türkiye'de insanlar genel olarak ölünce değeri lenir. Adnan Yücel de ölünce değeri kazanacak şairlerimizden. Yaşarken sıradan yaşam sürdüren Yücel, öldükten sonra sıra dışı olacıklardan.

Yıllar önce Adnan Yücel, çalıştığım gazetenin sanat sayfasına haftada bir yazı yazardı. Yücel ile ilk kez o zaman tanışmıştım. Her hafta yazdığı yazıyı bana ulaştırır ve modemle İstanbul'a geçirdim. Her gelişinde Adana'nın sanat çevresinden birilerini gazeteye getirir benimle tanıştırdı. Tanıştırdığı kişilerin basılmış yayınları var ise onları tanıtmamı isterdi. Tanıştırdıklarından ve haberlerini

yaptıklarımın işportacı yazar Zafer Doruk ve eğitmeni Turan Altuntaş bazılarıydı.

O dönem çalıştığım gazetenin İsviçre temsilcisi Aydın Dere tatil için Adana'ya geldiğinde yanında getirdiği kamerayla bir Adnan Yücel belgeseli hazırlayalım dedik. Yücel ile de randevulaştık biraz çalıştığı Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden, biraz da barajdan görüntülerle şiirlerinin ışığında bir belgesel ortaya çıktı. Umarım bu belgeseli Aydın korumuştur.

'Her özlemi yağmurla başlatan bu yerde
Kuş ağzında uçan bir şarkıdır mevsimler
Ey imge pınarı dokun bu yerlere
İşte yağmur öncesi gökte pamuk tarlaları
Yerde bulutlar küme küme gezinirler
Dokun ki dile gelsin
Bir nehrin sesine denk çoğalan renkler
Dokun ki bir yılı çoktan geçti
Koynumda Toros kokuyor artık sevgiler'

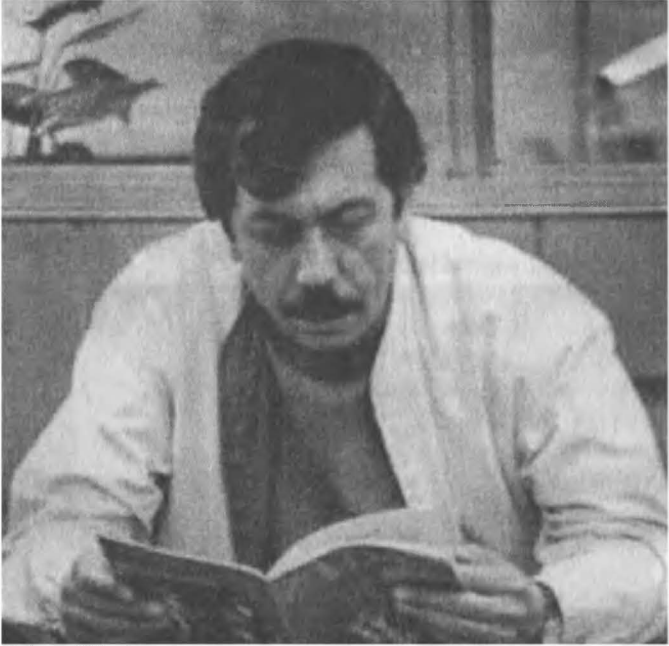
117

(Adnan Yücel)

Adnan Hoca ile aynı gazetede çalıştığımız dönemde kararlaştırdığımız ancak koşullardan dolayı bir türlü gerçekleştiremediğimiz bir yazı dizisi projemiz vardı. Kürt illerinin batıya açılan penceresi olan Osmaniye'den başlayıp Mersin'e kadar köy köy dolaşarak ırgatlarla söyleşi yapıp fotoğraflarla bir yazı dizisi hazırlamaktı projemiz. Yazı dizisinin adını da 'Çukurova'nın Zencileri' olarak belirlemiştik. Ama hem onun yoğun programları hem de benim kendime zaman yaratamamam nedeniyle projeyi bir türlü hayata geçiremedik.

Derken bir sabah Adnan Hocanın ölüm haberi geldi. Zaten uzun süredir akciğer kanseri teşhisi ile Balcalı Hastanesi'nde yatıyordu. Proje yine yaşama geçemedi.

Ama bu proje eninde sonunda tamamlanacak ve
'Çukurova'nın Zencileri' okurlarıyla buluşacak hocam!

Adnan Yücel

Hoş Geldiniz Eşber Bey!

1997 yılı, Adana'da gazetecilik yaptığım dönemler ve yanılmıyorsam o günlerdeki gazetenin adı da 'Ülkede Gündem' büyük ihtimal. Büyük ihtimal diyorum, çünkü bize isim dayanmıyor. Yıllar akıp geçiyor ama demokrasi konusundaki sıkıntılar değişmiyor. Yasaklama, tutuklama, tehdit ve bunlar da yetmediğinde ölüm gazetecilerin ensesinde hep. Serteller'in matbaasının saldırıya uğraması sanki dün olmuş gibi. Yani, Aziz Nesin'in 'Marko Paşa'sından bu yana demokrasinin ve doğal olarak matbuatın kaderi aynı. Aziz Nesin, 'Marko Paşa'yı nasıl 'Malum Paşa', 'Merhum Paşa', '7 - 8 Hasan Paşa' vs. olarak devam ettirdiyse bizler de 'Gündem'in başına bir iş geldikçe Aziz Nesin gibi 'Gündem'i 'malum' bir isimle yayınlayarak devam ettirmekteyiz.

Gazetenin Bölge Haber Müdürü olarak çalışıyorum. Bu arada bir misafirim var. Misafir dedin mi, iş - güç bir yana misafir baş tacı. Hem misafir kim? Eşber Yağmurdereli. Böyle misafire can kurban! Hem abimiz, hem yoldaşımız, hem de bizzat kendisi haber, yani işimiz aynı zamanda.

Dört ayak üzerine düşmek bu değilse, nedir yani? Eh, ev sahipliği ve kardeşlik görevi yerine getirilecek ve hem de habercilik işi aksamayacak.

Eşber Abi ülkemizde kirli savaşın ve şovenizmin en yoğun olduğu günlerde illa ki 'barış' diyen az sayıdaki aydınımızdan biri. 'Barış İçin 1 Milyon İmza Kampanyası'nın sözcüsü olarak o günlerde kent kent dolaşıp, stantlar kurup imza topluyordu. Adana'ya da Barış kampanyası için gelmişti. DİSK'in toplantı salonunda konuyla ilgili basın açıklaması yapacaktı. Toplantı öncesi Adana'yı gezmeye başladık.

Eşber abi'nin Medya-Sen (Medya Çalışanları Sendikası) ziyareti. Fotoğraftakiler; Soldan sağa; İrfan, Mustafa Gümüşdamla, Çetin Gülbasar, Yusuf Özbay, Seyit Ali Akgül, Eşber Yağmurdereli, Salim Turgut ve Murat Yıldız.

Eşber Abi bu, gittiği yeri 'görmeden' olmaz. Görecek illa. Can Baba'nın dediği gibi, 'kör olduğuna bakmayın siz', görülmesi gerekenleri hepimizden iyi görüyor.

'Eşber kör ama
Renk körü değil
Kızılı hepimizden iyi biliyor,
Eşber kör ama,

Ölmeden önce badem gözlü olanlardan,
Teke-Tek'de konuşup
Bir tekte attıktan sonra televizyonda
Cigarasını tütürerek
7 karakolun ipini çekerek
Çankırı hapsini boylayan
Bir kahraman...'

Can Yücel ve Eşber Yağmurdereli

Eşber Abi'nin hepimizden iyi gördüğü sadece Can Baba'nın malumu değil. Eşber Abi'nin bu konudaki üzü cezaevinde bulunduğu zamanlardan geliyor. Devrimci tutsakların cezaevindeki voleybol maçlarında yaptığı hakemlikler dillere destandır. Top çizgi içinde mi, dışında mı, faul mü var? Hepsinde de Eşber Abi'nin kararı kesin ve itiraz yoktur. Dünyanın her halini herkesten daha iyi gören Eşber Abimiz bir topun çizgi içinde mi, yoksa dışında mı

otomatikman eski cezanın kalan bölümüyle birleşiyor, onlarca yıllık bir cezaya dönüşüyordu. Demokles'in kılıcı gibi bu şart, 1991'deki 'şartlı tahliye'den çıkan tüm tutsakların olduğu gibi onunda boynunda asılıydı.

İşte tam bu günlerde ülkemizin aydınlık yüzü olan bu barış elçisi, hepimizin Eşber Abi'si benim misafirimdi ve onun Adana'daki görüşmelerine ve kenti gezmesine ben rehberlik ediyordum.

Adana'ya geldiği günlere denk düşen bu onama olayının ardından Eşber Abi'nin, tutuklamasının çıktığını gazeteler yazmaya, televizyonlarda haber olarak vermeye canlı yayınlarda tartışmaya başlanmıştı.

Gazete haber merkezine modemle günlük rutin haberleri geçtikten sonra Eşber Abi ile kenti dolaşmaya başlıyoruz.

Yaklaşık bir saat eski Adana'yı dolaşmamızın ardından Kuruköprü civarındaki Çetinkaya mağazasının önüne gelmiştik ki, yolun karşısında olağanüstü önlemlerin olduğunu fark ediyorum. Eşber Abi'ye durumu aktarıyorum. O an geriye dönsek dikkat çekmiş oluruz. Normal yürüyüşümüzün gereği karşıya geçmek zorundayız. Nitekim, ışıkların yanması ile birlikte caddeyi karşıdan karşıya geçmek için adımlarımızı atmaya başlar başlamaz, karşı tarafta bir hareketlilik başlıyor. Amirlerinden komut almış olan kalabalık polis grubu, kendilerine çeki düzen vererek dikkatlice bize bakmaya başlıyorlar. Caddenin tam ortasına geldiğimizde Eşber Abi'nin kulağına 'Abi, sanırım seni alacaklar' diyerek karşıdaki hareketliliği an be an anlatıyorum. Bu saatten sonra bozuntuya vermeden yürümekten başka yapılabilecek bir şey kalmıyor artık. Biz de, karşıda dikkatlice bizi izleyen polislerin yanlarından geçmek için yürümeye devam ediyoruz.

2012 yılındaki açlık grevi destek eyleminde Sezai Sarioğlu ile Eşber Yağmurdereli birlikte.

Caddeyi karşıdan karşıya geçip kaldırıma çıkıp polislerin yanına vardığımızda genç bir komiser heyecanlı ve nazik bir şekilde karşımıza geçip 'Adana'mıza hoş geldiniz Eşber Bey. Adana'da sizi görmek bizi mutlu etti. Kentimizi nasıl buldunuz?' diye sorunca bizdeki şaşkınlık görülmeye değer bir hal alıyor.

'Nisan 1' şakası gibi bir şeydi bu. Ama, Eşber Abi, böyle durumlara karşı da şerbetli. Şehirlerarası yollarda geçişi polis telsizlerinden duyulduğu için haberdar olan ve sırf tanışmak için yolunu kesip durduran trafik polislerinden tutun da, barış için başlattığı imza kampanyasına destek olduklarını -gizliden gizliye- açıklayan askerlere kadar yaşamadığı sürpriz yok Eşber Abi'nin. Bu yüzden hemen toparlıyor ortamı. Biz gözaltı beklerken, Adana'yı şereflendirmiş devlet büyükleri gibi bir kibarlıkla karşılanmamızı doğal bir muhabbete çevirmek zor olmuyor onun için. Tutuklama beklerken gerçekleşen bu karşılama benim ezberimi bozsa da Eşber Abi genç komiserle sohbet ettikten sonra 'acele bir toplantımız da vardı, gecikiyoruz' diyerek yanlarından ayrılıyoruz.

Sumru... Hepimizin ablası, yoldaşı! Eşber Abi'nin kardeşi, her şeyi! En çok da gözleri...

Ayrılırken ben hâlâ 'bu bir düş mü, yoksa şaka mı' diyerek kendi kendime mırıldanıyordum. Arkamızdan 'Nisan 1!' diye bağırمامıştı kimse, şaka değildi demek. Düş de değildi, insanlar, arabalar, her şey çok canlı, çok gerçekti. Gerçeğe uymayan tek şey yaşadıklarımızdı. Nasıl ki, bazen, yaşadığımız işkenceler, arkadaşlarımızın ölümü, her gün gelen savaş haberleri gerçek olamayacak kadar kötü geliyorsa, bu da tersinden bir gerçeküstü hikâye gibiydi.

Ben bu duygu ve düşüncelerden kendimi kurtarmaya çalışırken bir yandan da bu karşılaşmanın ne anlama geldiğini yorumlamaya başladık.

Aslında yoruma çok gerek yoktu, hayatın değişik bir yönüydü bu da. Ama o anda, o ruh haliyle yorum yapmaktan alamadık kendimizi. Genç komiser, ya Eşber Abi'nin arandığını bilmiyordu, ya gerçekten demokrat bir yapısı vardı, ya da her gün televizyon ve gazetelerde

gördüğü bir kişiyi bir anda karşısında görmenin heyecanını yaşamıştı! Sonuç ne olursa olsun tutuklamayı gerçekleştireceklerini düşündüğümüz polislerin ve onların başındaki genç komiserin iltifatları karşısında çok şaşırmıştık! Aslında devletin polisinin güler yüzünü, tatlı dilini duymak gerçeküstü bir hikaye olmasının ötesinde sürekli bir gerçeklik olsun diye değil miydi bütün uğraşımız?

Kız kardeşi Sumru Yağmurdereli ile birlikte.

Benim bu duygu karmaşamın dışındaydı Eşber Abi. O, gerçeküstü bir hayatın yanı başımda duran gerçeğiydi!

Sarı Serdar...

26 Ekim 1980'in ilk saatlerinde hücrelerinden alınan Serdar Soyergin (14 Mart 1958) idam edilmek için götürülürken yaralı ayağı ile zincirlerini sürüyordu. Çünkü o tam 42 gün önce (14 Eylül 1980) askerlerle girdiği çatışmada yaralı yakalanmış ve tankçı Binbaşı Bülent Angın'ı öldürdüğü iddiası ile idama mahkum edilmişti.

129

42 günlük sürede Serdar yakalanmış, sorgulanmış, hazırlık soruşturması yapılmış, iddianame hazırlanmış, mahkemeye çıkartılmış, karar verilmiş, askeri yargıtay, hükümet ve milli güvenlik konseyi onaylamış, akabinde resmi gazete'de yayınlanarak idamı gerçekleştirilmişti.

Dünya tarihinde bir ilk yaşanmıştı. Yakalanma ve infazın toplam süresi 42 günlük bir zaman dilimini kaplamıştı. Bu başlı başına bir hukuk skandalı ve insan hakkı ihlaliydi. En vahşi diktatörlüklerde bile iş prosedürüne uydurularak göstermelik de olsa yargılama süreçlerine uyulmuşken, Serdar'da bu böyle olmamıştı. Daha doğrusu yargılama diye bir şey olmamıştı. 14 Eylül'de çatışmada yaralı olarak yakalanmış, 19 Eylül'de mahkeme karşısına çıkartılmış ve mahkeme Milli Güvenlik Konseyi'nin görüşleri doğrultusunda idam kararını açıklamıştı. Hatta bu görüşleri askeri hakim, yakın çevresinde dile getirerek kendilerinin sadece formaliteyi yerine getirdiklerini ifade etmişti.

Yakalanmasının ardından hazırlanan iddianamede Serdar Soyergin 'güvenlik güçleriyle çatışmaya girmekle' suçlanmış ancak, ne çatışmaya girdiği silah bulunabilmiş, ne de bu çatışmada ölen yüzbaşının onun silahından çıkan kurşunla öldüğü ispat edilebilmişti. Ayrıca iddianamede, yüzbaşının aynı çatışmada Serdar'la birlikte Süleyman Aydemir tarafından öldürüldüğü ifade edilmişti.

Tek celsede verilen kararın gazete haberi.

Serdar'ın yakalanmasından idamına kadar olan süreyi cuntacılar tam bir askeri terör estirmenin, muhalifleri sindirmenin bir aracı haline getirmişlerdi. Serdar'ın idamıyla cuntaya kafa tutmanın nelerle sonuçlanacağı mesajını topluma empoze etmeye çalışılmışlardı.

Serdar, Adana'da oturan dar gelirli bir ailenin üç çocuğundan ilki olarak 14 Mart 1958 tarihinde dünyaya gelmişti. Kendisinden başka 2 kız kardeşi vardı. Babası idamdan bir yıl önce kanserden ölmüştü.

Henüz 17 yaşındayken devrimci mücadeleye THKP-C sempatisi olarak atılan Serdar, 18 yaşında Adana Eğitim

Enstitüsü'nde öğrenci, 19 yaşında ise öğrenciliğinin yanı sıra Adana Çukobirlik Fabrikasında çalışan bir işçidir. Devrimci mücadelesi büyük oranda okul ve Çukobirlik arasında geçmiştir. 3 bin üyeli Çukobirlik İşçileri Sendikası Çukosen'de, sosyalist işçilerin yönetime gelmesinde çok büyük emeği ve mücadelesi olduğu gibi aynı zamanda Adana Eğitim Enstitüsü'nde sivil faşistlerin etkilerinin kırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Gözü pekliğiyle ve

İdam kararının verildiği duruşma.

131

dürüstlüğüyle öğrenciler ve işçiler arasında sevilmiştir. Sarı saçlarından dolayı arkadaşları ona Sarı Serdar demiştir.

12 Eylül darbesinden 2 gün sonra Adana'nın Kuruköprü semtinde Adana Ticari İlimler Akademisi öğrencisi, Denizli doğumlu Süleyman Aydemir'le birliktelerken, tankçı Yüzbaşı Bülent Angın komutasında devriye gezen askerlerle çatışma çıkmış, bu çatışmada Süleyman Aydemir'in silahından çıkan kurşunla tankçı Yüzbaşı Bülent Angın ölmüştür. Süleyman Aydemir olay yerinden kaçarken Sarı Serdar bacağından yaralı olarak

yakalanmıştır. Serdar'ı yakalayanlar yaralı haliyle bir askeri cipin arkasına bağlayarak şehir merkezinde 'ibret olsun diye' sũrũklemişlerdir.

Sũleyman Aydemir ise olaydan bir sũre sonra 15 Mart 1981'de İstanbul Bahçelievler'de bir apartman dairesinde 3 arkadaşı ile birlikte polisle girdikleri çatışmada katledilmiştir.

Sarı Serdar, idam edileceği gũne kadar işkenceli sorgulardan geçirilmiş ve yaralı bacağı tedavi edilmeyerek kangren olmuştur.

Yakalandıktan sonra ailesi ile iki askerin kolları arasında zorla ayakta durur bir şekilde bir defa gũrũşebilmiştir.

Kız kardeşi yıllar sonra o gũrũşte gũrdũklerini; 'keşke vurulduğunda ۆlseymiř, işkence gũrmezdi en azından. Devamlı işkence yapıp acı çektiriyorlardı. Yaralı ayağı da tedavi edilemediği için kangren olmuştu' diye hũzũnle anlatır.

Adana Cezaevi Kadınlar Koğuşu'ndan bir gũrũntũ. Fotoğraftakiler; Gũlay Kerimoğlu, Zeynep Yũrek ve Lemye Kara.

Türkiye ve dünya tarihinde eşine az rastlanır bir yargılama hızı ile Sarı Serdar yargılanır ve 42 günlük bir süre içerisinde asılır.

Serdar'ın asılması ile 'askeri yönetime karşı çıkanların sonu Serdar Soyergin'in sonu gibi olur' denilerek tüm Türkiye kamuoyuna gözdağı verilmek istenmiştir.

12 Eylül'cülerin beklentilerinin aksine Serdar Soyergin idama giderken başı dik ve gururludur. Tüm baskı ve işkencelere rağmen devrimci onurundan taviz vermeyerek idama giderken dostlarına mesajını hücre arkadaşına bildirir. Dostlarına mesajında; 'Şunu insanlara anlat. Ben güle oynaya gidiyorum. Geriye dönüp bakma gereği duymuyorum. Çünkü geçmişimde pişmanlık duyacağım hiçbir şeyim yok. Tekrar yaşama gelsem yine bu görevi, bu kişiliği seçerdim, bu ihtişamı tekrar yaşamak isterdim. Bunu arkadaşlarıma anlat! Böyle bilsinler! Yarın veya herhangi bir gün, kemiklerim dahi kalmış olsa, inançlarını taşıdığım, düşüncelerini paylaştığım, uğruna severek idama gittiğim insanların, yanına gömülmek istiyorum. Ben bunları devletten istemiyorum. Ben bunları sizlerden istiyorum! Yeri geldiğinde, benim kemiklerimi Mahir Çayan'ın yanına gömün' der. Hücre arkadaşına ilettiği mesajın ardından koridora çıkar, slogan atarak, ayağı kangren olduğu için iki kişinin yardımıyla darağacına yürür.

133

Son dileği acı bir kahve, sigara ve annesine mektup yazmak olur.

Annesine yazdığı son mektupta Serdar şunları yazar;

“Sevgili Anneciğim

Eğer ben asılıp ölürsem, sen hiç üzülme. Geride kalan yoldaşlar da senin oğlundur. Ve onların benim intikamımı alacağına inan ve güven. Devrim yolunda binlerce yiğit

Yaşam süresince boş durmamışlardır. Mutlaka bir şeyler yapmışlar veya yapmaya çalışmışlardır. Çünkü analar yiğitlere gebedir. Yiğitler de devrimlere gebedir. Çünkü biz aşığız devrimlere, susamışız özgürlüğe. Özgürlük yolunda düşen tüm gerillalara selam olsun. Onlar unutulmadı, bizler de unutmadık. Nasıl 1971'lerin intikamı alındı unutulmadıysa, 1980'lerde unutulmayacaktır. Çünkü devrimci mücadele ölenlerle sönmez. Biz bir ölürüz bin doğarız. Çünkü faşist askeri cunta bizim tabii ki kelleimizi isteyecektir. Biz ölürlen bile başımız dik yürürüz, hiçbir köpeğe taviz vermeyiz ve sloganımızı atarız.”

Annesine yazdığı son mektubun ardından görgü tanıklarının anlattıklarına göre, Sarı Serdar fiziksel bakımdan bitkin olmasına rağmen, ölüme başı dik ve metanetle gider.

O gider. Şimdi ayağa kalkma sırası Adana Cezaevi'ndedir. Cezaevindeki yoldaşları, özellikle kadınlar koğuşu, 26 Ekim 1980'in ilk saatlerinde O'nu sloganlarla ölümsüzlüğe uğurlamaktadır artık.

135

İdamın ardından Adana Asri Mezarlığı'na defnedilen Serdar Soyergin'in mezarının tahrip edilmemesi için aile mezar taşına 'Mustafa oğlu S.S.' yazdırmıştır.

İdam sehпасına çıkarken,

“Ölüm! Nereden ve nasıl gelecekse gelsin / Savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa / Ve silahlarımız elden ele dolaşacaksa / Başkaları mitralyöz sesleriyle / Savaş ve zafer nidalarıyla / Cenazelerimize ağıt yakacaksa / Bu uğurda ölüm hoş geldi sefa geldi” diye haykırarak, sandalyesini göz kırpmadan yiğitçe kendi iter.

Bu “Bizim Serdar'ımız”dır. Serdar Soyergin. Çukurova'nın Sarı Serdar'ı. Buraya onu anmak üzere toplandık. Ölümünün ardından 27 yıl sonra ilk kez bir araya gelerek. Ve bundan sonra sürekli gelmeye kendimize söz vererek.

Serdar ülkesinin bağımsızlığı ve özgürlüğü için, emperyalizme ve faşizme karşı yer aldığı savaşa, 12 Eylül Askeri Darbe sonrası da devam edilmesi gerektiğine inanlardandır. Darbeden iki gün sonra çıkan bir silahlı çatışmada yaralı olarak yakalanan Serdar, çatışmada ölen Yüzbaşı Bülent Angın'ın ölümünden sorumlu tutulmuştur. Serdar'ı yakalayanlar onu "ibreti alem" olsun diye yaralı yaralı bir cipin arkasına bağlayarak yerde sürüklerler.

Mezar taşı. Dıştaki yazı idamın ardından ailesince tahrip edilmesin diye yazılırken, içteki yazı ise 27 yıl sonra arkadaşlarınca yaptırılan mezarın ardından yazılmıştır.

Daha sonra yüzbaşmayı öldüren kurşunun onun silahından çıktığı tespit edilememesine rağmen bu suçla ilgili olarak, yakalanması, tutuklanması, yargılanması ve cezasının Askeri Yargıtay tarafından onaylanıp, Milli Güvenlik Konseyi'nden geçmesi ve ardından idam edilmesi 42 günde gerçekleşir. Yaralı halde "ibreti alem" olsun diye

sürüklenen Serdar'ın idamı da yine "ibreti alem" olsun diye bu kadar büyük bir hızla gerçekleştirilir. İşlediği ispat edilememiş bir suçtan dolayı bu hızla idam kararı verilen Serdar'ın nezdinde bu ülkenin devrimci, yurtsever ve sosyalistlerine gözdağı verilmek istenmiştir.

12 Eylül Askeri diktatörlüğünün işlediği en kanlı, en karanlık insanlık suçlarından biri de Serdar'ın idamıdır.

27 yıl sonra yapılan mezarlık anmasından bir fotoğraf.

Kendi karanlık hukuk kurallarının bile ihlal edildiği bir hukuksuzluk örneğidir.

Akıttıkları kandan beslenen egemen güçlerin eli kanlı darbecileri, emperyalizme ve onun yerli işbirlikçilerine karşı ülkesinin özgürlüğü ve bağımsızlığı, halkların kardeşliği için savaşılan devrimcilere acımasızca saldırmak suretiyle, yaşadığımız topraklar üzerinde bugünlerde kol gezen savaş çıkırtkanlığının ve faşizan rüzgârlarının da sorumlularıdır. Devrim ve sosyalizm yolunda birçok

yoldaşımızı yitirdik, ama mücadeleye olan inancımızı hala koruyoruz.

Serdar'ın idama gitmeden son sözleri söyle; "Şunu insanlara anlat. Ben güle oynaya gidiyorum. Geriye dönüp bakma gereği duymuyorum. Çünkü geçmişimde pişmanlık duyacağım hiçbir şey yok. Tekrar yaşama gelsem yine bu görevi, bu kişiliği seçerdim, bu ihtişamı tekrar yaşamak isterdim. Bunu arkadaşlarıma anlat! Böyle bilsinler! "Sana şunu bırakıyorum:-Bugün olmaz biliyorum- yarın veya herhangi bir gün, kemiklerim dahi kalmış olsa; inançlarını taşıdığım, düşüncelerini paylaştığım, uğruna severek idama gittiğim insanların yanına gitmek istiyorum. Ben bunları devletten istemiyorum! Ben bunları sizlerden istiyorum! Yeri geldiğinde benim kemiklerimi Mahir Çayan'ın yanına gömün!"

Onun son sözleri buymuş.

Serdar! Daha yeri gelmedi. İsteğini gerçekleştiremedik. Ama bizde son sözümüzü henüz söylemedik. Sen rahat uyu.

Serdar'ı ve bu uğurda yitirdiğimiz tüm kardeşlerimizi saygıyla anıyoruz. Anıları yolumuzu aydınlatmaya devam edecektir.

Devrim şehitleri ölümsüzdür! Devrimciler ölür, devrimler sürer!, Yaşasın haklı mücadelemiz! Yaşasın halkların kardeşliği!"

Elektrikçi

O'nunla ilk tanışmam köyden gelip ortaokula başladığım günlere rastlar. Tesadüf aynı sıraya düşmüştük. İlk tanışmaların klasik sohbetlerinin ardından ortak noktalar yakalamış ve daha sonra samimi iki iyi arkadaş olmuştuk.

139

O'nun babası postanede çalıştığı için o ilkokulu şehirde bitirmişti. Ben ise ilkokulu köyde bitirmiş ve şehre yeni gelmiştim. İlk dönemler köy şehir bocalamasını yaşamıştım. Okula adaptasyon sürecime katkısı büyük oldu. Köyde okulun en çalışkanı olmama rağmen orta birde ilk dönem sekiz zayıflı bir öğrenci olmuştum. Babam 'Bu yıl nasıl olsa kalır. En iyisi köye götürelim de köyde işe yarasın' sözlerine okuma yazma bilmeyen annemin 'sınıfta kalırsa kalsın ama okuldan almayalım' ısrarı sonucu ikinci döneme devam etmişim. Ve ikinci dönem sonunda ise karnemdeki sekiz zayıf bire düşmüş ve bütünleme sınavlarının ardından bir üst sınıfa geçmişim. Zayıflarımın sekizden bire düşmesinde O'nun katkısı çok fazla olmuştu.

Birinci sınıflarda yabancı dil olarak iki sınıf Fransızca, çoğunluk olarak da İngilizce eğitim var idi. Torpilli olanlar ağırlıklı olarak İngilizce yazılmıştı. Bizim sınıfın çoğunluğu

benim gibi köyden gelmiş ve torpili olmayan öğrencilerden oluşmuştu. Diğer sınıflara göre kendini dışlanmış hisseden sınıfımızda doğal bir bütünleşme ve kaynaşma söz konusuydu. 1.sınıfta başlayan bu ruhsal bütünleşme ilerleyen yıllarda da devam edecekti.

Sınıftaki bu kaynaşma bizleri birçok konuda ortaklaştırdı. Birlikte ders çalışıp birlikte futbol oynamaya başladık. Hepimiz Galatasaraylı olduk. Hala neden Galatasaraylı olduğumuzu da anımsamıyorum ama tek anımsadığım sınıfın tamamının Galatasaraylı oluşuydu. Galatasaraylılığımız o kadar ileri boyutta idi ki Galatasaray'ın en önemli rakibi olan Fenerbahçe'yi 'ti'ye almak için 1- R sınıfı olarak Fenerbahçe Kulübü'ne bir mektup yazmış ve maç teklifinde bile bulunmuştuk.

Ortaokulda üç yıl aynı sınıfı paylaştığım arkadaşlarımla yarattığımız ruhsal kaynaşma daha sonraki yaşantımızda da bir kısmı ile bir arada yürüme olanaklarının temelini atmış oldu. Lise'yi bir meslek okulunda okumak için o dönem sınavlı olan Endüstri Meslek Lisesi'nin sınavlarına girdik. Endüstri Meslek Lisesi'nin sınavlarını kazanamayan arkadaşlar Ticaret Lisesi'ne kayıt yaptırdı. Ben ve benimle birlikte sınavı kazananlar ise Endüstri Meslek Lisesi'ne kayıt yaptırdı. O Ticaret Lisesi'ne kaydını yaptırmıştı.

Yeni okul beraberinde yeni arkadaşlıkların doğmasının olanağını sağlarken O'nunla arkadaşlığımız hiç kesilmeden devam etti. Arkadaşlığımız aksamadığı gibi zamanla bu arkadaşlık yoldaşlığa dönüştü.

Ticaret Lisesi mezunu olmasına rağmen bir elektrikçinin yanında çalışıyordu. Elektrikçinin yanında çalıştığı içinde O'na Elektrikçi demeye başladık. Böylece kod adı Elektrikçi oldu.

Lise 2. sınıfta başladığımız devrimci sempatizanlığımız, zamanla her ikimizi de okuduğumuz okulların yetkilileri

konumlarına getirmişti. Okulu bitirdikten sonra da aktif mücadelenin içinde yerimizi aldık. Düşünce ve eylem birlikteliğimiz oluştu. En alt düzeyden başlayarak birçok mücadeleyi birlikte paylaştık. Eğitim çalışmalarını, örgüt yazılarını daktilo ile çoğaltmayı, duvarlara yazı yazmayı, aranan arkadaşları yerleştireceğimiz örgüt evlerini birlikte bulduk. Deşifre olmuş evlerimizi risk alarak birlikte taşıdık.

Bazı arkadaşların yakalanmasının ardından gözden uzaklaşmak için Tarsus'un Namrun yaylasında bir aile evinde bir süre birlikte kaldık.

Yediğimiz darbenin yaralarını sarmak için birlikte yeniden mücadeleye koyulduk. Bir süre sonra hesapta olmayan bir operasyonun ardından tutuklandık. Eski cezaevinde birlikte yattık. Cezaevinin 16 Şubat 1980'de yanmasının ardından yollarımız uzun süre ayrıldı. Bizi, Burdur Cezaevi'ne, O'nu Ereğli Cezaevi'ne gönderdiler. 12 Eylül'ün ardından dava dosyamız 6. Kolordu Sıkıyönetim Mahkemesi'ne kaldırıldı. Mahkeme dolayısı ile bizi de Mersin Cezaevi'ne getirirlerken O Ereğli cezaevinde kaldı. 1982 yılında Adana 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nce serbest bırakıldı.

Tutsaklık döneminde ayrı cezaevlerinde de olsak mektuplarla haberleşebiliyorduk. O çıktıktan sonra bağlantımız koptu. Ta ki aynı davadan yargılandığımız bir vatandaşın itirafçılık yasasından faydalanmak için mahkemeye dilekçe vermesine kadar. Vatandaşın itiraf dilekçesinin ardından yeni bir dava daha açıldı. Aslında vatandaşın itiraflarında çok fazla yeni bir şey yoktu ama yeni isimler vardı. İtiraflardan dolayı 5 - 6 arkadaş tutuklanmıştı. Bunlardan biri de O idi. Beni de o davaya sanık olarak eklemişlerdi. O dönem ben Adana II. Nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nce müebbet hapis cezası almış ve dosyam Yargıtay'a gönderilmişti. O'nu bir kez daha o zaman mahkemede görmüştüm. O davada itirafçı vatandaşla ilgili olarak 'O itirafçı değil, iftiracıdır' şeklinde yaptığım savunma etkili olmuş ve tutuklu arkadaşların tahliye olmalarında önemli bir katkı olmuş ve benimle ilgili açılan o dava da düşmüştü.

1986'daki tahliyesinin ardından yıllarca ne gördüm ne de haberini aldım. Ta ki 1991 yılındaki şartlı tahliyeye kadar. 1 Ağustos 1991 yılında cezaevinden çıktıktan aylar sonra bir tanıdık kanalıyla izine rastladım. Babası PTT çalışanı olduğu için bir yolunu bularak oğlunu da PTT'ye

yerleştirmişti. PTT'nin dağdaki vericilerinin bekçiliğini yapıyordu. Ayda 10 gün çalışıyordu. Her gitmesinde geceli gndzli 5 gün kalıyor sonra dönüp on gün izin yapıyordu. Ayda 20 günü boş olduğu içinde bu süreyi bir mağazanın satış bölümünde de çalışarak geçiriyordu. Evlenmiş ve 3 çocuğu olmuştu. Günlük rutin geçim derdi ile koşuşturuyordu. Her karşılaşmamızda geçmişin güzel anlarından söz eder, ortak geçmişi paylaşmaktan mutlu olurdu.

Bir süre benim şehir dışına ıkamamdan kaynaklı olarak ilişkilerimiz koptu. ağın hastalıklı iletişim aracı olan cep telefonu da aramalara yanıt vermiyordu. Farklı tarihlerdeki aramalarımaya yanıt vermediği için bir süre sonra ben de aramaktan vazgemiştim. Bir süre sonra bir iş için telefonunu yeniden çevirdim. Telefona eşi ıktı. İsmimi söyleyerek O'nu istedim. Eşi bir anda durdu. şaşırdı. 'Kim arıyordu?' diye tereddtli bir şekilde yeniden sordu. Kendimi tekrar tanıttım. Eşi 'Salim haberin yok mu? O öldü' dedi. Bir anda telefon ahizesi elimde dona kaldım. Eşi telefonda 'O seni çok severdi. Senden çok söz ederdi. Haberinin olmamasına şaşırdım!' dedi. Olayın şaka olmadığını anlayıp ve ilk şoku atlattıktan sonra 'nasıl oldu, ne zaman öldü?' gibisinden sorular sormaya başladım. Aldığım yanıtlar beni daha fazla yaraladı. Çünkü bana yanıt vermiyor diye kızdığım dönemlerde meğer O'nun telefonları açma olanağı kalmamış! Bir telefon görüşmesinin ardından aldığım bu üzücü haber beni yaraladı. Yaşantımızın ne kadar kısa olduğunu, günlük rutin koşuşturmacaların, günlük stresin ne kadar anlamsız olduğunu bir kez daha sorgulamaya başladım.

O'nunla birlikte birçok ortak noktamız oldu. Geleceğimizi şekillendirecek düşüncelerimizi birlikte oluşturduk. O'nunla aynı okula gittik, aynı tarlada top oynadık, aynı örgüte sevdalandık, aynı kavganın sıra neferi olduk, aynı dönemlerde tutuklandık, aynı mahkemelerde yargılandık.

Ama O yaşama erken veda etti. Hem de hiç kimseye haber vermeden.

O bizim elektrikçimiz, O Bizim Toka'mızdı. O Mehmet Toka'ydı.

Alacağın olsun Elektrikçi. Alacağın olsun sevgili arkadaşım, dostum, yoldaşım. Bu gidiş sana hiç yakışmadı!

Alma Mazlumun Ahını...

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idam kararını veren Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin Başkanı emekli Tuğgeneral Ali Elverdi geçtiğimiz günlerde öldü. Elverdi'nin ölüm nedeni kayıtlara, 'yediği yemeğin nefes borusuna kaçması nedeniyle solunum yetmezliği' olarak geçti.

Tarihte bazen öyle tesadüfi olaylar yaşanır ki, yaşayanlar da yaşadıklarına inanmakta güçlük çekebilir. Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin Başkanı emekli Tuğgeneral Ali Elverdi'nin verdiği kararlar, özellikle Deniz Gezmiş, Hüseyin İnönü ve Yusuf Aslan'ında aralarında bulunduğu THKO davası ile çok tartışıldı. Kararın siyasi bir karar olduğuna vurgular yapıldı. Nitekim 1987 yılında Nokta Dergisi'nden Güldal Kızıldemir, Ali Elverdi ile yaptığı bir söyleşide 'Denizler'i İbret Olsun Diye İdam Ettik, Menderesler Şehit, Denizler Hain' diyerek verdikleri kararın hukuki değil siyasi olduğunu itiraf etmişti.

Ali Elverdi'nin Başkanı olduğu Ankara 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin verdiği idam kararı Üç Fidan'ın 6 Mayıs 1972'de asılarak idam edilmelerine neden oldu.

Üç Fidan'ın asılırken koydukları tavır idama tanıklık eden dostunda düşmanında sempatisini kazandı. Nitekim Ali

Elverdi'nin Denizlerin idamının ardından düşmansı duygularla yaptığı 'İdam sehvasında bile komünizm

Denizlerin ahı Ali Elverdi'ye tuttu. Boğularak öldü.

propagandası yaptılar' sözleri uzun süre hafızalardan silinmedi. Denizlerin Avukatı Halit Çelenk'in yazdığı ve hala okuyanları duygulandıran 'Üç Fidan'da ise idam anında Denizlerin onurlu duruşları halk nezdinde onları kahramanlaştırdı.

Mahkeme Başkanı Ali Elverdi, Mahkemenin savcısı Baki Tuğ, 1.Ordu Komutanı Faik Türün gibi isimler 12 Mart

sonrası devrimci sempatizanı olanların kulaklarına çalınan ilk olumsuz isimler oldu.

‘Oniki Mart Paşaları / Sermayenin Uşakları / Kızılderenin Kanları / Yanınıza kalmayacak... Faik Türün ve Elverdi / Halkın direk hainleri / Astılar Yusuf Denizi / Cevahirler Durmayacak... Cevahire kıyanları / Halkımızı soyanları /İbrahim’e Kıyanları / Toprak bile Almayacak’ diye devam eden ve onları olumsuzlayan türküler dillerden hiç düşmedi. 12 Mart’ın paşalarının halk nezdinde kötü şöhretlerine karşın Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Hüseyin Cevahir ve İbrahim Kaypakkaya gibi isimler ise kahramanlaştı.

THKO davasından müebbet alan Denizlerin dava arkadaşı Atilla Keskin, Ali Elverdi’nin ölümünün ardından kaleme aldığı yazının başlığını ‘Tarih ve halk affetmez ve unutmaz’ koymuştu. Hakikaten de öyle oldu. Denizlerin idam edilişlerinin 38. yılında idam kararını veren Ali Elverdi yemek yerken boğularak öldü. Tarihin cilvesi bu olsa gerek. Tarih bu yanlış kararı affetmedi. Kararı verenin de boğularak ölüşünü bizlere gösterdi. ‘Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste’ diye boşuna söylememiş atalarımız.

Halk affetmedi. Çünkü cenazesine halktan kimse katılmadı. Askeri hakim ve bir dönem de milletvekili olmasına rağmen cenazesine zorunlu bir grup asker kaldırmak zorunda kaldı. Tabutunun siyah olması, tabutun durduğu yerdeki duvarda ‘Dev-Lis’ yazısının ekrandaki aynı kareye takılmış olması yine tarihin bir cilvesi olsa gerek.

78’liler uzun süredir (12 Mart ve 12 Eylül) darbecilerin yargılanması için mücadele yürütüyorlar. 78’liler darbecilerle hesaplaşmada bir bilinç devrimi yarattı. Suç işleyenlerin yanına kalmayacağını, ölüm döşğinde bile olsa peşlerinde olunduğunu / olunması gerektiğini sürekli dillendirdiler / dillendirmekteler... Bu mücadelede önemli bir yolun alındığı Elverdi’nin cenaze namazını kıldırان

imamın ‘merhumu nasıl bilirdiniz’ sorusunu sormamasından belli oluyor. Devletin resmi görevli imamının bu soruyu unuttuğu için değil vicdanlarda bir dönemin mahkum olduğu için sorulmadığı ortaya çıkıyor. Muhtemelen imam bu soruyu sorsaydı verilecek yanıt da ‘iyi’ olacaktı. Ama burada önemli olan imamın bu soruyu sormamış olmasıdır. 78’lileri bu mücadelelerinde kutlamak gerekiyor.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan’ın idam haberi.

İdamların ardından 38 yıl geçti. Ne tarih ne de halk affetti. Dönemin ‘suçlayıcıları’ halk nezdinde, hatta imamın nezdinde bile ‘suçlu’ olurken, dönemin ‘suçluları’ tarih ve halk nezdinde ‘kahraman’ oldu. Üzerlerine ağıtlar, şiirler, türküler yakıldı. Can Yücel Mare Nostrum –Bizim Deniz-’de;

‘En uzun koşuysa elbet Türkiye’de de Devrim, / O, onun en güzel yüz metresini koştu / En sekmez lüverin namlusundan fırlayarak... / En hızlıydı hepimizin, / En önce göğüsledi ipi... / Acıyorsam sana anam avradım olsun, / Ama aşk olsun sana çocuk, aşk olsun!’ diyor.

Bugün emekten ve halktan yana olanların dilinden düşmeyen Can Yücel’in Mare Nostrum şiirindeki imgeler,

Denizleri dünden bugüne, bugünden yarına kahraman olarak taşıırken, dünün suçluları olan Ali Elverdiler'i, Baki

Görüşçülerle birlikte 6 Mayıs anması.

Tuğlar'ı ve Faik Türünler'i ise halkın vicdanlarındaki suçlarıyla tarihin çöp tenekesindeki yerlerinde tutmaya devam edecektir. Ali Elverdi'nin cenazesine zorunlu olarak katılan bir kısım asker ve bürokrasiye karşın her 6 Mayıs'ta alanları dolduran on binler halkın vicdanını yansıtmaya devam edecektir.

Mamak Mektupları

‘Geldiğimizde otlar yemyeşildi
 Ve kuzeydeydi güneş
 Kömür deposu boşaldı işte
 Mamak'a sonbahar geldi’ (Yeni Türkü)

Cezaevinde yatanlar bilir. İçerde anımsanmak özgürlük kadar değerlidir. İçerdeki insanın dışarıyla bağlantısını, umudunu, yaşama sevincini, gelecek güzel günler hayalini sağlayan, hava ve su kadar değerli hayat damarları vardır. Bunlar görüş, avukat görüşü ve mektuplardır. İçeriye dışarıya bağlayan en önemli hayat damarlarıdır bunlar.

Türkiye tarihinde vahşetin doruklara yükseldiği en önemli dönem 12 Eylül sürecidir. 12 Eylülcüler tutsaklar üzerinde her türlü yöntemi denediler. İşkenceler, baskılar, infaz cezası, hücre cezaları rutin uygulama haline dönüştü. İnsan olabilmekten doğan doğal ihtiyaçları karşılamadıkları gibi tutsakları teslim almak için insani istemleri yaptırım konusu yaptılar. Tutsakların hayat damarlarını kestiler.

Metris’te, Mamak’ta özellikle Diyarbakır Cezaevlerinde yapılan uygulamalar ayyuka çıktı. Merkezi yerlerde

bulunan bu üç cezaevinin adını herkes duyarken birde duyulmayanlar var idi. Deyim yerindeyse ‘taşra’lardaki uygulamaları hiç kimse duymadı, görmedi / göremedi.

Merkezi olarak bilinen bu üç cezaevindeki uygulamalar az çok biliniyor derken 26 yıl sonra Mamak Cezaevi Kadınlar Koğuşu’nun verilmeyen mektupları ortaya çıktı. 1982 yılında Mamak Cezaevinde görev yapan bir subay, sahiplerine gönderilmeyen mektupları 78’lilere ulaştırdıktan sonra darbecilerin vahşetine yeni bir not düşüldü. Subay, Mamak Cezaevi Kadınlar Koğuşunun yakınlarına yazdığı 40 civarında kart ve mektupları, 26 yıl sonra ‘sahiplerine ulaştırın’ diye 78’lilere teslim ediyordu. 78’liler bu mektupların sahiplerini bulabilmek için önce Ankara’da, sonra Mersin ve Adana’da ve daha sonrada sırayla diğer illerde bu mektupları sergiliyor. Hem

mektupların yazarlarına hem de alacak olanlara ulaşmak için sergi düzenleniyor. Şu ana kadar 7 mektup sahibine ulaşmış durumda. Geri kalanlar hala sahiplerini arıyor. Belki de, şuan o mektupların yazarlarının ve alacak olanlarının birçoğu aramızda değil. Ama yine de bu mektuplar sahiplerini bulsun diye sergi il il geziyor.

153

Adana Kapalı Cezaevi Kadınlar Koğuşu

Mamak Cezaevi Mektupları Sergisi'ni gezerken hafızamda 12 Eylül sürecinde cezaevinde yaşadıklarım gözlerimin önünden bir şerit gibi geçti. Özellikle bir olay, 'tek tip elbise direnişi' yaptığımız ve 10 ay hücrede kaldığımız süreç aklıma geldi. Mersin E Tipi Cezaevi'nde 21 kişi ile başladığımız ve daha sonra 15 kişi kaldığımız tek tip elbise direnişinde 'her şey' yasaktı. Birer kişilik hücrelerde yaşadığımız bu sürede insani her isteğimiz 'tek tip elbise' giymediğimizden dolayı reddediliyordu. 3 çeşit yemek veriyorlardı ama yemekleri koymak için bir tabak vardı. İkinci tabağı istediğimizde 'elbiseyi giyin verelim' diye şantaj yapıyorlardı. Banyo, tıraş, kantinden yiyecek sipariş etme, mektuplaşma, mahkemeye, avukata ve görüşe çıkma talepleri elbiseyi giymediğimiz için engelleniyordu. Biz zaten tek tip elbiseyi giymemek üzere çıkartmıştık. Bu yüzden şantajlara boyun eğecek bir durumumuz yoktu.

İsteklerimiz en basit insani taleplerdi. İnsani talepleri bile direncimizi kırmak için yerine getirmiyorlardı. 12 Eylül vahşetinin adıydı bu.

Sonuç ne oldu. İnsani taleplerimizi yerine getirmeyenler bir süre sonra ‘tek tip elbise’ serbestliği getirmek zorunda kalmışlardı. Direnişi kırmak için her türlü yöntemi denemişler ama başaramamışlardı. Aynı, ‘Mamak Zindanı Kadınlar Koğuşu Sahibine Verilmeyen Mektuplar Sergisi’nin 26 yıl sonrada olsa gün yüzüne çıkması gibi. Bizim direnişimizi kırmak için insani taleplerimizi engelleyenler, Mamak’ta kadınların yanı sıra mektuplarını da esir almışlar. Mamak tutsakları yıllar önce özgürlüklerine kavuşmuş olmasına rağmen mektupları ancak 26 yıl sonra özgürleşebildiler.

Darbecilerin gayri insani her türlü yöntemi denediği ‘tutsaklar’ hala güzel günlerin hayali ile yaşamlarını sürdürüyorlar. Hala en güzel denizlere girmeyi hayal ediyorlar. Hala güzel ve güneşli dünya hayal eden dostlarıyla okyanuslarda buluşma ütopyalarını sürdürüyorlar.

Dönemin ‘tutsakları’ yaşama sıkı sıkı sarılmayı sürdürürken, vahşeti uygulayanların çoğu tarihin çöp tenekesinde çürümeye atılmış durumda.

Tarihi bilince çıkartıp, karanlık bir sayfanın aydınlanmasına katkı sunan herkesi kutluyorum.

Uzaklara Gidemem!

Sanat – edebiyat üretilip sanatsevere sunulduktan sonra üretenin yüklemek istediği anlamın dışına taşıyor. Okuyucu / izleyici o sanat ürününü üreten sanatçısından çok farklı algılayabiliyor. Üretenin yüklediği / aklının ucundan bile geçirmediği anlamlar, başkaları tarafından yüklenebiliyor. Üretenin ruh hali ve ürettiği koşullar, o sanat ürününe nasıl yön veriyorsa okuyucu ya da izleyicinin de ruh hali, içinde yaşadığı zaman ve mekan, o üründen aldığı zevki / algıları da farklılaştırabiliyor.

Edip Akbayram'ın söylediği 'Kuşlar' şarkısının sözlerini kim ve hangi ortamda nasıl bir ruh haliyle yazdı, besteleyen kişinin duygu yoğunluğu neydi bilemiyorum. Ama, ben bu şarkıyı ne zaman dinlesem hep kendimi uzak diyarlara gitmek istemeyen bir askerin yerine koyar ve o ruh haliyle dinlerim. Belki de bu şarkıyı ilk kez, TRT FM'de bir askerin isteği sonrası dinlemiş olmamda etkili olmuş olabilir.

Gecenin ilerleyen saatlerinde gazete bürosunda TRT FM'den gelen kısık müzik sesi ile özel bir haber dosyası üzerinde çalışırken sunucunun konuşması dikkatimi

ekiyor. Sunucu, Şırnak'ta görev yapan bir askerin Edip Akbayram'ın 'Kuşlar' adlı şarkısını istediğini ve onun için alacaklarını anons ediyordu.

Şırnak'ta görev yapan bir askerin Edip Akbayram'dan bir şarkı istemiş olmasının şaşkınlığı ile radyodan gelen sese kulak kabartıyorum. Şarkının sözlerini daha dikkatli dinlemeye başlıyorum. Şarkıda; 'Sevda çok uzaklarda / yıldızların da ötesinde / bilmem nasıl yakalınız / kuşlar, kuşlar, kuşlar / ya umutlar biterse / gidemem, gidemem, gidemem. O kadar uzaklara gidemem. Tek çarem sonsuzluğa atın beni kuşlar' diyordu.

Sınır ötesine giden askerler.

Dikkatlice dinlediğim şarkının sözleri beni derinden etkiledi. Kendimi o askerin yerine koyarak her imgeye bir anlam yükledim. 'Sevda çok uzaklarda, yıldızların da ötesinde bilmem nasıl yakalınız' diye efkarlanan genç askerin sevda düşlerinin arasına 'Gidemem, gidemem, gidemem. O kadar uzaklara gidemem' diye süren şarkının içerisinde sanki siyasi bir içerik de katılmıştı.

Çünkü, o günlerde Kuzey Irak'a Türk askerinin girmesi söz konusuydu. Sınır tesi operasyonlar için hükümet tezkere kararını yenilemiş ve her an için sınır ötesine

operasyonların yapılacağına dair basında haberle yazılıp çiziliyordu.

Şarkıda aşk, ayrılık ve umuda dair imgeler olmasına karşın savaşa dair bir şey yoktu. Ama o şarkıyı dinleyenin bulunduğu yer operasyon yapılacağı söylenen Irak sınır boylarından biri olan Şımak'tı. Radyoda ki şarkıyı kendimi o askerin yerine koyarak onun ruh halini hissederek dinlemeyi sürdürdüm. Sanki şarkı da Türk askerinin Kuzey Irak'a girmesini istemeyen bir askerin duygusallığı vardı. Sanki savaş naraları yerine barış çılgılığı söz konusuydu!

Şarkıyı dinlerken daldım. Gözümün önünden bir şerit gibi Yemen ve Kore savaşları geçti. Sınırlarımızdan kilometrelerce uzaklarda savaşmış askerlerin ruh hallerini düşündüm. Yemen'e gidenlerin ardından yakılan ağıtlar aslında bu ruh hallerini çok açık anlatıyordu. Her dinlediğimde tüylerimi diken diken eden 'Yemen Türküsü' dilime dolandı. 'Havada bulut yok bu ne dumandır / Mahlede ölü yok bu ne figandır / Şu Yemen elleri ne yamandır / Ah o yemendir gülü çimendir / Giden gelmiyor acep nedendir / Burası Huş'tur yolu yokuştur / Giden gelmiyor acep ne iştir' diye devam eden ve gidenlerin dönmeyişlerini 'giden gelmiyor acep ne iştir' diye savaşı sorgulayanları düşündüm.

Yemen'e gitmek diğer bir anlamıyla ölüme gitmektir. 'Kışlanın önünde çalınır sazlar / Ayağım yalnayak yüreğim sızlar / Yemene gidene ağlasın kızlar' dizeleri Yemen'e gönderilen bir askerin ardından ölmeden yakılan ağıttan başka bir şey değildir aslında. Çünkü o asker zaten dönmeyecektir!

Askerlikten bedel ödeyerek kurtulan zengin çocuklarına gönderme yapan 'Yemen yolu çukurdandır / Karavanam bakırdandır / Zenginimiz bedel verir / Askerimiz fakirdendir' imgelerindeki yoksul Anadolu çocuklarının ölüme gönderilişlerini eleştiren dizeleri anımsadım.

Yemen çöllerinden dönemeyenler.

Sonra yakın tarihimizdeki sınır dışı savaşlarından bir diğeri olan ve bizlere 'kahramanlık' nutuklarıyla aktarılan Kore savaşını düşündüm. Bizden kilometrelerce uzaklıktaki Kore'de Türk askerinin ne işi olabilirdi ki? Gönderilen 5 bin asker in beşte birinin öldüğü, yaralandığı ya da akli dengesini yitirdiği Kore savaşı yakın tarihimizin ABD'ye yaranmak ve NATO'ya girebilmek için Anadolu çocuklarının feda edildiği en dramatik savaşlardan bir diğeri değil miydi? Teyzemin kocası Goreli Ahmet de Kore'nin etkisini yıllarca üzerinde taşımamış mıydı?

Hükümet dünya çapında ehemmiyet taşıyan bir karar aldı

Kore savaşına 4500 kişilik bir askeri kuvvetle katılıyoruz

Silâhlı yardım kararı
Bayarın riya setindeki
toplantıda alındı

Polonya, Kuzey Kore, Cenevre'deki toplantıda
Marlin ve Ginev'deki toplantılarda da bulunuldu
Kopru'da kararımızı Trygve Lie'ye bildirdi

Kore savaşının basına yansıması...

ABD Dışışleri Bakanı Foster Dulles Türk askerini anlatırken, ‘çok masrafsız, günlük masrafı 23 Cent’i aşmıyor’ diye övmesine ‘23 Sentlik Asker’ şiiri ile tek tepki gösteren ‘vatan haini’ damgası yemiş olan Nazım Hikmet değil miydi? Kore’ye gönderilenlerin bir kısmı orada oluşlarını ‘vatan savunması’ olarak algılamış ve kahramanlık (!) hikayelerini anlata anlata bitirememişlerdi. Ama bu kahramanlıkları sorgulayanlar da vardı.

Türk askerinin Kore’ye gitmesini anlamsız bulan Anadolu kadını, ‘İzmir’den mi kalktı Kore’ye gemi / Gemi gurban olam getir Eyüb’ü /Çok ağlattın anan ile Baliş’i /Kore senin vatanın mı, yurdun mu? /Gayıbıdın oğlum şehit oldun mu?’ dizeleri ile Kore savaşını eleştirmiştir. Yine bir Kore savaşı eleştirisi olan Enver Gökçe’nin şiirinden Ahmet Kaya’nın türküleştirdiği ‘Kore dağlarında tabakam kaldı / Mapus damlarında özgürlüğüm’ dizelerini anımsamadan geçemiyorum.

159

Sunucunun yeni şarkı isteyenlerin listesini saymaya başlamasıyla ‘Kuşlar’ın bittiğini anlıyorum. Ama ben şarkının etkisinden ve hayallerimden kurtulamamıştım hala. Bu şarkıyı isteyen askeri anlamaya çalışıyordum. Bu asker, bu şarkının belki ezgisini, belki sözlerini beğenmişti. Belki de sıradan bir askerdirdi ve şarkıya benim yüklediğim anlamların hiçbirini yüklememiş ve benim algıladıklarımı algılamamıştı. Her iki durumda da sonuç benim açımdan fazla önemli değildi. Önemli olan benim o askerin isteği sonrası , kuşlar şarkısına böyle bir anlam yüklemiş olmamdı.

Sınır ötesi operasyon öncesi şarkı sözlerinde bile olsa savaşı değil de barışı öne çıkartmak Şırnak’ta görev yapan bir asker için önemliydi. O askerin savaşa bakış açısını ele veriyordu benim açımdan. Yıllardır süren kirli savaşın anlamsızlığıydı bu. Türk askerinin Kuzey Irak’ta ne işi vardı? Misak-i Milli sınırlarının en ücra köşesinde nöbet

bekleyen bu askerin sınır ötesinde ne işi olabilirdi? O asker uzaklara gidemezdi! Uzaklara giderse umutları bitebilirdi!

Güney Kore'nin Pusan şehrinde yatmakta olan Türkler. Bu insanların ülke topraklarından kilometrelerce uzaklıktaki mezarlıkta ne işleri var?

Hala bu şarkı radyolarda çalındığında aynı ruh haliyle dinlerim. Kuzey Irak'a gönderilen / gönderilmesi planlanan askerlerin hüznünü tüm benliğimde yaşarım. Başka bir ülkenin topraklarında işgalci konumunda savaş baronlarının karlarına kar katmak için feda edilecek olan canlardan, 'gidemem, gidemem, gidemem o kadar uzaklara gidemem' çığlıklarını duyar onları yüreğimin derinliklerinde hissederim.

Onların uzaklara gitmesini engellemek / umutlarını söndürmemek bizlerin elinde.

Umutlarının sönmemesi dileğiyle!

Lavemın Çaveye?*

“Dilim tutuklu oğlum
 Seninle konuşamam
 Gözlerime bak
 Sözlerimi anlarsın
 Gözlerimin derininde
 Kaç uykusuz geceler
 Kaygılı bekleyişlerden
 Sana zulüm yaptılar mı?
 -Kamber Ateş nasılsın?“
Gülsüm Akyüz

21 Şubat tüm dünyada ‘Uluslararası Anadili Günü’ olarak kutlanmakta. Uluslararası anadili günü dolayısı ile cezaevi görüşünde oğluyla Türkçe bilmediği halde, Kürtçe konuşturulmayan ananın ahı hepimizin üzerinde olmalı.

12 Eylül sonrası Diyarbakır Cezaevi’ne görüşe gelen ve Türkçe bilmeyen analar, on dakikalık görüş süresince oğullarına bakıp, gözleri buğulu buğulu, tek kelime edemeden görüş sürelerini dolduruyordu. Bazı anaların çocuklarına bildikleri tek dil olan Kürtçe ile ‘Lavemın Çaveye?’ (oğlum nasılsın?) demesi ile jandarmanın

müdahalesi beraberinde geliyor, hem ana hem de camın öbür yüzündeki oğul / kız darbelere maruz kalıyordu. Cezaevi duvarlarına büyük harflerle yazılı olan 'Türkçe konuş, çok konuş' sloganı dönemin asimilasyon sürecinin en iyi tanımlamasıydı.

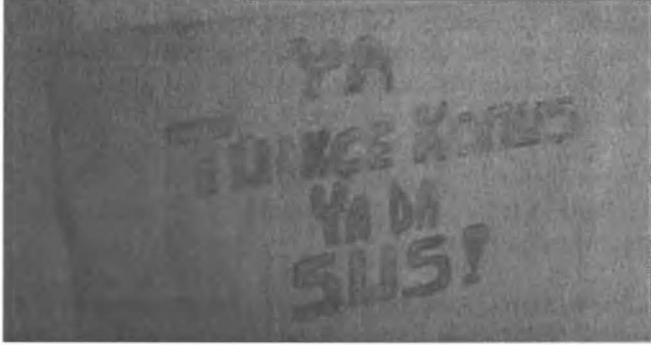

Diyarbakır Cezaevi'nde tutukluların aileleri ile yaptığı görüş kabininden bir görüntü.

Kürtlerin zor yoluyla asimilasyon süreci, tabii ki 12 Eylül'le başlamadı ama 12 Eylül bu süreçte önemli mihenk taşlarından birini teşkil etti. Kürtçeden başka bir dille iletişim kuramamış olan insanları, bilmedikleri bir dille konuşmaya zorlamak insanlık dışı bir uygulamaydı ve egemen ideoloji bunu 90 yıl boyunca hep yaptı.

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze değin geçen 90 yıllık sürede bu ilkel ve insanlık dışı yasağın, yasalardan çıkartılması ne yazık ki AKP hükümetine nasip oldu. Anadilde eğitim ve benzeri demokratik talepler doğrultusunda Kürt ve Türk solcularının verdiği mücadele ve ödediği bedeller göz ardı edilmeden çıkartılan bu yasaların da değerini anlamak gerekiyor. Anadilde

konuşma, yazma, türkü söyleme hakkını Avrupa Birliği istedi diye verilen bir lütuf olarak değerlendiresek geçmiş mücadelelere ve emeklere haksızlık etmiş oluruz.

‘Devlet bir yandan anadilinde yayın ve eğitim yasaklarını hafifletir görünmeye çalışırken, bir yandan da yok sayma politikası olduğu gibi sürüyor. Örneğin AKDTYKTDK sözlüğüne ‘derin devlet’i aldı, ‘Kürtçe’ sözcüğünü bir türlü alamıyor. Çerkezce var, Lazca var, Kürtçe yok. ‘İnkâr’ değil mi bu? Yok sayma değil mi? Kürtlerin yerinde olsanız ne düşünürsünüz? ‘Aynı anlayışın uzantıları, 12 Eylül’ün kapattığı TDK’ya sahip çıkan Dil Derneği’nin yayınlarında da görülüyor. Dernek, her ne kadar kendi yayını olan Türkçe Sözlükte ‘Kürtçe’ maddesine yer veriyorsa da, yayımladığı Çağdaş Türk Dili Dergisi’nde ‘inkâr’ politikasının dışına çıkan tek satıra rastlanmamakta...’ (Radikal 20.02.2004)

163

Bazıları hala kabul etmese de Türkiye çok dilli, çok kültürlü ve farklı ulusal ve etnik kökene ait insan topluluklarından oluşmakta. Bu toplulukların her birinin - kimisi asimilasyon sürecini tamamlamış olsa da- kendilerine ait bir dilleri ve kültürleri mevcuttur. Ulusal kimlikleri, ayrılık değil birer zenginlik noktasıdır.

Gelinen süreçte Avrupa Birliği kriterleri çerçevesinde çıkartılan anadilde eğitim hakkı ve Kürtçenin serbestliği önemli gelişmelerdir. Batman'da veya Adana'da açılmak istenen Kürtçe dershaneye, kapısının darlığı gibi uyduruk bir bahane ile izin verilmemesi, bürokrasinin yasaya direnişini göstermekte. Her ne kadar çıkan yasayı uygulamakta, bürokrasinin direnişine rağmen, atılan adımlar küçümsemeyecek kadar önemlidir. Diyarbakır'da Kürt Enstitüsü açma girişimi ve Kürtçenin Dicle Üniversitesi'nde 'Ana Bilim Dalı'nı açmak için mücadele yürütme haberleri, geldiğimiz aşamayı göstermesi açısından önemli gelişmelerdir.

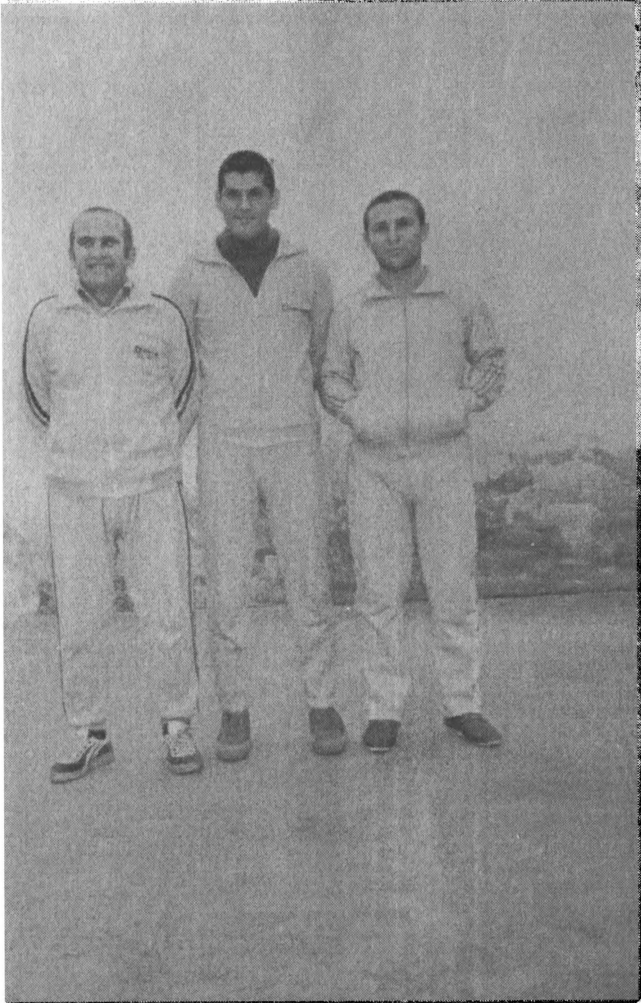
Türkiye topraklarında yaşayan ezen ulusun üyesi bir Türk olarak, 'Kürt halkı üzerindeki yasakların kaldırılması için mücadele etmeyenler utanç duymalıdır' diyor ve Kürt halkından bir özür borcumuz olduğunun altını tekrar çiziyorum. 'Başkasını ezen, sömürgeleştiren bir ulus özgür olamaz!' sloganını unutan solcularımıza da sitemle karışık selam gönderiyorum. Sol gelenekten bazı grupların, hep ertelemeci bir mantıkla, her şeyi devrime havale ettikleri için, demokratik kazanımların değeri bilinmedi, hala da bilinmiyor. Yasakların kalkması için verilen kavgaları küçümseyerek, bu mücadeleyi yürütenleri de 'pasifistlikle' suçlayarak hiçbir şey yapmayan bir sürü laf ebesine Türkiye sol tarihinde sıkça rastlanmıştır. Tabii burada şu meşhur 'İllegalitenin çarkları pasifizm adına işler' sözünü de anımsamadan geçemiyorum.

21 Şubat tüm dünyada 'Uluslararası Ana Dil Günü' olarak kutlanmakta. 'Uluslararası ana dil günü' dolayısı ile cezaevi görüşünde oğluyla Türkçe bilmediği halde, Kürtçe konuşturulmayan ananın ahı hepimizin üzerinde olmalı. Hala anadil serbestliğine rağmen Kürtçenin gelişmesi bürokrasinin engeline takılıyorsa, hala Kürtler potansiyel suçlu görülüyorsa ve hala Kürtlerin haklarını savundukları için Kürt milletvekilleri yargılanıyorsa ve hala binlerce yurtsever 'Kürtçülük'den dolayı hapishanelerdeyse bunun

utancını tüm Türk solcuları, demokratları ve aydınları hissetmelidir.

**Oğlum nasılsın?*

Fotoğraflar

Mersin E Tipi Cezaevi. Fotoğraftakiler; Fikri Günay, Salim Turgut ve Hasan Yolcu.

Ceyhan Cezaevi C-4 koğuşu

Ceyhan Cezaevi C-4 yatakhane

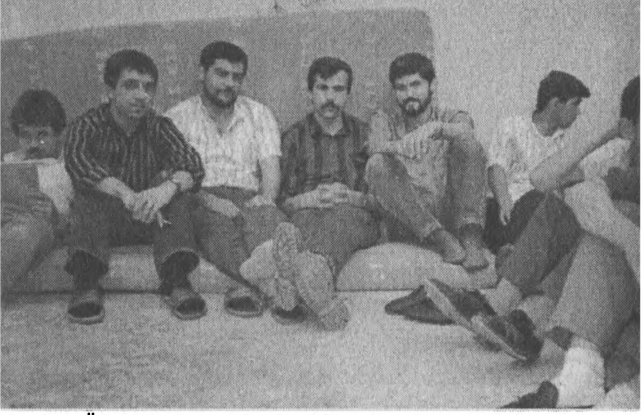

Açık görüşte doğum günü kutlaması.

171

Ceyhan Özel Tıp Cezaevi. Fotoğraftakiler soldan sağa; Hilal Aydın, Şakir Yılmaz, Salim Turgut ve Selman Altınöz.

Ceyhan Özel Tıp Cezaevi'nden bir açık görüş.

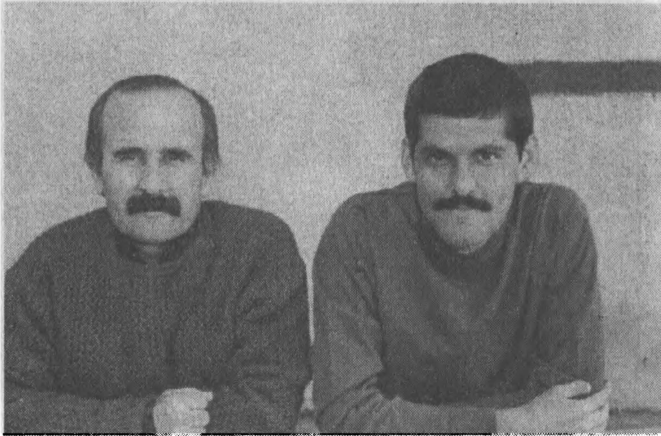

Ceyhan Cezaevi'nde açık görüş. Fotoğraftakiler; Salim Turgut, Hilal Aydın, Bayram Balcı, Selman Altınöz ve Süleyman Balcı.

Ceyhan Cezaevi'nde 1 Mayıs kutlaması. Fotoğraftakiler; Süleyman Çolak, Mustafa Karasu ve Salim Turgut.

173

Mersin Cezaevi. Fikri Günay ve Salim Turgut

Ceyhan Özel Tıp Cezaevi. Ayaktakiler; Halit Aydiç, Hilal Aydın, Hasan Akbaba. Süleyman Çolak, Salim Turgut, Selman Altınöz, Şükrü Gülmüş ve Şakir Yılmaz.

Süleyman Çolak, Salim Turgut, Selman Altınöz, Hilal Aydın ve Şakir Yılmaz.